

รายงานวิจัย

การพัฒนาทักษะความเป็นครูแบบมีส่วนร่วมของผู้สอนอิสลามศึกษา
ชมรมตาดีกาตำบลยุโป จังหวัดยะลา โดยใช้รูปแบบ PERMAI Model
Development of Teacher Skills Through Participation of Islamic
Studies Teachers of the Tadika Club in Yupo Sub-district
Yala Province Using the PERMAI Model

อับดุลฮาติม อาแด

ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณบำรุงศึกษาประจำปี 2565

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

หัวข้อวิจัย การพัฒนาทักษะความเป็นครูแบบมีส่วนร่วมของผู้สอนอิสลามศึกษาชมรมตาดีกา
ตำบลยุโป จังหวัดยะลา โดยใช้รูปแบบ PERMAI Model

ชื่อผู้วิจัย อับดุลฮาติม อาแด

คณะ/หน่วยงาน คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา

มหาวิทยาลัย ราชภัฏยะลา

ปีงบประมาณ 2565

บทคัดย่อ

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหา
และความต้องการของผู้บริหารชมรม ผู้บริหารศูนย์ตาดีกา และผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกา
ตำบลยุโป และ 2) พัฒนาทักษะความเป็นครูของผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป โดยใช้
รูปแบบ PERMAI Model กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้บริหารชมรมตาดีกาตำบลยุโป ผู้บริหารศูนย์การศึกษา
อิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) และผู้สอนอิสลามศึกษา จำนวน 40 คน โดยเลือกแบบเจาะจง
(Purposive Sampling) เป็นผู้สอนที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอนตามระเบียบของสำนักงานการศึกษา
เอกชน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัญหาของผู้สอนอิสลามในชมรมตาดีกาตำบลยุโป
ส่วนใหญ่ขาดเทคนิคหรือรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย กิจกรรมการเรียนรู้
จะเน้นการบรรยายมากกว่าการปฏิบัติ ไม่มีสื่อประกอบการเรียนรู้ และไม่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน
ส่วนความต้องการในการพัฒนาตนเองของผู้สอนในชมรมตาดีกาตำบลยุโป ควรมีการจัดกิจกรรม
อบรมปฏิบัติการการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) การพัฒนาทักษะความเป็น
ครูของผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป โดยใช้รูปแบบ PERMAI Model กลุ่มตัวอย่าง
ที่เข้าร่วมอบรมปฏิบัติการมีคะแนนเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.48 ของคะแนนเต็ม ข้อเสนอแนะในการพัฒนา
ผู้สอนอิสลามศึกษาชมรมตาดีกาตำบลยุโป ควรมีการสร้างเครือข่ายครูที่เลี้ยงกับหน่วยงานหรือ
สถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน

คำสำคัญ

ผู้สอนอิสลามศึกษา ทักษะ ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด ชมรมตาดีกา
PERMAI Model

Research Title	Development of Teacher Skills Through Participation of Islamic Studies Teachers of the Tadika Club in Yupo Sub-district Yala Province using the PERMAI Model.
Researcher	Abdulhalim Ardae
Faculty/Section	Education/ Teaching Islamic Education
University	Yala Rajabhat University
Year	2022

Abstract

This participatory action research aims to, 1) study the problems and needs of the club administrators, the administrators of the Mosque Based Islamic Educational Center (Tadika) and Islamic studies teachers in the Tadika Club in Yupo Sub-district and 2) develop teacher skills of Islamic studies teachers in the Tadika Club in Yupo Sub-district by using the PERMAI Model. The target group is the administrator of the Tadika Club in Yupo Sub-district, the administrators of the Masjid Islamic Education Center (Tadika) and Islamic studies teachers, totaling 40 people by choosing a specific an instructor registered as an instructor in accordance with the regulations of the Office of Private Education, Muang District, Yala Province.

The results of the research found that 1) most of the problems of Islamic teachers do not have a technique or teaching style. Learning activities will focus on lectures rather than practice no learning materials does not attract the attention of students. There should be training activities for the design of learning management that focus on learners as the main focus. 2) Development of teacher skills of Islamic studies teachers in the Tadika Club in Yupo Sub-district by using the PERMAI Model, all target audiences had a 5.48 percent increase in their total score, Recommendations for the development of Islamic studies teachers of the Tadika Club in Yupo Sub-district there should be a network teachers and mentors with agencies or educational institutions both public and private.

Keywords

Islamic studies teacher, skill, Mosque-based Islamic Educational Center, Tadika Club.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะความเป็นครูโดยการมีส่วนร่วมของผู้สอนอิสลามศึกษา ชมรม ตาดีกาตำบลยุโป จังหวัดยะลา โดยใช้รูปแบบ PERMAI Model ได้ดำเนินการสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยการได้รับงบประมาณสนับสนุนจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือทั้ง 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มูหัมมัดตอลาล แกมมะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อับดุลรอแม สุหลง และ ดร.นัจมิมา บาเกาะ ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่า ช่วยเหลือในการตรวจสอบความถูกต้อง ทั้งทางด้านภาษา เนื้อหา ระเบียบวิธีการวิจัย และเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ให้คำแนะนำ แก้ไข ให้มีความสมบูรณ์ และสำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบคุณผู้บริหารชมรมตาดีกาตำบลยุโป ผู้บริหารศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) และผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโปทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการทำให้งานวิจัยนี้ ประสบผลสำเร็จ

ขอขอบคุณผู้บริหารคณะครุศาสตร์ และคณาจารย์ประจำหลักสูตรการสอนอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ที่ให้การส่งเสริม ให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลเอาใจใส่ในการดำเนินการวิจัย ในครั้งนี้ จนทำให้งานวิจัยชิ้นนี้ได้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี

อับดุลฮาติม อาแด

สิงหาคม 2565

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
บทที่ 2 เอกสารและงานที่เกี่ยวข้อง	7
ประวัติความเป็นมาของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา)	7
ประวัติของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด	7
ความสำคัญของตาดีกา	10
ชมรมตาดีกาตำบลยุโป	11
โครงสร้างการบริหารงานชมรมตาดีกาตำบลยุโป	13
หลักสูตรอิสลามศึกษาสำหรับศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา)	13
สมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน	14
มาตรฐานการเรียนรู้	15
สาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้	16
คุณลักษณะอันพึงประสงค์	18
โครงสร้างเวลาเรียน	19
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	20
คุณลักษณะของความเป็นครู	21
การจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาในอัลกุรอานและอัลหะดีษ	27

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
PERMAI Model	44
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	46
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	50
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	50
วิธีดำเนินการวิจัย	50
การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ	52
การเก็บรวบรวมข้อมูล	54
การวิเคราะห์ข้อมูล	54
บทที่ 4 ผลการวิจัย	55
ผลการวิจัย	55
ข้อมูลทั่วไปของผู้สอนอิสลามศึกษาชมรมตาดีกาตำบลยุโป	55
สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรม ตาดีกาตำบลยุโป	57
การพัฒนาทักษะความเป็นครูของผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกา ตำบลยุโป โดยใช้รูปแบบ PERMAI Model	61
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	65
สรุปผลการวิจัย	65
อภิปรายผล	67
ข้อเสนอแนะ	70
บรรณานุกรม	71
ภาคผนวก	74
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	75
ภาคผนวก ข ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)	79
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล	95
ภาคผนวก ง เครื่องมือการเก็บข้อมูลงานวิจัย	97
ภาคผนวก จ PERMAI Model	105
ภาคผนวก ช ประมวลภาพกิจกรรม	119
ประวัติผู้วิจัย	122

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 เงินอุดหนุนค่าตอบแทนผู้สอนในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา)	10
2.2 ตารางแสดงจำนวนประชากรตามเพศ	11
2.3 ตารางแสดงการนับถือศาสนา	12
2.4 ตารางแสดงสถิติจำนวนผู้สอนและผู้เรียนในชมรมตาดีกาตำบลยุโป	12
4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป	56
4.2 สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป	57
4.3 การพัฒนาทักษะความเป็นครู โดยใช้รูปแบบ PERMAI Model	63

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม มีภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตน ประชากรในพื้นที่ดังกล่าว ดำรงชีวิตในวิถีวัฒนธรรมหลายที่สะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวไทย ภาคใต้ตอนล่างท่ามกลางบริบททางประวัติศาสตร์ความเป็นมาในอดีตที่ยาวนาน และวิถีชีวิต การประกอบศาสนกิจทางศาสนาสอดคล้องกับหลักธรรมคำสอนของอิสลาม

มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ถือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่สามารถธำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไว้ ได้อย่างดี ทั้งเรื่องภาษาที่ยังคงใช้ภาษามลายู เพราะเป็นภาษาที่ใช้ในการสื่อสารและการเรียนรู้ หลักธรรมคำสอนของศาสนาตามโรงเรียนต่าง ๆ ในพื้นที่ ผู้สูงอายุบางคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่สามารถพูดหรือสื่อสารภาษาไทยได้เลย วิถีชีวิตที่ยึดมั่นกับหลักคำสอนของอิสลามดังกล่าว ประชากรในจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงให้ความสำคัญกับการศึกษาด้านศาสนา ซึ่งศาสนาอิสลาม กำหนดหน้าที่สำคัญในการอบรมสั่งสอนบุตรหลานหรือผู้อยู่ในปกครองให้มีความรู้ความเข้าใจและ ปฏิบัติตามหลักการศาสนา สอดคล้องกับหลักฐานสำคัญที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานโองการ แรกที่ประทานมายังท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ว่า

افْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ

ความว่า : จงอ่านด้วยพระนามแห่งพระเจ้าของเจ้าผู้ทรงบังเกิด

(อัลอาลัก : 1)

และวามะของท่านนบี ﷺ ว่า

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيََ اللهُ عَنْهُ -: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: «وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا، سَهَّلَ اللهُ لَهُ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

ความว่า : ใครก็ตามที่ได้ออกไปบนหนทางการแสวงหาความรู้ อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงทำให้ง่ายตายแก่เขาซึ่งหนทางไปสู่สวรรค์

(บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 2699)

การศึกษาในอิสลามจึงต้องเริ่มต้นเรียนรู้หลักการพื้นฐานของศาสนา เป็นคำสอนที่มีเนื้อหา สาระครอบคลุมต่อเนื่องและบูรณาการอย่างครบวงจร ดังนั้น การศึกษาในอิสลามจึงเริ่มให้การศึกษา แก่มนุษย์ตั้งแต่ช่วงเริ่มแรกของการปฏิสนธิในครรภ์มารดา และมีความต่อเนื่องตั้งแต่วินาทีแรก ของการลืมตาดูโลกของทารกน้อย จนถึงช่วงวัยเด็ก เยาวชน วัยทำงาน วัยเจริญพันธุ์ วัยสูงอายุ หรือ

ชีวิตหลังความตาย ล้วนต้องได้รับการศึกษาในกรอบของอิสลามที่สมดุลและไม่ขาดช่วง ดังหะดีษของนบีมุฮัมมัด ﷺ ความว่า “จงศึกษาหาความรู้ ตั้งแต่อยู่ในเปลจนถึงหลุมฝังศพ”

เป้าหมายสำคัญของการศึกษาในอิสลามที่ได้เสนอไว้ในการประชุมเกี่ยวกับการศึกษาอิสลามครั้งแรกที่เมืองเจดดาห์ ประเทศซาอุดีอาระเบียในปี ค.ศ. 1977 ได้เสนอว่า “เพื่อการเจริญเติบโตทางบุคลิกภาพของมนุษย์ที่มีความสมดุล โดยการฝึกฝนทางจิตวิญญาณ สติปัญญา เหตุผล ความรู้สึกและประสาทสัมผัส การศึกษาของประเทศมุสลิมควรมุ่งเน้นให้มนุษย์เจริญเติบโตในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านจิตวิญญาณ สติปัญญา การจินตนาการ สรีระ วิทยาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ทั้งบุคคลและส่วนรวม พร้อมทั้งโน้มหน้าและซัจจงเข้าสู่พระผู้เป็นเจ้า เป้าหมายสูงสุดของการศึกษาคือการมอบหมายต่ออัลลอฮ์ ﷻ ทั้งในระดับบุคคล สังคมและมนุษยชาติ” (อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต, 2559) จากเป้าหมายของการศึกษาดังกล่าว การให้การศึกษาก็แท้จริงจะต้องทำให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการที่สมดุลในทุกด้าน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือเพื่อผลิตมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สังคม จิตใจวิญญาณ สติปัญญา และเป็นบ่าวที่ภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ ดังที่พระองค์ได้ตรัสในอัลกุรอานว่า

وَمَا خَلَقْتُ الْإِنْسَ وَالْجِنَّ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

ความว่า : แท้จริงแล้วฉันมิได้สร้างอินและมนุษย์ นอกจากการเป็นบ่าวภักดีต่อฉัน

(อัสซารียาต : 56)

ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดหรือที่รู้จักกันในชื่อตาดีกา เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่อยู่ในชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้มาช้านาน ตาดีกาเป็นศูนย์เรียนรู้อิสลามและเป็นสถาบันการศึกษาสำหรับเยาวชนมุสลิมที่เก่าแก่ที่สุดสถาบันหนึ่งที่ถือกำเนิดในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้การดูแลของมัสยิดในชุมชนนั้น ๆ โดยมีชาวบ้านในพื้นที่ร่วมกันรับผิดชอบ ดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้บุตรหลานในชุมชน มีเป้าหมายสำคัญในการศึกษาเรียนรู้หลักการพื้นฐานของอิสลาม (ฟิรฎูฮีน) การอ่านเขียนและการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมคำสอนของอิสลามให้แก่เด็กหรือเยาวชนให้เป็นคนที่มีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงาม สามารถประกอบศาสนกิจขั้นพื้นฐานได้ถูกต้อง ประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามหลักธรรมคำสอนของอัลกุรอานและอัลหะดีษ จึงเป็นเสมือนการศึกษาภาคบังคับที่ผู้ปกครองมุสลิมทุกคนให้ความสำคัญ ผลจากการเรียนการสอนทำให้เด็กมีความรู้และทักษะ สามารถนำความรู้ที่ได้รับการอบรมสั่งสอนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและสมบูรณ์ตามวิถีมุสลิม

ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ผู้ที่ทำหน้าที่ในการสอนจะเป็นบรรดาเยาวชนที่มีจิตอาสา ศรีสุตา ไชยวิจารณ์ และคณะ (2557: ไม่ปรากฏเลขหน้า) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักศาสนาอิสลามของชุมชน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ นำหลักคำสอนมาเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิต ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม การพูดคุยอย่างสม่ำเสมอ การนำเรื่องราว

ผ่านการปฏิบัติและบอกเล่าจากอดีตสู่ปัจจุบัน การทำกิจกรรมทางศาสนาบูรณาการเป็นบทเรียน เพื่อถ่ายทอดแก่เด็กและเยาวชนให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของชุมชน และแนวทางในการพัฒนาและสนับสนุนศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ที่สำคัญคือการพัฒนาบุคลากรครู ทั้งในด้านความรู้ความสามารถทางด้านศาสนาและความชำนาญในวิชาชีพครู การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน การบูรณาการหลักสูตรด้านศาสนาในสถาบันที่เกี่ยวข้องเพื่อลดความซ้ำซ้อนและการทำงานแบบแยกส่วน อีกทั้งการผลักดันให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับจารูวัจน์ สองเมือง (ออนไลน์) ที่ได้อธิบายไว้ว่า “พฤติกรรมการเรียนรู้ของเยาวชนในศตวรรษที่ 21 เปลี่ยนไปแล้ว การยึดติดกับรูปแบบการสอนเดิม ๆ ย่อมส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนจำเป็นต้องแสวงหารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมเติมไปด้วยวิถียุปัญญาในการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนรู้ต้องมุ่งส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะ และคุณลักษณะของผู้เรียนไปพร้อม ๆ กัน เพื่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม การมุ่งพัฒนาครูผู้สอนจึงเป็นสิ่งสำคัญโดยกระบวนการพัฒนาครูไม่ใช่มุ่งเพียงกระบวนการพัฒนาทางด้านความรู้หรือทักษะเท่านั้น แต่จะต้องมุ่งสร้างทัศนคติและแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วย เนื่องจากทัศนคติและแรงจูงใจเป็นพลังสำคัญในการสร้างความสำเร็จในการปรับเปลี่ยน นอกจากนี้การสร้างชุมชนครูเพื่อการเปลี่ยนแปลงจะเป็นกลไกหนึ่งเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง การดำเนินงานปรับเปลี่ยนรายบุคคลไม่ก่อให้เกิดความยั่งยืนในการเปลี่ยนแปลง และประการสำคัญคือชุมชนครูเพื่อการเปลี่ยนแปลงจะเป็นแหล่งความรู้สำหรับสมาชิกได้เป็นอย่างดี”

เดิมศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) เป็นการศึกษาในระบบภายใต้กระทรวงมหาดไทย ภาครัฐไม่ได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการ ดำเนินการโดยคนในชุมชนเป็นกระบวนการขั้วกลางทางสังคม เดิมทีแต่ละชุมชนต่างฝ่ายต่างบริหารไม่มีการติดต่อประสานงานหรือมีกิจกรรมร่วมกันแต่ละชุมชนก็สอนกันไปตามศักยภาพของแต่ละหมู่บ้าน คุณภาพการเรียนการสอนจึงต่างกัน ปัจจุบันหลังจากศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ได้มาอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ และได้เปลี่ยนมาใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาประจำมัสยิด (ตาดีกา) พุทธศักราช 2559 มีสำนักงานการศึกษาเอกชนในแต่ละอำเภอและแต่ละจังหวัด ได้มีการวางระบบการบริหารจัดการไม่ต่างโรงเรียนเอกชนสอนทั่วไป ผู้สอนจะต้องมีคุณสมบัติและคุณวุฒิทางการศึกษาตามระเบียบการที่สำนักงานการศึกษาเอกชน (สช.) กำหนด

ผู้วิจัยได้ร่วมทำงานกับมูลนิธิศูนย์ประสานงานตาดีกาจังหวัดชายแดนใต้ (PERKASA) นักการศึกษาสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 8 และนักวิชาการอิสลามศึกษาของสำนักงานการศึกษาเอกชน พบว่าผู้สอนในแต่ละศูนย์มีปัญหาเรื่องการวางระบบการเรียนการสอนอยู่มาก ผู้สอนขาดทักษะการวางแผนการสอน การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ส่วนใหญ่จะเน้นการบรรยาย

ขาดเทคนิคการสอนที่หลากหลาย ไม่สามารถสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องจิตวิทยาพัฒนาการของผู้เรียนได้ และยังขาดทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของผู้วิจัยที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษา ในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูสอน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) จังหวัดยะลา (2560 : 55) โดยภาพรวมมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.23 เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่า มีสภาพปัญหามากที่สุดได้แก่กิจกรรมการเรียนการสอน ค่าเฉลี่ย 3.29

ผู้วิจัยได้ศึกษาและสังเคราะห์จากงานวิจัยของอุไรรัตน์ ยามาเร็ง ยามีละห์ โต๊ะแม และ ชัมซู สาอู (2561 : 340) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมฟิตเราะฮู (FITRAH) แบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาสำหรับนักเรียนมุสลิมที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งผู้วิจัยได้ให้คำจำกัดความของคำว่า FITRAH ไว้ดังนี้

FIKRAH	: กิจกรรมคิดและสะท้อนตนเอง
INSPIRASI	: กิจกรรมการสร้างแรงบันดาลใจ
TUQWA	: กิจกรรมสร้างความตระหนักและยำเกรง
RUHANI	: กิจกรรมสร้างความเข้มแข็งทางจิตวิญญาณ
AKHLAQ	: กิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมและมารยาทที่ดีงาม และ
HALAL	: กิจกรรมส่งเสริมการเลือกแนวทางที่เหมาะสมและถูกต้อง

งานวิจัยของวัฒน์ชัย เนสะและ และอะห์มัด ยี่สุนทรง ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำตามหลักการอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และคำนิยามของคำว่า “TEACHERS” ในภาษาอังกฤษที่แปลว่า “ครู” ซึ่งยนต์ ชุ่มจิต (อ้างถึงในพรรณอร อุซุภาพ, 2561 : 114-115) ได้วิเคราะห์และให้ความหมายของพยัญชนะแต่ละตัวอักษร ดังนี้

T (Teaching) การสอน หมายถึง ครูต้องทำหน้าที่อบรมสั่งสอนผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถในวิชาการตามหลักสูตรที่กำหนด

E (Ethics) จริยธรรม หมายถึง ครูต้องอบรมและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม มีจรรยาบรรณวิชาชีพ

A (Academic) วิชาการ หมายถึง ครูเป็นผู้รับผิดชอบด้านวิชาการทั้งของตนเองและความเจริญงอกงามของผู้เรียน

C (Cultural Heritage) การสืบทอดวัฒนธรรม หมายถึง ครูเป็นผู้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม จากคนรุ่นหนึ่งให้ตกทอดไปสู่คนรุ่นต่อ ๆ ไป

H (Human Relationship) มนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ครูต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ทั้งต่อเพื่อนครู ผู้รับบริการ และผู้เรียน

E (Evaluation) การประเมินผล หมายถึง ครูต้องรับผิดชอบการประเมินผลการเรียนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในส่วนที่บกพร่องให้กับผู้เรียน

R (Research) การวิจัย หมายถึง ครูต้องหาเหตุผลและเป็นที่นักแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการวิจัย

S (Service) การบริการ หมายถึง ครูเป็นผู้บำเพ็ญประโยชน์และบริการต่อผู้เรียน สังคม และชุมชน

มูหำมัดสุไหมี เสงยามา (2558 : 96) ได้ให้ข้อเสนอแนะในงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะและเทคนิคการจัดการเรียนรู้สำหรับครูศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ว่าควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อเป็นแนวทางหรือโมเดลในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ครูโดยครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

จากแนวคิดและรูปแบบดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้คิดรูปแบบและแนวทางในการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) แบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารชมรมผู้บริหารศูนย์ตาดีกา และผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป (Persatuan Sekolah Melayu Mukim Yupo : PERMAI) ให้มีทักษะและคุณลักษณะความเป็นครู โดยการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการการออกแบบการจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้สอน และการสร้างสื่อเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษา ภายใต้ชื่อรูปแบบ PERMAI Model ซึ่งผู้วิจัยได้ให้คำนิยามจากแต่ละตัวอักษรของคำว่า PERMAI มาออกแบบเพื่อใช้ในการจัดการกิจกรรมการพัฒนาทักษะและคุณลักษณะความเป็นครูของผู้บริหารและผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป เพื่อให้ผู้สอนเกิดความตระหนักในความเป็นตัวตนและการพัฒนาตนสู่การเป็นผู้สอนตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป
2. เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูของผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป โดยใช้รูปแบบ PERMAI Model

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) และนวัตกรรมการเรียนรู้อิสลามศึกษา
2. แนวทางการปรับปรุงและแก้ไขการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้บริหารชมรมตาดีกาตำบลยุโป และผู้บริหารศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในพื้นที่ตำบลยุโป

ผู้สอนอิสลามศึกษา หมายถึง ผู้สอนที่ทำการสอนรายวิชาอิสลามศึกษาในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ชมรมตาดีกาตำบลยุโป

ทักษะความเป็นครู หมายถึง คุณลักษณะความสามารถและความชำนาญของผู้สอนอิสลามศึกษาในด้านความเป็นครู ในวิจัยนี้ได้กำหนดนิยามของทักษะความเป็นครูในด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และการสร้างสื่อเสริมการเรียนรู้

ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด หมายถึง สถานที่อบรมหรือเรียนรู้อิสลามศึกษาขั้นพื้นฐาน (ฟัรฎูอีน) ในชุมชนมุสลิม ภายใต้การดูแลของคณะกรรมการประจำมัสยิดในพื้นที่ตำบลยุโป

ชมรมตาดีกา หมายถึง ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในพื้นที่ตำบลยุโป จำนวน 7 ศูนย์

PERMAI Model หมายถึง รูปแบบการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมก่อนการพัฒนา ขั้นตอนที่ 2 กลไกการพัฒนา และขั้นตอนที่ 3 สร้างสรรค์สื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะความเป็นครูแบบมีส่วนร่วมของผู้สอนอิสลามศึกษา ชมรม ตาดีกาตำบลยุโป จังหวัดยะลา โดยใช้รูปแบบ PERMAI Model ผู้วิจัยจะนำเสนอด้วยการศึกษา แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมาของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา)
2. ชมรมตาดีกาตำบลยุโป
3. หลักสูตรอิสลามศึกษาสำหรับศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา)
4. คุณลักษณะความเป็นครู
5. การจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาในอัลกุรอานและอัลหะดีษ
6. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ PERMAI Model
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประวัติความเป็นมาของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา)

ประวัติของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด

ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด หรือบางแห่งจะใช้ชื่อว่าศูนย์อบรมคุณธรรมจริยธรรม ประจำมัสยิด ส่วนใหญ่แล้วในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะใช้คำว่าตาดีกา (TADIKA) แทนการเรียกชื่อศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดดังกล่าว ในวิจัยเล่มนี้ผู้วิจัยจึงจะใช้คำว่าตาดีกา เพื่อนำเสนอข้อมูลที่สอดคล้องกับความเข้าใจของบุคคลในพื้นที่

ตาดีกาเป็นแหล่งเรียนรู้อิสลามศึกษาและเป็นสถาบันการศึกษาสำหรับยุวชนมุสลิมที่เก่าแก่ที่สุดสถาบันหนึ่งที่ถือกำเนิดในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สังคมมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่เรียกสถาบันนี้ว่า “โรงเรียนตาดีกา” อิบราฮิม ณรงค์รักษาเขต (2553 : 38) กล่าวว่า นักวิชาการส่วนใหญ่ไม่นิยมเรียกว่า “โรงเรียน” แต่มักใช้คำว่า “ศูนย์อบรม” หรือเรียกว่า “ตาดีกา” อย่างเดียว

สำนักพัฒนาการศึกษา (2540 : 25) ได้ให้ความหมายของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ว่า ตาดีกามาจากคำย่อภาษามลายูว่า Taman แปลว่า สถานที่ที่ให้การอบรมสั่งสอน Didikan แปลว่า การอบรมบ่มนิสัย การเลี้ยงดูและการให้ความรู้แก่เด็ก และ Kanak-Kanak แปลว่า เด็ก ๆ ที่ได้รับการเข้าอบรมและเรียนรู้ เพราะฉะนั้นคำว่า “ตาดีกา” (TADIKA) จึงหมายถึง สถานที่เลี้ยงดูอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กเล็ก ๆ สอดคล้องกับสำนักผู้ตรวจราชการที่ 12 ที่ได้ให้ความหมายของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ว่า ตาดีกามาจากคำย่อภาษามลายู ที่ล้อมาจากระบบการเลี้ยงดูเด็กเล็กในมาเลเซียเขียนว่า TADIKA เป็นคำย่อมาจากคำว่า Taman

Didikan Kanak-Kanak ซึ่งสามารถแยกคำเพื่อให้ความหมายในภาษาไทยคือ TA มาจากคำว่า Taman แปลว่า ส่วน DI มาจากคำว่า Didikan แปลว่า เลี้ยงดู/ดูแล และ KA มาจากคำว่า Kanak-Kanak แปลว่า เด็กเล็ก ๆ หรือในบางพื้นที่จะเรียกเป็น Taman Bimbingan Kanak-Kanak (TABIKA) ซึ่งมีคำที่ต่างกันคือ Bimbingan มีความหมายคือ การชักนำ นำทาง ควบคุม ควบคุมดูแล (อับดุลอาซิซ เจ๊ะมามะ, 2556 : 31) ทั้งสามคำนี้รวมกันหมายถึงศูนย์อบรมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับเด็ก โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้เด็ก ๆ เยาวชนมุสลิมมีความรู้ทางด้านศาสนาขั้นพื้นฐาน (ฟิรฎูฮีน) โดยที่ผู้สอนหรือเจ๊ะชูจะทำการสอนโดยมีหนังสือแบบเรียนเป็นภาษามลายู และภาษาอาหรับ การอธิบายของครูและการสื่อสารจะใช้ภาษามลายูที่เป็นภาษาหลักที่ใช้กันในท้องถิ่นจังหวัดชายแดนภาคใต้

ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) เป็นสถาบันการศึกษาเกิดขึ้นด้วยความสำนึกในหน้าที่ตามหลักการของศาสนาอิสลามในชุมชนมุสลิม เป็นความต้องการของชุมชนที่จะให้เป็นสถานที่อบรมเยาวชนในชุมชนหรือในหมู่บ้าน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้พื้นฐานศาสนาอิสลาม (ฟิรฎูฮีน) แก่เยาวชนอายุระหว่าง 6 – 12 ปี ซึ่งเสมือนการศึกษาภาคบังคับที่เป็นหน้าที่ของบิดามารดาหรือผู้ปกครองในการที่จะให้การศึกษาหรือสนับสนุนบุตรหลานหรือผู้ที่อยู่ในปกครองได้ศึกษา ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) เกิดมาพร้อมกับมัสยิดในแต่ละชุมชน จึงจัดการเรียนการสอนตามสภาพความสามารถและความพร้อมของชุมชนของตน ทั้งการบริหารจัดการ หลักสูตร และครูผู้สอน ต้องพึ่งพาตนเองในรูปแบบของเอกชนมาโดยตลอด

ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) เดิมอยู่ในความรับผิดชอบของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ใช้ชื่อว่าศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้โอนมาอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2548 จากศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด เป็นศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส และเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2550 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้โอนมาอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการในพื้นที่จังหวัดสตูล อำเภอจะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย ของจังหวัดสงขลา เนื่องจากต้องการให้การจัดการศึกษาเกี่ยวกับอิสลามศึกษาไม่ซ้ำซ้อนและให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องในหลักสูตรอิสลามศึกษาที่สูงขึ้น ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดระเบียบว่าด้วยศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส พ.ศ. 2548 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ร่วมกับสำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษา 12 สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศตูลได้ดำเนินงานต่อจากกระทรวงมหาดไทย มีการส่งเสริมสนับสนุน นิเทศติดตาม และพัฒนาศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในความรับผิดชอบมาอย่างต่อเนื่อง

ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ถือเป็นแหล่งเรียนรู้อิสลามศึกษาของมัสยิด ที่ต้องการให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจ มีจริยธรรม และปฏิบัติตามหลักการทางศาสนาอิสลาม โดยใช้อาคารบริเวณมัสยิดเป็นสถานที่จัดการเรียนรู้ โดยใช้หลักสูตรการศึกษาภาคบังคับระดับพื้นฐาน (พหุฐาน) ในการจัดการเรียนการสอนในวันเสาร์และวันอาทิตย์ตามความพร้อมของชุมชน ผู้สอนเป็น ผู้นำศาสนาและอาสาสมัครในชุมชน ผู้เรียนเป็นนักเรียนที่เรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนของรัฐ และโรงเรียนเอกชน ปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศจัดตั้งสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัด ขึ้นในจังหวัดยะลา ปีตตานี นราธิวาส สงขลา และสตูล และจัดตั้งสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ ทุกอำเภอในจังหวัดยะลา ปีตตานี นราธิวาส สตูล และสงขลาในอำเภอจะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย เพื่อรับผิดชอบดูแลศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา)

ครูผู้สอนศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) เดิมทีคือโต๊ะครู (Tok Guru) หมายถึง ผู้มีความรู้ทางศาสนาอิสลามและผู้มีจิตอาสาในชุมชน หรือนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษา ปอเนาะบริเวณใกล้เคียงที่มีความรู้ที่จะสอนได้ การสอนเป็นไปด้วยความสมัครใจ เสียสละ และมีความศรัทธาในการถ่ายทอดความรู้ที่ตนเองมีให้กับผู้อื่น โดยมุ่งหวังผลบุญทาง จิตวิญญาณ โดยไม่ค่าตอบแทนจากการสอนให้บ้างเล็กน้อย ไม่มีเงินเดือนตายตัว เงินค่าตอบแทนครูศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ได้เงินชะกาตที่ชุมชนบริจาคแก่มัสยิด เงินสมทบจากผู้ปกครองนักเรียน เงินรายได้ของมัสยิด ปัจจุบันหน่วยงานของภาครัฐเข้ามาจัดระบบการบริหารศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) การส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ได้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจัดสรรเงินอุดหนุน เพื่อเป็นค่าตอบแทนผู้สอนในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) และค่าบริหารจัดการมัสยิด ซึ่งผู้สอนที่มีสิทธิได้รับเงินอุดหนุนตามประกาศนี้จะต้องตั้งอยู่ในมัสยิดที่จดทะเบียนจัดตั้งตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารองค์กรศาสนาอิสลามแล้วเท่านั้น โดยจะให้การอุดหนุนไม่เกินมัสยิดละ 1 แห่ง

เงินอุดหนุนค่าตอบแทนผู้สอนในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) และค่าบริหารจัดการมัสยิด แบ่งได้ดังนี้

ตารางที่ 2.1 เงินอุดหนุนค่าตอบแทนผู้สอนในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) และค่าบริหารจัดการมัสยิด

จำนวนนักเรียน (คน)	จัดสรรผู้สอน	ค่าตอบแทน ผู้สอน/คน/เดือน	ค่าบริหารจัดการ มัสยิด/เดือน	รวมเป็นเงิน (บาท)
ต่ำกว่า 60 คน	4	3,000	2,000	14,000
60 คนขึ้นไป	6	3,000	2,000	20,000

ที่มา : ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจัดสรรเงินอุดหนุน เพื่อเป็นค่าตอบแทนผู้สอนในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) และค่าบริหารจัดการมัสยิด พ.ศ. 2555 เล่ม 129 ตอนพิเศษ 153 ง ราชกิจจานุเบกษา 8 ตุลาคม 2555 หน้า 21

ความสำคัญของตาดีกา

ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเคร่งครัด เอาใจจริงเอาใจในการปฏิบัติอยู่ตลอดเวลา มีการควบคุมเตือนใจ ยึดหลักอัลกุรอานเป็นธรรมนูญแห่งชีวิตการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม จำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก ศาสนาอิสลาม จึงกำหนดหน้าที่บิดามารดาอบรมสั่งสอนบุตรหลานให้มีความรู้เรื่องของศาสนา ถ้าพ่อแม่ไม่มีความรู้ก็ต้องหาคนที่มีความรู้ มาสอนโรงเรียนตาดีกา จึงรับหน้าที่นี้ มีอยู่แทบทุกพื้นที่ ส่วนใหญ่ ใช้พื้นที่มัสยิดเป็นศูนย์จัดตั้งสร้างเป็นอาคารอเนกประสงค์ สมัยก่อนโต๊ะอิหม่ามจะทำหน้าที่สอน หากเป็นหมู่บ้านก็จะเป็นหน้าที่ของหนุ่มสาวที่ไปเรียนศาสนาจากโรงเรียนปอเนาะ

ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) เป็นสถาบันสอนศาสนาอิสลามเบื้องต้นแก่เด็กที่มีอายุระหว่าง 5-12 ขวบ โดยดำเนินการจัดการเรียนการสอนในวันเสาร์-อาทิตย์ ตาดีกามีมัสยิดเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน เป็นแหล่งเรียนรู้อิสลามขั้นพื้นฐานที่ต้องการให้เด็กอ่านออก เขียนได้ มีความรู้ความเข้าใจหลักการศรัทธาและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน ตาดีกาเป็นสถาบันที่สำคัญยิ่งในชุมชนมุสลิมมลายู มีวัตถุประสงค์สำคัญในการปลูกฝังหลักการศาสนาเบื้องต้นให้เด็ก ๆ เป็นมุสลิมที่ดี เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ตาดีกาเกิดขึ้นมานั้นเพื่อให้คงความเป็นมุสลิมของเยาวชนตั้งแต่เยาว์วัย ไม่ว่าจะเรื่องภาษา ศาสนา วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี

ปัจจุบันนี้ตาดีกากลายเป็นสถานที่จำเป็นในการอบรมสั่งสอนเฉพาะวิชาทางศาสนา เข้าใจพื้นฐานอิสลาม และความรู้ที่จำเป็นในการเป็นมุสลิมที่ดี หรือเรียกว่าอีกชื่อว่าฟิรฎูอิน (จำเป็นต้องเรียนเป็นรายบุคคล) จะเห็นได้ว่าการเปิดเรียนตาดีกา คือ การเปิดสมองและมุมมองเรื่องศาสนาที่กว้างขึ้น เด็กในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในวัยประถมสามารถเรียนรู้ควบคู่ไปกับสามัญ โดยเฉพาะ

ภาษาคือสิ่งที่สร้างความกว้างขวางให้พวกเขาได้ดีกว่านักศึกษาในจังหวัดอื่น ๆ ของประเทศไทย เมื่อเด็ก ๆ เหล่านี้จบระดับชั้นประถมปีที่ 6 ก็สามารถต่อยอดไปศึกษาทั้งด้านศาสนาและสามัญ ในโรงเรียนเอกชนได้ในระดับที่สูงขึ้นไป

หัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้ในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) คือการสอนให้นักเรียนสามารถอ่านอัลกุรอานและปฏิบัติตามหลักการอิสลามได้ ผู้สอนที่ทำการสอนในตาดีกาต่าง ๆ เป็นกลุ่มเยาวชนที่มีจิตอาสาหรือผู้ที่เป็นอาสาสมัครในการถ่ายทอดวิชาความรู้ให้กับผู้เรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ไม่ได้หวังผลตอบแทนทางวัตถุ ดังนั้นการดำเนินการจัดการเรียนรู้ในตาดีกาจึงดำเนินการด้วยที่บริสุทธิ์ (อิคลาศ) ของสังคม ตาดีกาจึงมีความสำคัญต่อสังคมมุสลิมในจังหวัดชายแดนใต้เป็นอย่างมาก เพราะตาดีกาเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นมรดกทางปัญญาที่ได้สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ นอกจากนั้นตาดีกาเป็นศูนย์การศึกษาอิสลามขั้นพื้นฐานที่จะสอนให้เด็กและเยาวชนได้มีทักษะการอ่านและเขียนเบื้องต้นและมีความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนของศาสนาอิสลาม

ชมรมตาดีกาตำบลยุโป

ตำบลยุโปเป็นหนึ่งใน 14 ตำบลของอำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา มีเนื้อที่ประมาณ 21,106.25 ไร่ หรือประมาณ 33.77 ตารางกิโลเมตร ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองยะลาประมาณ 8 กิโลเมตร ตำบลยุโปมีทั้งหมด 6 หมู่บ้าน สังคมของประชากรเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมเนื่องจากประชากรในพื้นที่นับถือศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 2.3 แสดงจำนวนประชากรแยกตามเพศ

หมู่ที่	หมู่บ้าน	ประชากร(คน)		ประชากรรวม(คน)	จำนวนครัวเรือน
		ชาย	หญิง		
1	บ้านยุโป	570	699	1,269	400
2	บ้านทุ่งเหรียง	835	860	1,695	395
3	บ้านบาโต	674	738	1,412	296
4	บ้านทุ่งยามู	451	467	918	304
5	บ้านคลองทราย	268	301	569	193
6	บ้านบ่อเจ็ดลูก	615	648	1,263	231
รวม		3,413	3,713	7,126	1,819

ตารางที่ 2.4 แสดงการนับถือศาสนา

หมู่ที่	หมู่บ้าน	ประชากร(คน)	การนับถือศาสนา(ร้อยละ)	
			พุทธ	อิสลาม
1	บ้านยุโป	1,234	85	15
2	บ้านทุ่งเหียง	1,573	20	80
3	บ้านบาโต	1,373	-	100
4	บ้านทุ่งยามู	900	95	5
5	บ้านคลองทราย	525	100	-
6	บ้านบ่อเจ็ดลูก	1,070	-	100

ข้อมูล : สำนักทะเบียนราษฎร์ อำเภอเมืองยะลา ณ เดือนมิถุนายน 2565

จากตารางข้อมูลแสดงการนับถือศาสนาในแต่ละหมู่บ้าน พบว่า หมู่บ้านที่มีประชากรส่วนใหญ่ที่นับศาสนาอิสลามอาศัยอยู่ประกอบด้วยหมู่บ้านทุ่งเหียง บาโต และบ่อเจ็ดลูก ซึ่งมีมัสยิดทั้งหมด จำนวน 7 หลัง แต่ละมัสยิดมีศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) รายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 2.5 สถิติผู้สอนและผู้เรียนในชมรมตาดีกาตำบลยุโป

ที่	ชื่อตาดีกา	หมู่บ้าน	ผู้สอน			ผู้เรียน		
			ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
1	เรากูอตุลอัตฟาล	บราแง	4	5	9	49	45	94
2	อัตรบียาตุลอัตฟาล	บาโงจีจา	3	4	7	25	20	45
3	อันซอรุสสุนนะฮ์	บาโต	2	7	9	38	27	65
4	อัลบาดารียะห์	มาดอ	1	6	7	24	32	56
5	แบะชะห์อิสลามียะห์	อุเส	3	3	6	33	32	65
6	นุรุลฮูดา	บ่อเจ็ดลูก	1	11	12	48	62	110
7	นุรุอิชาน	ทุ่งยามู	4	2	6	28	22	50
รวม			18	38	56	245	240	485

ที่มา : สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดยะลา

เดิมศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดของตำบลยุโป (ตาดีกา) อยู่ภายใต้การดูแลรับผิดชอบของชมรมตาดีกาบาดีร์ (BADAR) ชมรมดังกล่าวมีภารกิจสำคัญในด้านการพัฒนาผู้สอนและผู้เรียนทั้งทางด้านวิชาการและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แต่ภายหลังจากเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่

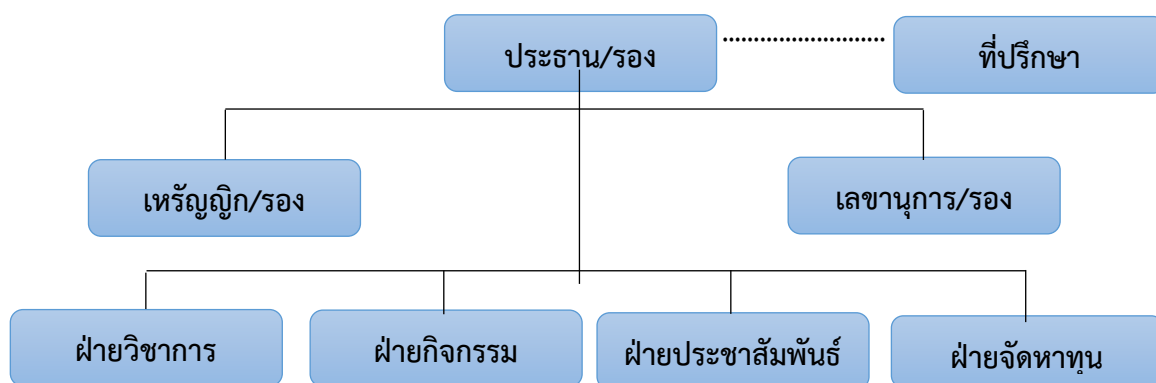
จังหวัดชายแดนภาคใต้เมื่อปี 2547 มีผลกระทบทำให้ชมรมตาดีกาบาดีร์ (BADAR) ได้สลายตัวไป ส่งผลให้การพัฒนาด้านการศึกษาอิสลามในระดับตาดีกาหยุดชะงักไม่มีการพัฒนา จากปัญหาดังกล่าว ปีพุทธศักราช 2555 ทางผู้สอนอิสลามศึกษาในตำบลยุโปได้ร่วมกันประชุมพร้อมกับผู้นำศาสนาและผู้นำชุมชนในพื้นที่ มีมติให้มีการจัดตั้งชมรมตาดีกาตำบลยุโป โดยใช้ชื่อว่า ชมรมตาดีกาตำบลยุโป หรือในภาษามลายูว่า Persatuan Sekolah Melayu Mukim Yupo ใช้ชื่อย่อว่า PERMAI มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อเป็นสื่อกลางการประสานงานกับสำนักงานการศึกษาเอกชน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา
2. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป
3. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน ทั้งทางด้านวิชาการและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตำบลยุโปมีจำนวนทั้งหมด 7 ศูนย์ ปัจจุบันอยู่ในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนและกระทรวงศึกษาธิการ ถือเป็นแหล่งเรียนรู้อิสลามศึกษาของมัสยิดที่ต้องการให้เยาวชน มีความรู้ ความเข้าใจ มีจริยธรรม และปฏิบัติตามหลักการทางศาสนาอิสลาม

โครงสร้างการบริหารงานชมรมตาดีกาตำบลยุโป

คณะกรรมการบริหารงานของชมรมตาดีกาตำบลยุโปได้มาโดยมีการประชุมเลือกประธานชมรม และเลือกตัวแทนจากผู้สอนของแต่ละศูนย์ตาดีกาจำนวน 2 คน เพื่อเป็นคณะกรรมการดำเนินงานชมรมตาดีกาตำบลยุโป มีวาระการดำรงตำแหน่งครั้งละ 2 ปี คณะกรรมการบริหารชมรมตาดีกาตำบลยุโป ประจำปี 2564-2566 ดังนี้

หลักสูตรอิสลามศึกษาสำหรับศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา)

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2552 : 90) ได้ทำการวิจัย เรื่องสภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กล่าวว่าสำหรับหลักสูตรการเรียนการสอนนั้น เดิมตาดีกาจะมีหลักสูตรเป็นของตนเอง ซึ่งไม่สามารถเทียบโอนกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ไม่มีหลักสูตรที่ชัดเจน แต่ในปี พ.ศ. 2548

กระทรวงมหาดไทยได้จัดทำหลักสูตรอิสลามศึกษาพหุวัฒนธรรมประจำมัสยิด พ.ศ.2548 และยังคงใช้หลักสูตรดังกล่าวถึงแม้จะอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาพหุวัฒนธรรมประจำมัสยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบตีดาอียะฮฺ) พุทธศักราช 2559 / อิจเราะฮฺศักราช 1437 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม และจิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ศาสนาอิสลาม ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) หรือสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค มีความรู้ ความเข้าใจ ยึดมั่นศรัทธา และปฏิบัติตนตามหลักการศาสนาอิสลาม

การเรียนการสอนในตาดีกาจะเป็นการเรียนการสอนวิชาอิสลามระดับพื้นฐาน เนื้อหาของหลักสูตรครอบคลุมระดับการเรียนรู้ในระดับอิบตีดาอียะฮ์ (อิสลามศึกษาตอนต้น) ในปี 2559 กระทรวงศึกษาธิการได้ปรับปรุงหลักสูตรการเรียนรู้ในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) และได้ประกาศให้ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาพหุวัฒนธรรมประจำมัสยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (ระดับอิบตีดาอียะฮ์) พุทธศักราช 2559/ อิจเราะฮ์ศักราช 1437 โดยมีรายละเอียดดังนี้

สมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรอิสลามศึกษาพหุวัฒนธรรม ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบตีดาอียะฮฺ) พุทธศักราช 2559/อิจเราะฮ์ศักราช 1437 มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะตามแบบฉบับของอิสลามที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการอ่านอัลกุรอาน เป็นความสามารถของผู้เรียนในการอ่านอัลกุรอานตามหลักการอ่าน อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ศาสนาอิสลามเพื่อการพัฒนาตนเองด้านการยึดมั่นศรัทธา การปฏิบัติศาสนกิจ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสมและ สันติสุข

2. ความสามารถในการปฏิบัติตนตามหลักการอิสลาม เป็นความสามารถของผู้เรียนในการนำความรู้ ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ ทั้งด้านการยึดมั่น การปฏิบัติศาสนกิจ และการมีกริยามารยาทที่ดี เพื่อการเป็นมุสลิมที่สมบูรณ์ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสมและสันติสุข

3. ความสามารถในการอ่าน เขียน และสื่อสารเป็นความสามารถของผู้เรียนในการอ่าน เขียนหลักคำสอนของอิสลามที่มาจากอัลกุรอานและอัลหะดีษ อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนรู้อิสลาม ความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนคติของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร การเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ และมีทักษะกระบวนการ

ทางเทคโนโลยี เพื่อนำมาเป็นเครื่องมือในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง และเหมาะสม โดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม เพื่อการพัฒนาตนเองและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสมและสันติสุข

4. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการคิด วิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดอย่างมีระบบ ความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม การแสวงหาความรู้หรือประยุกต์ใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มี ประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม

5. ความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อม การอยู่ร่วมกันใน สังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่าง เหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม การมีจิตสาธารณะ บำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรอิสลามศึกษาพหุวัฒนธรรม ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะฮ์) พุทธศักราช 2559/ฮิจเราะฮ์ศักราช 1437 กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม เพื่อใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตาม มาตรฐานที่กำหนด 9 สาระการเรียนรู้ ดังนี้

1. อัลกุรอาน
2. อัลฮะดีษ
3. อัลอะกีดะฮ์
4. อัลฟิถ์
5. อัลอัคลาภ
6. อัตตารีค
7. ภาษาอาหรับ
8. ภาษามลายูอักษรยาวี
9. ภาษามลายูอักษรโรมัน

สาระการเรียนรู้ทั้ง 9 สาระ ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการ พัฒนาคุณภาพผู้เรียนระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ พึงปฏิบัติมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมพึงประสงค์เมื่อ จบการศึกษาแต่ละระดับนอกจากนั้นมาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนา

การศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนหลักสูตรให้รู้ว่าต้องการอะไร จัดการเรียนรู้
อย่างไร ประเมินอย่างไร และเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษา
ฟัรฎูอีน ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะฮ์) พุทธศักราช 2559/อิจเราะฮ์ศักราช 1437

สาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรอิสลามศึกษาฟัรฎูอีน ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะฮ์) พุทธศักราช
2559/อิจเราะฮ์ศักราช 1437กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ 9 สาระการเรียนรู้ จำนวน 9
มาตรฐาน ดังนี้

สาระที่ 1 อัลกุรอาน

มาตรฐาน กอ 1 เข้าใจประวัติความเป็นมา ความสำคัญ หลักการอ่านอัลกุรอาน สามารถอ่าน
ท่องจำ และอธิบายบายอัลกุรอาน ยึดมั่นคำสอนในอัลกุรอานและนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

สาระที่ 2 อัลอะดีษ

มาตรฐาน ฮต 1 เข้าใจ ความหมาย ความสำคัญ สามารถท่องจำอัลอะดีษโดยยึดมั่นในหลัก
คำสอนอัลอะดีษ และนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน

สาระที่ 3 อัลอะกีดะฮ์

มาตรฐาน ออก 1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญ และหลักการของหลักศรัทธา และโทษของ
การตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ เพื่อเป็นบ่าวที่ยำเกรงและภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ ยึดมั่นในหลักศรัทธา นำมา
ปฏิบัติเคร่งครัด และสามารถแก้ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

สาระที่ 4 อัลฟิถฮ์

มาตรฐาน อฟ 1 เข้าใจ เห็นคุณค่า ปฏิบัติตามกฎ หลักการ และบทบัญญัติอิสลามเกี่ยวกับ
อิบาดะฮ์ มูอามาละฮ์ และอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติศาสนกิจ และสามารถนำมาวิเคราะห์
กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของเหตุผล และดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

สาระที่ 5 อัลอัคลาค

มาตรฐาน อล 1 เข้าใจ จริยธรรมอิสลาม สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์
ต่อครอบครัวสังคมและสิ่งแวดล้อม ยึดมั่น และปฏิบัติตามจริยธรรมอิสลามในการดำเนินชีวิตได้อย่าง
ถูกต้องเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

สาระที่ 6 อัตตารีค

มาตรฐาน ตร 1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของประวัติอิสลามสมัยนบีมุฮัมมัด ﷺ และ
บรรดาเศาะฮาบะฮ์ ﷺ มีความภูมิใจในการดำเนินชีวิตตามแนวทางของนบีมุฮัมมัด ﷺ และ
เศาะฮาบะฮ์ ﷺ

สาระที่ 7 ภาษาอาหรับ

มาตรฐาน อร 1 เข้าใจกระบวนการฟัง พูด อ่านและเขียน เห็นคุณค่าและมีทักษะในการใช้ภาษาอาหรับเพื่อการเรียนรู้สื่อสาร ค้นคว้า ตีความบทบัญญัติอิสลามและสื่อความหมาย

สาระที่ 8 ภาษามลายูอักษรยาวี

มาตรฐาน มย 1 เข้าใจ กระบวนการฟัง พูด อ่าน และเขียน เห็นคุณค่าและมีทักษะในการใช้ภาษามลายูเพื่อการเรียนรู้ สื่อความหมายและค้นคว้าความรู้จากแหล่งวิทยาการเกี่ยวกับศาสนาอิสลามอย่างสร้างสรรค์ และมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 9 ภาษามลายูอักษรโรมัน

มาตรฐาน มร 1 เข้าใจกระบวนการฟัง พูด อ่าน และเขียน เห็นคุณค่าและมีทักษะในการใช้ภาษามลายูอักษรโรมันเพื่อการเรียนรู้สื่อความหมายและค้นคว้าความรู้จากแหล่งวิทยาการอย่างสร้างสรรค์มีประสิทธิภาพและสื่อสารกับประชาคมอาเซียนได้

หลักสูตรอิสลามศึกษาฟิรฎูฮีน ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อับติดาอียะฮฺ) พุทธศักราช 2559/ฮิจเราะฮ์ศักราช 1437 ได้กำหนดสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม

สาระที่ 1 ภาษาอังกฤษ

สาระที่ 2 ภาษามลายูเพื่อการสื่อสาร หรือภาษาอาหรับเพื่อการสื่อสาร

โดยกำหนดผลการเรียนรู้ ดังนี้

ชั้นปีที่ 1

1. ปฏิบัติตามคำสั่งง่าย ๆ ได้
2. อ่าน เขียน และบอกคำศัพท์ตามคำสั่งได้
3. สนทนาประโยคสั้น ๆ ได้

ชั้นปีที่ 2

1. ปฏิบัติตามคำสั่งง่าย ๆ ได้
2. อ่าน เขียนคำศัพท์ และประโยคสั้น ๆ ได้
3. ฟัง อ่าน และบอกความหมายของคำ และประโยคสั้น ๆ ได้
4. ตอบคำถามจากการฟังประโยคสนทนาสั้น ๆ ได้

ชั้นปีที่ 3

1. ปฏิบัติตามคำสั่งที่ฟังหรืออ่านได้
2. อ่าน เขียนคำ กลุ่มคำ และประโยคได้
3. ตอบคำถามจากการฟัง หรืออ่านได้
4. สนทนาประโยคสั้น ๆ ได้

ชั้นปีที่ 4

1. ปฏิบัติตามคำสั่งคำขอร้อง และคำแนะนำต่างๆได้

2. อ่าน และเขียนคำ กลุ่มคำ ประโยค และข้อความต่าง ๆ ได้
3. ตอบคำถามจากการฟัง และอ่านประโยคและข้อความได้
4. สนทนาในสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลองที่เกิดขึ้นในห้องเรียนได้

ชั้นปีที่ 5

1. ปฏิบัติตามคำสั่งคำขอร้อง และคำแนะนำที่ฟัง และอ่านได้
2. อ่าน ประโยค ข้อความ และบทความสั้น ๆ ได้
3. บอกใจความสำคัญ และตอบคำถามจากประโยค ข้อความ และบทความสั้นๆ ได้
4. ใช้ประโยคเพื่อสื่อความหมายตามบริบทต่าง ๆ ในการสนทนาทั้งที่เป็นทางการและไม่

เป็นทางการ

ชั้นปีที่ 6

1. ปฏิบัติตามคำสั่งคำขอร้อง และคำแนะนำที่ฟัง และอ่านได้
2. อ่าน ประโยค ข้อความ และบทความได้
3. บอกใจความสำคัญ และตอบคำถามจากประโยค ข้อความ และบทความได้
4. ใช้ประโยคเพื่อสื่อความหมายตามบริบทต่าง ๆ ในการสนทนาทั้งที่เป็นทางการและ

ไม่เป็นทางการ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรอิสลามศึกษาพหุวัฒนธรรม ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อับตีดายะฮฺ) พุทธศักราช 2559/
 อัจเราะฮ์ศักราช 1437 มุ่งพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 11 ประการ ดังนี้

1. รักอัลลอฮ์และรอซูล
2. รักบิดามารดา
3. รักการอ่านอัล-กุรอานและการละหมาด
4. มีมารยาทที่ดี
5. มีความซื่อสัตย์สุจริต
6. มีความรับผิดชอบ
7. มีวินัย
8. รักความสะอาด
9. มีจิตสาธารณะ
10. มีความผูกพันกับมัสยิดและโรงเรียน

โครงสร้างเวลาเรียน

หลักสูตรอิสลามศึกษาพหุวัฒนธรรม ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะฮฺ) พุทธศักราช 2559/ฮิจเราะฮ์ศักราช 1437 กำหนดกรอบเวลาในการจัดการเรียนรู้ 9 สาระการเรียนรู้พื้นฐาน สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

ตารางที่ 2.2 โครงสร้างเวลาเรียนหลักสูตรอิสลามศึกษาพหุวัฒนธรรม ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะฮฺ)

สาระ	ชั้นและเวลาเรียน					
	ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะฮฺ) ปีที่ ๑-๖					
	1	2	3	4	5	6
สาระพื้นฐาน						
1. อัลกุรอาน	80	80	80	80	80	80
2. อัลฮะดีษ	40	40	40	40	40	40
3. อัลอะกีดะฮฺ	40	40	40	40	40	40
4. อัลฟิควะฮฺ	40	40	40	40	40	40
5. อัลอัศลามะฮฺ	40	40	40	40	40	40
6. อัตตารีค	40	40	40	40	40	40
7. ภาษาอาหรับ	40	40	40	40	40	40
8.ภาษามลายู(อักขรยาวี)	40	40	40	40	40	40
9.ภาษามลายู (อักขรรูมี)	40	40	40	40	40	40
รวมเวลาเรียนพื้นฐาน	400	400	400	400	400	400
สาระเพิ่มเติม						
1. ภาษาอังกฤษ	40	40	40	40	40	40
2. ภาษามลายูเพื่อการสื่อสาร หรือภาษาอาหรับเพื่อการสื่อสาร	40	40	40	40	40	40
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	40	40	40	40	40	40
รวมเวลาเรียน	ไม่น้อยกว่า 440 ชม. /ปี			ไม่น้อยกว่า 440 ชม. /ปี		

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรมมีระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตาม หลักสูตรมาตรฐานอิสลามศึกษาพหุอื่น แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. **กิจกรรมแนะแนว** เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิดตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียนและอาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมนอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้สอนรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

2. **กิจกรรมนักเรียน** เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล ความเสียสละ จิตสาธารณะ การช่วยเหลือแบ่งปันกัน เอื้ออาทร และสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกชั้นตอน ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน เน้นการทำงาน เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับวุฒิภาวะของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมนักเรียนประกอบด้วย

2.1 กิจกรรมอบรมพัฒนาผู้เรียนภาคฤดูร้อน

2.2 กิจกรรมชุมนุม ชมรม

2.3 กิจกรรมวิชาการและกีฬา

2.4 กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

3. **กิจกรรมส่งเสริมผู้เรียน** เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาการอ่านคล่องและจำอัล-กุรอานอย่างแม่นยำ ร่วมพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง

เกณฑ์การจบหลักสูตร

หลักสูตรอิสลามศึกษาพหุอื่นประจำมัสยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะฮฺ) พุทธศักราช 2559/อิจเราะฮฺศักราช 1437 ได้กำหนดเกณฑ์กลางสำหรับการจบการศึกษา ดังนี้

1. ผู้เรียนต้องเรียนรายวิชาพื้นฐานและเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามโครงสร้างเวลาเรียนที่หลักสูตรกำหนด

2. ผู้เรียนต้องมีผลการประเมินรายวิชาพื้นฐาน ผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) หรือสถานศึกษากำหนด
3. ผู้เรียนมีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) หรือสถานศึกษากำหนด
4. ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) หรือสถานศึกษากำหนด
5. ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) หรือสถานศึกษากำหนด
6. กรณีที่ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) หรือสถานศึกษา เปิดรายวิชาเพิ่มเติม ให้ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) หรือสถานศึกษา ประเมินผู้เรียนผ่านเกณฑ์ที่ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) หรือสถานศึกษากำหนด

คุณลักษณะของความเป็นครู

อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของการแต่งตั้งท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นศาสนทูต มีภารกิจสำคัญในการเผยแผ่อิสลามไว้ในอัลกุรอานไว้ว่า

هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ

ความว่า : พระองค์ทรงเป็นผู้แต่งตั้งรอสูลขึ้นคนหนึ่งในหมู่ผู้ไม่รู้จักหนังสือจากพวกเขาเองเพื่อสาธยายอายาตต่าง ๆ ของพระองค์แก่พวกเขา และทรงทำให้พวกเขาผุดผ่อง และทรงสอนคัมภีร์และความสุขุมคัมภีร์ภาพแก่พวกเขา และแม้ว่าแต่ก่อนนี้พวกเขาอยู่ในการหลงผิดอย่างชัดแจ้งก็ตาม

(อัลญุมอะฮ์ : 2)

การถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนของอิสลาม จึงเปรียบเสมือนการเดินทางตามรอยและสืบสานภารกิจสำคัญของท่านนบีในการเผยแผ่อิสลามสู่ประชาชาติ เพื่อสร้างประชาชาติที่เป็นคนดีของสังคม และเป็นป่าวที่ภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ

ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามที่เป้าหมายของการศึกษาในอิสลามที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวไว้ในซูเราะห์อัซซารียาต โองการที่ 56 ว่า

وَمَا خَلَقْتُ الْإِنْسَ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

ความว่า : แท้จริงแล้วฉันมิได้สร้างอินและมนุษย์ นอกจากเพื่อให้เขาได้เคารพและภักดีต่อฉัน

ดังนั้น บุคคลที่จะมาเป็นครูจะต้องมีแรงจูงใจหรือความศรัทธาในวิชาชีพรู ซึ่งผู้ที่เป็นครูจะต้องประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงาม มีคุณธรรม มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะกระบวนการต่าง ๆ

ในการที่จะนำไปใช้สร้างเสริมและพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความยำเกรง เป็นบ่าวที่ภักดี ต่ออัลลอฮ์ ﷻ ตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดีในการสร้างคนให้มีคุณภาพ กล่าวคือ จะต้องมีความรู้ คุณลักษณะ ความเป็นครูที่สมบูรณ์ในทุก ๆ ด้าน

วิลโลว์ ตั้งจิตสมคิด (2554 : 133) ได้กล่าวไว้ว่า ลักษณะของครูไทยที่พึงประสงค์คือ 1) มีความรู้ดี ได้แก่ คุณสมบัติส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการที่จะสอน ตลอดจนการเป็นผู้ที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด เชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักแสวงหา ความรู้ใหม่ ๆ ที่สำคัญ คือ การสอนดีและปกครองดี สามารถอธิบายได้รวบรัดชัดเจน สอนสนุก ทำเรื่องที่ยากให้่ง่ายได้ ควบคุมชั้นเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัย ทั้งนี้ ครูจะต้องมีความรู้ รู้ในวิชาการ รู้เนื้อหาวิชาที่สอน รู้ในวิชาครู รู้ในหน้าที่และงานครู รวมทั้งมีทักษะการสอน เช่น อธิบายเก่ง สอนสนุก สามารถใช้สื่อหรืออุปกรณ์ในการสอนได้อย่างหลากหลาย สร้างบรรยากาศการสอนให้เกิดการเรียนรู้ มีและใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมที่ทันสมัย เก่งงานวิจัย และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีบุคลิกภาพดี ได้แก่ รูปร่างท่าทางดี แต่งกายสะอาดเรียบร้อย พุดจาไพเราะนุ่มนวล น้ำเสียงชัดเจน มีลักษณะ เป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และมีคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ การประพฤติดี เว้นจากอบายมุขทั้งปวง กระทำแต่สิ่งที่ดีที่สุจริต ทั้งกาย วาจา และใจ มีคุณธรรมจริยธรรมประจำใจ คือ ซื่อสัตย์ เสียสละ มีเมตตากรุณา ยุติธรรมและมานะอดทน มีความภาคภูมิใจในการเป็นครูรักและศรัทธาในวิชาชีพครู มีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู รักในการสอน มีความมุ่งมั่นพัฒนาศิษย์ พัฒนาคณะ พัฒนาสังคมด้วยความเต็มใจ

พรรณอร อุซุภาพ (2561 : 121-123) ได้สรุปคุณลักษณะของครูไทยที่พึงประสงค์ตามแนวคิดของนักการศึกษา ไว้ได้ดังนี้

1. ครูต้องหาความรู้และพัฒนาสมรรถนะในวิชาที่รับผิดชอบอยู่เสมอ เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ครูต้องมีความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาวิธีการสอน สามารถจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้รู้เนื้อหาวิชาตามจุดประสงค์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ และการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนอย่างหลากหลาย
3. ครูต้องมีอารมณ์ขัน เพราะอารมณ์ขันจะช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนที่ดี ช่วยให้ผู้เรียนคลายกังวลและสนุกกับการเรียน
4. ครูต้องขยันและรู้จักสังเกต จะช่วยให้ครูจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม โดยหากิจกรรมที่แปลกใหม่มาใช้ เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนกระหายที่จะเรียนรู้
5. ครูต้องเป็นนักเทคโนโลยีสารสนเทศ จะช่วยให้ครูสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ใหม่ ๆ ครูจึงพัฒนาตนเองให้มีความเชี่ยวชาญด้านภาษา และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

6. ครูต้องติดตามความก้าวหน้าวิธีการสอนใหม่ ๆ จะช่วยให้ครูสามารถพัฒนาผู้เรียนให้ก้าวหน้าความรู้และการปรับตัวในยุคโลกาภิวัตน์ได้

7. ครูต้องจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพศักยภาพกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม การฝึกทักษะต่าง ๆ เป็นต้น

8. ครูต้องมีจิตวิญญาณความเป็นครูและเป็นผู้นำชุมชนทางวิชาการ ครูจะต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านส่วนตัวและวิชาการ

9. ครูต้องจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มกำลังความสามารถ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์

10. ครูต้องเปลี่ยนจากความเชื่อที่ว่า ผู้เรียนทุกคนไม่สามารถเรียนรู้ได้ ผู้เรียนทุกคนไม่สามารถเรียนรู้ได้ มาเป็นความเชื่อที่ว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ และเปลี่ยนจากการวางแผนว่าจะสอนอะไร มาวางแผนว่าจะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อะไร เพื่อตอบสนองธรรมชาติของผู้เรียน และพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนจากการวัดผลการเรียนรู้ด้วยข้อสอบที่เน้นวัดความรู้ มาเป็นวัดความสามารถในการปฏิบัติ

อิสมาแอ ลุคฟี จะปะเกีย (2015) ได้อธิบายถึงคุณลักษณะของมุอัลลิม ร็อบบานีย์ (ความเป็นครู) ว่า คุณลักษณะหลักของ "มุอัลลิม ร็อบบานีย์" ประกอบด้วย

1. พะฮัม หมายถึง มีความเข้าใจ และค้นหาเพิ่มเติมเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องต่าง ๆ อย่างเนืองนิตย์

2. อะมัล หมายถึง การปฏิบัติตามความรู้ที่ได้มาจากวะหฺยู เพื่อสร้างบุคลิกภาพแบบอิสลามและชีวิตที่ดี (หะยาฮฺ ฎ็อยยิบะฮฺ) ทั้งกับตัวเองและครอบครัว รวมถึงการสร้างผลประโยชน์ให้มากที่สุดกับคนอื่น ๆ โดยเฉพาะกับลูกศิษย์ลูกหาของตัวเอง นี่คือการกลับส่วนหนึ่งจากเคล็ดลับแห่งความแข็งแกร่งในการทำหน้าที่เป็น "มุอัลลิม ร็อบบานีย์"

3. ตักวาและค็อชยะฮฺ "ค็อชยะฮฺ" หมายถึง ความรู้สึกที่คอยห้ามมิให้ท่านทำบาปต่ออัลลอฮฺ ﷻ

4. คีดก์ หมายถึง ความซัจจริงหรือความมีสัจจะ ตรงกันข้ามกับการโกหกหลอกลวง "มุอัลลิม ร็อบบานีย์" ทุกคนต้องมีคุณลักษณะแห่งความซัจจะ และได้รับการเรียกว่าเป็น "ศอติก" หมายถึง คนที่พูดจริงและไม่โกหก

5. อะมานะฮฺ หมายถึง มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ และเชื่อถือไว้วางใจได้ ตรงกันข้ามกับ "คิยานะฮฺ" หรือการบิดพลิ้วและบ่อนทำลาย มันคือการปลุกสำนึกในใจว่าความรู้ทุกประการที่มีอยู่ในอกนั้นเป็นสิ่งที่อัลลอฮฺ ﷻ ประทานให้ และความรู้ที่อัลลอฮฺ ﷻ ประทานมานั้น เป็นความรับผิดชอบที่ต้องถ่ายทอดแก่อนุชนรุ่นต่อไปด้วยวิธีการที่เปี่ยมด้วยความซื่อสัตย์ ไม่ว่าจะ เป็นในด้าน

ความถูกต้องของความรู้ ความจริงจังจจริงจังในการสอน และวิธีการที่ถูกต้องในการประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้

6. ตับลีหม หมายถึง การถ่ายทอดสารอิสลามแก่ผู้อื่น ตรงกันข้ามกับ "กิตมาน" หรือการปกปิดคำสอนของอัลลอฮ์ ﷻ และรอซูล ﷺ ของพระองค์ โดยเฉพาะในยามที่มีการร้องขอเพื่อรับทราบเนื้อหาความรู้

7. พะฎอนะฮฺ หมายถึง ไหวพริบและเฉลียวฉลาด ตรงกันข้ามกับ "ปะลาตะฮฺ" หรือความโง่เขลาและความไม่รู้ นี่คือคุณลักษณะประการหนึ่งของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วอัลลอฮ์ ﷻ จะไม่ทรงประทานความรู้แก่บ่าวคนใดคนหนึ่ง นอกเสียจากว่าเขาต้องมีความฉลาดเพียงพอที่จะเป็นผู้รู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง "มุอัลลิม ร็อบบานีย์" ที่จะต้องปฏิบัติตามความรู้ที่เรียนมา และต้องมีจุดยืนที่ดีและถูกต้องต่อประเด็นใดประเด็นหนึ่ง รวมทั้งต้องยึดมั่นในคำสอนของอัลกุรอานและซุนนะฮฺในทุก ๆ ด้านของชีวิต

8. อัคลาภ หมายถึง การมีจรรยาบรรณที่สอดคล้องกับคำสอนของอัลลอฮ์ และซุนนะฮฺของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เพราะมารยาทที่ดีนั้นคือร่องรอยแห่งการศรัทธาและผลแห่งความรู้ที่ถูกต้องมารยาทที่งดงามและมีเกียรติ มีผลอย่างมากต่อการอำนวยความสะดวกในการสอนและตักบียะฮฺ ไม่ว่าจะไปในทางวาจา เช่น การให้สลาม การขออูอาอ และการนะซีหะฮฺตักเต็อน หรือในทางพฤติกรรม เช่น การยิ้มและความอ่อนโยน หรือภาพลักษณ์ของการแต่งกายที่ปกปิดมิดชิด และดูสง่างามตามหลักคำสอนอิสลาม

9. อดทนและควบคุมอารมณ์ให้หนึ่ง ความอดทนคืออาวุธหลักประจำกายของ "มุอัลลิม ร็อบบานีย์" เพราะหากปราศจากความอดทนแล้ว งานทุกอย่างก็อาจจะสำเร็จได้ นับประสาอะไรกับงานสอนและตักบียะฮฺ ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อสร้างคน สร้างกรอบวิถีชีวิตของนักเรียนที่มีนิสัยและพื้นฐานที่แตกต่างหลากหลาย

10. เอ็นดู รักใคร่ห่วงใย เอาใจใส่ รับผิดชอบ จงปลูกความรู้สึกรู้สึกความเป็นพ่อหรือความเป็นแม่กับลูกศิษย์ ให้รู้สึกว่าเขาเป็นเสมือนลูก ๆ ของตัวเอง และปลูกฝังให้พวกเขามีความรู้สึกว่า เป็นพี่น้องกันระหว่างนักเรียน เปรียบเสมือนครอบครัวเดียวกัน ด้วยวิธีการดังกล่าวจะทำให้เกิดความเมตตา ความอ่อนโยน ความรักใคร่ และความเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน

ณัฐพงศ์ จันทนะศิริ กังสดาล ธนธรรม และสุทธิศรี สมิตเวช (2559) ได้สรุปคุณลักษณะของครูมืออาชีพ ไว้ดังนี้

1. การสร้างแรงบันดาลใจ (inspiration) ข้อดีของการเป็นครูนั้น มีมากกว่าการเป็นอาชีพ คือ การอยู่เบื้องหลังความสำเร็จของนักเรียน การสร้างทัศนคติเชิงบวกที่ถูกต้องเป็นสิ่งสำคัญที่ครูต้องสร้างให้ตนเองก่อน จากนั้นถึงจะแบ่งปันสิ่งเหล่านี้ให้นักเรียน การจูงใจนักเรียนให้เกิดแรงจูงใจทำให้นักเรียนสามารถควบคุมพฤติกรรมความรับผิดชอบของตนเองได้อย่างเหมาะสม และถ้าแรงจูงใจ

มากขึ้นเรื่อย ๆ ก็จะผลักดันกลายเป็นแรงบันดาลใจซึ่งคงทนยืนยาวกว่ามาก การสร้างแรงบันดาลใจสามารถทำได้หลายวิธี อย่างแรกคือการทำที่ครูจะต้องเป็นแบบอย่างให้แก่ักเรียนทุกคนจะมีคุณครูที่ประทับใจอยู่ โดยนักเรียนจะเลือกแบบอย่างที่จะทำตามแบบของผู้นั้น ฉะนั้นครูจึงไม่ได้เพียงสั่งสอนศิษย์ หากแต่ครูก็ยังเป็นแบบอย่างในการประพฤติดี ดังที่เรียกว่าแม่พิมพ์ของชาติ นอกจากนี้ครูสามารถให้แรงบันดาลใจด้วยการให้รางวัล และรางวัลนั้นไม่จำเป็นต้องมีค่าหรือเป็นสิ่งของ หากแต่อาจเป็นเพียงคำชมบางครั้งก็สามารถสร้างแรงบันดาลใจที่จะให้เด็กสามารถคงแรงบันดาลใจไว้ได้ เพราะแรงบันดาลใจต้องเป็นสิ่งที่ยั่งยืนต่อเนื่อง ต่างกับความประทับใจที่อาจลืมนที่สุดได้ แรงบันดาลใจจึงสำคัญต่อทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะการสื่อสาร (IT & communication skills) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และความสามารถในการสื่อสารของครูในด้านการใช้ภาษาอังกฤษ รวมถึงทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) สามารถช่วยให้ครูสามารถเชื่อมโยงความรู้จากโลกภายนอกเข้ามาสู่ห้องเรียนได้อย่างง่ายดาย การจัดการเรียนการสอนก็สามารถที่จะแสดงตัวอย่างให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ชัดเจนมากขึ้น รวมถึงการสร้างความรู้หรือรสนในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

2. การออกแบบการเรียนรู้ (instructional design) ครูที่จะมีความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ที่น่าสนใจได้นั้นจำเป็นต้องใช้ความรู้ที่มีอยู่มาบูรณาการเข้าด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นความรู้ด้านจิตวิทยาต่าง ๆ เช่น จิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาวัยรุ่น จิตวิทยาการศึกษา รวมถึงความรู้ด้านหลักสูตรและการสอน เทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ เทคนิคการวัดและประเมินผลการสอน เทคโนโลยีการศึกษา ตลอดจนความรู้ความเข้าใจในเรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) เพื่อให้ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยเลือกวิธีการจัดการสอนที่จะให้เด็กได้เรียนรู้และรับความรู้ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งต้องอาศัยความรู้ในด้านจิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการศึกษา ในการออกแบบการเรียนรู้ ว่าแต่ละช่วงวัยนั้นควรพัฒนาด้านใด และใช้วิธีใดที่ทำให้นักเรียนสนใจ โดยเทคโนโลยีการศึกษาก็เข้ามาช่วยให้ครูสามารถสอนและแนะนำให้นักเรียนสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ที่กว้างขวางได้ สำหรับการใช้นวัตกรรมวัดและประเมินผลที่มีความหลากหลายแตกต่างกันก็เพราะครูควรจะใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสิ่งที่ตนเองสอน ซึ่งทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงความเป็นมืออาชีพของครูทั้งสิ้น

3. ความเชื่อในเรื่องการปรับพฤติกรรมนักเรียน ปัจจุบันพฤติกรรมของนักเรียนเปลี่ยนไปหลายครั้งที่สาเหตุอาจมาจากการที่ครอบครัวไม่ใช้เวลาอยู่กับเด็ก วิธีในการแก้ปัญหาของครูมืออาชีพจึงควรเริ่มที่การสร้างแรงบันดาลใจก่อน และก่อนที่ครูจะให้แรงบันดาลใจ เกิดขึ้นกับนักเรียนแล้ว ต้องเริ่มสร้างแรงบันดาลใจในตนเองก่อน ดังนั้นเปรียบได้ว่า “ครู คือผู้นำทางวิญญาณ ทั้งแก่บุคคลและสังคม” ซึ่งการแสดงออกของครูทุกอย่างจึงส่งผลต่อนักเรียนโดยตรง หน้าที่ครูจึงมิใช่สั่งสอน

เพียงอย่างเดียว แต่ครูต้องเป็นแบบอย่างทั้งด้านความประพฤติ วาจา และจิตใจ ยิ่งไปกว่าทักษะแห่งการเป็นครูมืออาชีพก็ต้องสื่อสารกับนักเรียนได้เป็นอย่างดี ต้องรู้จักที่จะสังเกตและพัฒนานักเรียนในทุกด้าน รักการเรียนรู้ ทันสมัย ไม่ปิดกั้นความคิด และสามารถออกแบบการสอนที่น่าสนใจ ครูที่ทำได้เช่นนี้ก็สามารถพัฒนาความเป็นมืออาชีพได้ง่ายขึ้น

4. การเข้าถึง การเข้าใจ และการให้คำปรึกษานักเรียนอย่างครูมืออาชีพ ลักษณะของครูมืออาชีพ ที่ใช้ในการเข้าถึง เข้าใจ และให้คำปรึกษา ครูต้องเปลี่ยนบทบาทหน้าที่จาก “ผู้บรรยาย” หรือ “ผู้สอน” มาเป็น “ผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้” ครูควรเข้าใจผู้เรียน รับฟังอย่างแท้จริง และต้องใช้บทสนทนาที่สร้างสรรค์ในห้องเรียน รวมถึงต้องใช้จิตวิทยาที่เหมาะสมกับช่วงวัยมาใช้ในการสอน ทั้งนี้หากครูใช้หลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ (collaborative learning) อาจช่วยทำให้นักเรียนช่วยกันพัฒนาความคิดได้เป็นอย่างดี

5. สร้างศักยภาพนักเรียนให้ทันยุคสมัย การสร้างศักยภาพนักเรียนให้ทันยุคสมัยนั้น ไม่ได้หมายความว่าให้ครูสอนด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ หรือต้องใช้เทคโนโลยีในทุกครั้ง เพราะนักเรียนในยุคนี้รู้เรื่องเทคโนโลยีมากกว่าครู หน้าที่ที่ครูต้องทำคือการติดตามหาปัญหาให้แก่แก่นักเรียนในยุคนี้ คือ สร้างวิธีการคิดที่รู้เท่าทันสื่อต่าง ๆ เพื่อแยกแยะข้อคิดเห็นออกไปจนเหลือเพียง ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โดยครูอาจใช้วิธีการตั้งคำถามกับนักเรียนทุกครั้งว่า ข้อมูลจากแหล่งใด ข้อมูลกล่าวถึงอะไรบ้าง อาจให้นักเรียนนำข้อมูลที่ได้อามาเปรียบเทียบกับแหล่งอื่น ซึ่งหลายครั้งจะทำให้เห็นถึงความแตกต่างของข้อมูลแม้ว่าจะเป็นเรื่องเดียวกันก็ตาม

พิณสุตา สิริธรงค์ศรี (2557, 1-13) เสนอรายงานการสังเคราะห์องค์ความรู้ในหัวข้อ “การยกระดับคุณภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21” สรุปคุณลักษณะครูไทยที่มีคุณภาพ จะต้องมียุทธศาสตร์ดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้มิจิตวิญญานของความเป็นครูและผู้ให้
2. มีความรู้ความสามารถและทักษะการจัดการเรียนรู้
3. มีทักษะการสื่อสาร
4. อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
5. ตื่นรู้ทันสมัยทันเหตุการณ์ ตามทันเทคโนโลยีและข่าวสาร
6. สร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน
7. ใฝ่คว้าและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง
8. เป็นแบบอย่างทางคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรม

วิไลลักษณ์ ลังกา (2559: 36-50) ได้ศึกษาอนาคตภาพของคุณลักษณะครูไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2560-2569) ผลการศึกษาพบว่า ภาพอนาคตคุณลักษณะครูไทยในทศวรรษหน้า ผลการศึกษาภาพอนาคตของคุณลักษณะครูไทยที่มีความเป็นไปได้มากที่สุดไปอีก 10 ปีข้างหน้า

(พ.ศ. 2560-2569) พบว่า ครูต้องมีหลักของการดำเนินชีวิตบนฐานหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา โดยยึดถือแนวปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ “พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน” บนเงื่อนไข “ความรู้” และ “คุณธรรม” โดยคุณลักษณะครูที่มีความเป็นไปได้อย่างมากที่สุดใน 10 ปีข้างหน้า ในด้านการรู้คิด ครูจะต้องมีความรู้รอบรู้ รู้ลึก มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา เป็นพื้นฐาน บวกกับการมีปัญญา มีการรู้เท่าทัน มีความสามารถในการคิดขั้นสูง และมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและการตัดสินใจในส่วนด้านจิตใจ นอกจากนี้จะมีคุณธรรมจริยธรรมจรรยาบรรณ ความเป็นครูจิตวิญญาณความเป็นครูเป็นพื้นฐานแล้ว ครูจะต้องมีจิตสาธารณะ จิตอาสา มีความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม และมีความรับผิดชอบต่อผู้เรียน ชุมชน และสังคม ในส่วนของทักษะ ครูจะต้องมีทักษะการสอน ทักษะการสื่อสาร ทักษะการใช้เทคโนโลยี ทักษะการเป็นผู้ช่วยเหลือ และทักษะการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้และสังคม

ดังนั้น ความเป็นครูเป็นทักษะความสามารถที่ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ ศาสตร์และศิลป์ ศาสตร์ หมายถึง ความรู้ความสามารถในเนื้อหาด้านวิชาการที่จะสอน และคุณธรรมจริยธรรม ความเป็นครูตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ส่วนศิลป์ หมายถึง ทักษะความสามารถด้านเทคนิคและการออกแบบแบบการจัดการเรียนรู้ การสร้างสื่อ เป็นต้น นอกจากนี้คุณลักษณะสำคัญของความเป็นครูในปัจจุบัน ครูต้องอบรมสั่งสอนฝึกฝนสร้างเสริมความรู้ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้เกิดแก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ หมายถึง การดำเนินงานตั้งแต่การเลือกกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งผลต่อการพัฒนาในตัวศิษย์อย่างแท้จริงการจัดให้ศิษย์มีความรับผิดชอบและเป็นเจ้าของการเรียนรู้ ตลอดจนการประเมินร่วมศิษย์ในผลของการเรียน และการเพิ่มพูนการเรียนรู้ภายหลังบทเรียนต่าง ๆ ด้วยความปรารถนาที่จะให้ศิษย์แต่ละคน และทุกคนพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพและตลอดไป

การจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาในอัลกุรอานและอัลหะดีษ

การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เทคนิคและวิธีการสอนมีบทบาทสำคัญ เพราะเทคนิคและวิธีการสอนจะช่วยให้กระบวนการเรียนรู้สามารถนำไปสู่เป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น ในการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนจึงจำเป็นต้องเลือกใช้วิธีการที่สอดคล้องกับเนื้อหาและเป้าหมายของการเรียนรู้ในแต่ละเรื่อง อัลกุรอานได้อธิบายถึงเทคนิคและวิธีการสอนไว้สองรูปแบบด้วยกัน คือ โดยตรง และโดยอ้อม โดยตรงคือวิธีการสอนดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้สอนให้กับท่านร่อซูล ﷺ ในการเผยแผ่ศาสนา ส่วนทางอ้อมคือ วิธีการสอนที่ไม่ได้ระบุที่ชัดเจน แต่มีนัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคและวิธีการสอน

เทคนิคและวิธีการสอนของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ นั้นมีเอกลักษณ์เฉพาะ แม้ท่านไม่ได้เรียนรู้วิชาจิตวิทยาจากสถาบันการศึกษาใด ๆ แต่ท่านนบีได้รับการตลใจ (อิลฮาม) จากอัลลอฮ์ ﷻ ที่ประทานวะฮยู (วิวรณ์) ผ่านท่านญิบรีล ท่านสามารถนำจิตวิทยามาใช้กับการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี สำหรับเทคนิคและวิธีการสอนของท่านนบีนั้น ท่านจะเลือกเวลาที่เหมาะสม เพื่อโน้มนำ

นำบรรดาเศาะหาบะฮ์ให้ตั้งใจในบทเรียน ดังหะดีษรายงานโดยอิบนุ มัสอูด (Ibnu Masud) ความว่า “ท่านนบีเอาใจใส่ในการเผยแพร่ของท่าน โดยการเลือกเวลาที่เหมาะสม เพื่อว่าพวกเขาจะได้ไม่เบื่อ (ท่านจะหลีกเลี่ยงที่จะรบกวนพวกเขาด้วยการเทศนาและให้ความรู้ตลอดเวลา)” (บันทึกโดยอัลบุคอรี)

เทคนิคและวิธีการสอนที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวไว้ในอัลกุรอานว่า

ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ

ความว่า : จงเรียกร้องสู่แนวทางแห่งพระเจ้าของสุเจ้าโดยสุชุมและการ
ตักเตือนที่ดีและจงโต้แย้งกับพวกเขาด้วยสิ่งที่ดีกว่า

(อัลนะฮลุ : 125)

อายะห์นี้อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวถึงเทคนิคและวิธีการเผยแพร่ศาสนาของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ คำว่า **عَدَا** หมายถึง การชักชวน การเผยแพร่ การเรียกร้อง ในการเผยแพร่อิสลามนั้นได้อธิบายถึง ยุทธศาสตร์การเผยแพร่ศาสนาของท่านรอซูล ﷺ ไว้ คือ ด้วยวิทย์ปัญญา (ฮิกมะฮ) การตักเตือนที่ดี และการพูดคุยโต้ตอบ ด้วยยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้แพร่ขยายสู่ศาสตร์วิชาอื่น ๆ ด้วยกัน เช่น การสื่อสาร การจัดการเรียนการสอน เป็นต้น

การจัดการเรียนการสอนที่ดีนั้น ผู้สอนจะต้องรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งจะทำให้การถ่ายทอดความรู้ด้วยการใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่สอดคล้องกับความรู้ความสามารถและพัฒนาการของผู้เรียน ท่านรอซูล ﷺ ได้กล่าวไว้ความว่า “จงกล่าวหรือชักชวนมนุษย์ให้สอดคล้องกับความสามารถของผู้ฟัง” ในการจัดการเรียนการสอนนั้นเราสามารถแบ่งนักเรียนออกเป็นสามกลุ่มด้วยกัน คือ เก่ง ปานกลาง และอ่อน ดังนั้นในโองการนี้อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวถึงวิธีการสอนหรือยุทธศาสตร์การสอนไว้สามประการด้วยกัน คือ วิทย์ปัญญา (ฮิกมะฮ) การตักเตือนที่ดี และการโต้เถียงที่ดี ซึ่งวิธีการดังกล่าวสอดคล้องกับการแบ่งกลุ่มนักเรียนในปัจจุบัน

เทคนิคและวิธีการสอนอิสลามศึกษาที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวไว้ในอัลกุรอานนั้น สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. วิทย์ปัญญา (الحكمة)

คำว่าวิทย์ปัญญาหรือฮิกมะฮ์นั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำนิยามไว้ ดังนี้

Kadar M.Yusuf (2011: 120) ฮิกมะฮ์ คือ การใช้คำพูดและเหตุผลที่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้ฟังและสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามผู้พูดได้ ดังเช่นลูกมานได้สอนให้กับบุตรของเขาด้วยใช้คำว่า “ไอ้ลูกเอ๋ย เจ้าอย่าได้ตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ”

ซัฟวาน อัลฟานดี ได้อธิบายว่า ฮิกมะฮ์ คือ คำพูดที่หนักแน่นและเที่ยงตรงที่สามารถแบ่งแยกถึงความชัดเจนระหว่างความดีและความชั่ว ส่วนกูร์อัย ซีฮาบ (Quraish shihab, 1997 : 251) ได้อธิบายไว้ว่า ฮิกมะฮ์ คือ สิ่งที่สำคัญที่สุด ทั้งด้านความรู้และการกระทำ ฮิกมะฮ์หมายความรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถ สร้างความดีและจะต้องมีการปฏิสัมพันธ์ที่ดีหลีกเลี่ยงจากความชั่ว

จากความหมายของนักวิชาการข้างต้น สามารถวิเคราะห์ถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอนว่า วิธีสอนแบบวิทยปัญญา (ฮิกมะฮฺ) นี้ หมายถึงการถ่ายทอดความรู้ด้วยคำพูดที่นุ่มนวล อ่อนโยน แต่แฝงด้วยความจริงจัง มีเหตุและผลที่เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน เพราะวิธีการดังกล่าวจะสามารถสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้เรียน การใช้เทคนิคการสอนนี้ชี้ให้เห็นถึงภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้สอนในการถ่ายทอดความรู้ การสอนด้วยเทคนิควิทยปัญญา (ฮิกมะฮฺ) นี้จะสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ว่าเป็นกัลยาณมิตร มีการปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน

ดังนั้น ฮิกมะฮฺ จึงหมายถึงความสามารถทางด้านความรู้ทางด้านทฤษฎีและเทคนิควิธีการสอนต่าง ๆ ด้วยวิธีการสอนดังกล่าว ครูผู้สอนจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน เพื่อสร้างความเชื่อถือและความเชื่อมั่นของผู้เรียนที่มีต่อครูผู้สอน ซึ่งจะเปลี่ยนจาก ครูเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ (Teacher oriented) ให้เป็น นักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ (student oriented) เพราะครูผู้สอนที่ดีจะต้องสามารถพัฒนาผู้เรียนไปสู่มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา

2. ตักเตือน (مَوْعِظَةٌ)

กูร็อย ซีฮาบ (Quraish Shihab, 1997 : 252) ได้อธิบายว่า مَوْعِظَةٌ หมายถึงการให้คำตักเตือนและการเปรียบเทียบที่สามารถโน้มน้าวจิตใจของผู้ฟังที่มีความสามารถพอสมควรได้ การตักเตือนจะต้องให้ด้วยคำพูดที่ดีและอ่อนโยนจึงจะสามารถสื่อถึงจิตใจของผู้ฟัง

ญามาตุคติน อับดุลเราะมัน อัลญะฮาลี ในหนังสือ “كتاب زاد المصير في العلم التفسير” ได้อธิบายไว้ว่า مَوْعِظَةٌ الْحَسَنَةُ มีสองประการคือบทเรียนจากอัลกุรอาน ดังที่ท่านอิบนุอับบาสได้กล่าวไว้และมารยาทที่ดี ส่วนตักเตือนอัลมานันได้ให้ความหมายของ مَوْعِظَةٌ ว่าเป็นคำลักษณะนามจากคำว่า وَعِظٌ หมายถึงการตักเตือนในสิ่งที่ดี หลีกเลียงจากสิ่งที่ไม่ดีร้าย ด้วยการให้ขวัญกำลังใจและให้เกิดการเกรงกลัวต่อบาปกรรม จนทำให้เกิดการปฏิบัติตนตามแนวทางที่ถูกต้อง

นักวิชาการได้อธิบายความหมาย الموعظة الحسنة ว่า บทเรียนและคำตักเตือน เทคนิคการสอนด้วยการใช้คำพูดที่ดีและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน และการตักเตือน (นะซีฮะฮฺ) ที่ดี เพราะการให้ข้อตักเตือนที่ดีนั้น มักจะมีอิทธิพลต่อสภาพจิตใจของคน ๆ หนึ่งเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้ไม่ปรากฏว่าบรมครูท่านแรกผู้เป็นเจ้าของแห่งศาสนานี้ นั่นคือท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ละเลยหรือเพิกเฉยต่อการทำหน้าที่เป็นผู้ที่ให้ข้อตักเตือนเลย ดังที่ท่านอิบนุ มัสอูด ﷺ ได้พรรณนาถึงคุณลักษณะของท่านนบีไว้ว่า

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَحَوَّنَا بِالْمَوْعِظَةِ فِي الْأَيَّامِ كَرَاهَةً السَّامَةِ عَلَيْنَا

ความว่า “ปรากฏว่าท่านรอซูลุลลอฮฺ ﷺ ได้จัดการอบรมให้ข้อตักเตือนแก่พวกเราในบางวันเพียงเท่านั้น เพราะเกรงว่าพวกเราจะไม่รับฟัง”

(บันทึกโดยอัลบุคอรีฮ์ หมายเลข 68)

การจัดการเรียนการสอนด้วยเทคนิคหรือวิธีนี้ ผู้สอนจะต้องรู้จักผู้เรียนและจัดอัตราที่มีอยู่ในตัวผู้เรียน เพราะผู้เรียนมีความต้องการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ดังนั้นผู้สอนจึงต้องรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพราะการตกเตื่อนที่ดีจะต้องรู้จักใช้คำพูดที่ดี รู้จักเวลาและสถานการณ์ที่เหมาะสม จึงจะทำให้เกิดผลดีต่อผู้เรียน การตกเตื่อนที่ดี เป็นเทคนิคและวิธีการสอนในอิสลาม ที่จะทำให้จิตใจมีความบริสุทธิ์ พร้อมและยอมรับการตกเตื่อนจากผู้สอน และพัฒนาตนเองให้เป็นบ่าวที่ดีของพระองค์

จากความหมายข้างต้น จึงสรุปได้ว่า คำตกเตื่อนนั้นจะต้องใช้วาจาที่นุ่มนวล อ่อนโยน และไม่ส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้ฟัง จนทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้กับผู้รับจะต้องหมองใจกัน นอกจากนี้การให้คำตกเตื่อนนั้นจะต้องดูสภาพการณ์และสถานการณ์ที่เอื้ออำนวยด้วย สิ่งสำคัญในการตกเตื่อนนั้น ผู้สอนจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีด้วยไม่ใช่เพียงแค่ทฤษฎีการเรียนรู้เท่านั้น เช่น หากจะสอนเกี่ยวกับการบริจาคทาน ผู้สอนก็ต้องเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมในการบริจาคทานแก่ผู้ยากไร้ การสอนด้วยวิธีการเป็นแบบอย่างนี้อัลลอฮ์ ﷻ ก็ได้กล่าวไว้ว่า

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٢﴾ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ

ความว่า : โอ้บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย เหตุใดเจ้าได้กล่าวบางอย่าง แต่เจ้าไม่ได้ทำ แท้จริงแล้วอัลลอฮ์ ﷻ ทรงกริ้วแก่ผู้ที่กล่าวแล้วไม่ได้กระทำตามที่ได้กล่าวไว้

(อัลศอฟ : 2-3)

โองการดังกล่าวสามารถเทคนิคและวิธีการสอนที่ดี คือ การใช้คำพูดที่เปี่ยมด้วยความรัก ความจริงใจที่สามารถสื่อถึงจิตใจของผู้ฟัง การตกเตื่อน การให้คำปรึกษา และการแนะนำสิ่งดี ๆ ที่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ฟังได้

3. การโต้ตอบ (جلج)

อิหม่ามฏอนฎอวียได้ให้ความหมายของ جلج ว่า การเอาชนะผู้อื่นด้วยหลักฐานและเหตุผลที่เหนือกว่า ส่วนอัลนาซาฟีได้อธิบายว่าการให้เหตุผลและการโต้ตอบด้วยคำพูดที่อ่อนโยนที่สามารถเข้าถึงจิตใจ และสามารถจุดประกายความคิดของผู้ฟังได้ ส่วนอิหม่ามญาลาลุดดีน ได้อธิบายว่าการโต้ตอบหรือการถกเถียงด้วยวิธีการที่ดี ด้วยหลักเหตุและผลที่สามารถสร้างความเชื่อมั่น และยอมรับด้วยสติสัมปชัญญะที่สมบูรณ์

กูร็อย ชิฮาบ (Quraish Shihab, 1997 : 252) ได้อธิบายถึงความหมายของ جلج ว่าการอภิปรายที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุและผลจนเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย การอภิปรายที่ดีจะต้องรู้จักการใช้วาทศิลป์ ไม่ใช่คำพูดที่หยาบคาย ในอายะห์อัลลอฮ์ ﷻ ได้ย้ำเตือนอีกว่าในการอภิปรายนั้นต้องเป็นสิ่งที่ดี (حسنة) เป้าหมายสำคัญที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวไว้ในอายะห์นี้ คือ การโต้เถียงหรือ

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้วยวิธีการที่ดี ซึ่งนักวิชาการได้สรุปไว้ว่า การโต้เถียงที่ดีนั้น (وجدلهم بالتي هي أحسن) คือ

1. การโต้ตอบที่ดี ให้ประโยชน์ รู้จักอดทนและอดกลั้น มีความอ่อนโยน และพร้อมยอมรับความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา
2. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ทำให้เกิดความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย
3. การโต้เถียงที่จะต้องรู้จักการให้เกียรติซึ่งกันและกัน ไม่ทำให้อีกฝ่ายเกิดความไม่พอใจหรือเคียดแค้น

การศึกษาในปัจจุบันที่ได้เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ วิธีการสอนแบบอภิปราย เสวนา หรือการสัมมนาจึงเป็นวิธีการสอนอีกแบบหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง และหาข้อสรุปด้วยตัวเอง วิธีการสอนแบบอภิปรายจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนคิดเป็น พูดเป็น และสร้างความเป็นประชาธิปไตยโดย มีครูผู้สอนเป็นผู้ให้คำปรึกษาและประสานงาน

การอภิปรายหรือการโต้แย้งจะต้องดำเนินการใช้คำพูดที่ดี ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ใช้สติปัญญาในการหาข้อมูลโต้แย้งเพื่อให้ได้มาซึ่งความจริงและความถูกต้อง อัลลอฮ์ ﷻ ทรงห้ามการใช้อารมณ์ในการตัดสินบางสิ่งบางอย่าง จนทำให้เกิดการปะทะคารมส่งผลทำให้ทำลายความสัมพันธ์ระหว่างกันจนเกิดเป็นศัตรูขึ้น เป้าหมายสำคัญในการสอนวิธีการร่วมอภิปรายหรือการโต้แย้งนี้ เพื่อฝึกให้ผู้เรียนเป็นผู้พูดและผู้ฟังที่ดี รู้จักการใช้สติปัญญาในการหาเหตุผลมาใช้ในการหาข้อเท็จจริง

การสอนในรูปแบบของการอภิปรายจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น พัฒนาสติปัญญาของนักเรียนด้านการคิดหาเหตุผล ส่งเสริมการค้นคว้าหาความรู้ของนักเรียนเพื่อนำมาใช้ในการอภิปราย และผู้เรียนสามารถนำวิธีการอภิปรายไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ในเทคนิคการสอนนี้คือการอภิปรายหรือโต้ว่าที่ การเสวนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การพูดคุยด้วยการให้เกียรติซึ่งกันและกัน จุดประสงค์ของการใช้เทคนิคการสอนด้วยวิธีนี้เพื่อให้เกิดการใช้ความคิดเห็นในการค้นหาความจริง การใช้สติปัญญาในการใช้เหตุผลและผลในการตัดสินใจ การใช้คำพูดที่ดีที่ทำให้ผู้ร่วมสนทนาเกิดความพอใจและรู้สึกเป็นกัลยาณมิตร

4. การเปรียบเทียบ

การเปรียบเทียบเป็นวิธีการสอนที่ผู้สอนได้สื่อในเนื้อหาของการเรียนรู้ด้วยเชิงเปรียบเทียบ หรือการยกตัวอย่าง การสอนด้วยวิธีการสอนแบบเปรียบเทียบ (analogy) เป็นวิธีการสอนโดยการใช้สิ่งต่าง ๆ ที่ง่าย บุคคลคุ้นเคย มีความเป็นรูปธรรมมาเปรียบเทียบเพื่อให้เข้าใจแนวคิดที่มีความเป็นนามธรรม ยากในการทำความเข้าใจ

รูปแบบการสอนเชิงเปรียบเทียบนี้ ในอัลกุรอานได้กล่าวไว้ว่า
 ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا مَمْلُوكًا لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَمَنْ رَزَقْنَاهُ مِنَّا رِزْقًا حَسَنًا فَهُوَ يُنْفِقُ مِنْهُ
 سِرًّا وَجَهْرًا هَلْ يَسْتَوُونَ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾ وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلَيْنِ
 أَحَدُهُمَا أَبْكَمٌ لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَهُوَ كَلٌّ عَلَى مَوْلَاهُ أَيْنَمَا يُوَجَّهُهُ لَا يَأْتِ بِخَيْرٍ هَلْ يَسْتَوِي هُوَ
 وَمَنْ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

ความว่า : อัลลอฮฺ ﷻ ทรงยกอุทาหรณ์ถึงป่าวผู้เป็นทาสไม่มีอำนาจในสิ่งใด
 กับผู้ที่เราทำให้ปัจจัยยังชีพที่ดีจากเราแก่เขา แล้วก็เขาบริจาคมันโดยทางลับ
 และเปิดเผย พวกเขาจะเท่าเทียมกันละหรือ? บรรดาการสรรเสริญ
 เป็นของอัลลอฮฺ ﷻ แต่ทว่าส่วนมากของพวกเขาไม่รู้ และอัลลอฮฺ ﷻ ทรง
 ยกอุทาหรณ์ถึงชายสองคน หนึ่งในสองคนเป็นใบ้ เขาไม่สามารถในสิ่งใด
 และเขาเป็นภาระแก่นายของเขาอีกด้วยไม่ว่าแห่งใดที่นายจะส่งเขาไป เขา
 จะไม่นำความดีใด ๆ มาเลยเขาจะเท่าเทียมกับผู้กำชับในทางที่เที่ยงธรรม
 และเขาอยู่ในทางที่เที่ยงตรงกระนั้นหรือ?

(อัลนะฮลุ : 75-76)

ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ก็ได้ใช้เทคนิคการสอนในรูปแบบเปรียบเทียบในการถ่ายทอด
 หลักธรรมอิสลามให้แก่บรรดาเศาะฮาบะฮฺของท่าน ดังหะดีษรายงานจาก ชะฮัล บุตร ชะฮัด กล่าวว่
 ท่านรอซูล ﷺ กล่าวว่า

عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ
 هَكَذَا، وَأَشَارَ بِالسَّبَّابَةِ وَالْوُسْطَى وَفَرَجَ بَيْنَهُمَا شَيْئًا

ความว่า : ฉัน (รอซูล) และผู้อุปการะเด็กกำพร้าจะได้อยู่ในสวรรค์เช่นนี้ และ
 ท่านรอซูล ﷺ ได้ชูนิ้วชี้กับนิ้วกลางขึ้นแล้วแยกออกจากกัน

(บันทึกโดยอัลบุคอรี หมายเลข 5304)

นักการศึกษาได้กล่าวถึงวิธีการสอนแบบเปรียบเทียบไว้หลายรูปแบบ แต่รูปแบบ Focus-
 Action-Reflection (FAR) Guide เป็นวิธีการเปรียบเทียบให้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ โดยมีขั้นตอนที่
 สำคัญ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้น Focus ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่

1.1 Concept : ครูวิเคราะห์และคัดเลือกมโนคติที่เข้าใจยาก ไม่คุ้นเคยหรือเป็น
 นามธรรม

1.2 Student : ครูวิเคราะห์พื้นฐานความรู้เดิมของนักเรียนเกี่ยวกับ มโนคติที่ศึกษาเป็น
 อย่างไร และนักเรียนคุ้นเคยกับมโนคติใดบ้างที่เกี่ยวกับเรื่องนี้โดยใช้แบบสำรวจ

1.3 Analog : ครูวิเคราะห์เลือกสิ่งที่จะนำมาใช้ในการเปรียบเทียบ ต้องเป็นสิ่งที่คล้ายกับมโนคติที่จะสอนและนักเรียนมีความคุ้นเคยเป็นอย่างดี

2. ชั้น Action ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่

2.1 Like : ครูและนักเรียนอภิปรายร่วมกันเพื่อหาความเหมือนระหว่างตัวเปรียบเทียบ (analog) กับมโนคติที่ศึกษา(Target)

2.2 Unlike : ครูและนักเรียนอภิปรายร่วมกันเพื่อหาความแตกต่างระหว่างตัวเปรียบเทียบ (analog) กับมโนคติที่ศึกษา(Target) ในขั้นนี้ครูต้องช่วยให้นักเรียนสามารถสรุปความเหมือนและความแตกต่างให้ได้ เพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนเกิดมโนคติที่คลาดเคลื่อน (misconception) ไปจากมโนคติวิทยาศาสตร์ (Scientific conception)

3. ชั้น Reflection ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่

3.1 Conclusion : ครูวิเคราะห์และสรุปผลจากการเรียนรู้โดยใช้ตัวเปรียบเทียบ (analog) ว่าทำให้นักเรียนเรียนรู้หรือนักเรียนสับสน

3.2 Improvement : ครูจะต้องปรับปรุง แก้ไขหรือมีการเพิ่มวิธีการอื่น ๆ ในการสอนเรื่องนี้หรือไม่ และพิจารณาถึงความเหมาะสมในการใช้สิ่งที่ใช้ (analog) ในครั้งต่อไป

ดังนั้น การสอนแบบเปรียบเทียบจึงเป็นการสอนที่ช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียน ช่วยให้สามารถจดจำได้ดี แต่อาจทำให้เกิดมโนคติคลาดเคลื่อนและเกิดความสับสนมากขึ้นได้ ผู้นำไปใช้ควรเลือก analog ให้ง่ายต่อความเข้าใจ

5. การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถาม

การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามนี้ ผู้สอนได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาที่ได้สอน และให้ผู้เรียนตอบคำถามดังกล่าว เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการทางความคิดของผู้เรียน โดยผู้สอน จะป้อนคำถามในลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นคำถามที่ดี สามารถพัฒนาความคิดผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนใช้ความคิดเชิงเหตุผล วิเคราะห์ วิจารณ์ สังเคราะห์ หรือ การประเมินค่าเพื่อจะตอบคำถามเหล่านั้น

การใช้เทคนิคและวิธีการสอนโดยการตั้งคำถามมีประโยชน์ต่อผู้เรียน คือ ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้และมีการตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา ถ้าผู้สอนมีทักษะและเทคนิคในการตั้งคำถาม จะทำให้กระบวนการจัดการเรียนรู้มีคุณค่า อัลกุรอานได้กล่าวไว้ว่า

أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالْإِيمَانِ ﴿١﴾ فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْإِيمَانَ ﴿٢﴾ وَلَا يُحِضُّ عَلَى طَعَامِ
الْمُسْكِينِ ﴿٣﴾

ความว่า : เจ้าเห็นแล้วมิใช่หรือ ผู้ที่ปฏิเสธการตอบแทน (ในปรโลก) นั่นก็คือ ผู้ที่ขับไล่เด็กกำพร้า และไม่สนับสนุนในการให้อาหารแก่ผู้ขัดสน

(อัลมาอูน : 1-3)

การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบของการใช้คำถามของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ท่านต้องการดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ท่านก็จะเริ่มด้วยการตั้งคำถาม ดังปรากฏในหะดีษรายงานโดยมุสลิมว่า

عن أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: " قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: « مَنْ أَصْبَحَ مِنْكُمْ الْيَوْمَ صَائِمًا؟ » قَالَ أَبُو بَكْرٍ رضي الله عنه: أَنَا، قَالَ: فَمَنْ تَبِعَ مِنْكُمْ الْيَوْمَ جَنَازًا؟ قَالَ أَبُو بَكْرٍ رضي الله عنه: أَنَا، قَالَ: فَمَنْ أَطْعَمَ مِنْكُمْ الْيَوْمَ مَسْكِينًا؟ قَالَ أَبُو بَكْرٍ رضي الله عنه: أَنَا، قَالَ: فَمَنْ عَادَ مِنْكُمْ الْيَوْمَ مَرِيضًا؟ قَالَ أَبُو بَكْرٍ رضي الله عنه: أَنَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: « مَا اجْتَمَعَنَ فِيَّ امْرَأِي إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ. »

ความว่า : “อูบุ ฮุรอยเราะฮฺเล่าจากท่านนบี ﷺ ท่านได้ถามว่า มีใครบ้างจากพวกท่านในวันนี้ที่ตื่นขึ้นมาในสภาพถือศีลอด ? อูบุบักร์ ได้กล่าวว่า “ข้าพเจ้า” ท่านได้ถามว่ามีใครบ้างจากพวกท่านในวันนี้ที่ได้ติดตามศพ ? อูบุบักร์ ได้กล่าวว่า “ข้าพเจ้า” ท่านได้ถามว่า มีใครบ้างจากพวกท่านในวันนี้ที่ได้ให้อาหารแก่คนยากจน ? อูบุบักร์ได้กล่าวว่า “ข้าพเจ้า” ท่านได้ถามว่า มีใครบ้างจากพวกท่าน ในวันนี้ได้ไปเยี่ยมผู้ป่วย ? อูบุบักร์ตอบว่า “ข้าพเจ้า” ท่านรอซูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวว่า สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะไม่อยู่ในผู้ใดนอกจากเขาได้เข้าสวรรค์”

(บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 1028)

วรารณ ศรีวิโรจน์ (2558 : 12) ได้อธิบายรูปแบบการเรียนรู้แบบถามตอบ (Ask and Question Model) สามารถใช้ได้กับทุกวิชา เป็นการส่งเสริมการคิดและสื่อสาร มีขั้นตอน ดังนี้

1. แนะนำกิจกรรม : ผู้สอนกำหนดหัวข้อ จุดประสงค์ และขั้นตอนการเรียนรู้ แล้วร่วมกันกำหนดหัวข้อย่อย/กิจกรรม เพื่อตั้งคำถามให้ตรงจุดประสงค์
2. ศึกษาความรู้: แบ่งกลุ่มศึกษาจากสื่อที่ผู้สอนเตรียมไว้ คำถามมี 3 ลักษณะคือ คำถามข้อเท็จจริง คำถามที่ต้องการคำอธิบาย/ความหมาย/เหตุผล และคำถามการประเมินคุณค่า/ตัดสินใจ โดยผู้เรียนเขียนคำถามในกระดาษขนาด 3x6 นิ้ว แผ่นละ 1 คำถาม
3. วางแผน : จัดกลุ่มคำถามของกลุ่มตนเองตามเนื้อหาสาระ คัดเลือกคำถามที่ไม่ตรงประเด็นออก จัดคำถามคล้ายกันเข้าด้วยกัน และวางแผนการถามตอบ 2-3 ครั้ง โดยกำหนดตัวบุคคลที่จะถามและตอบ
4. ดำเนินการถามตอบ : ผู้ตอบคำถามนั่งหน้าชั้น ผู้ถามนั่งด้านข้าง โดยอ่านคำถามทีละข้อเรียงลำดับเนื้อหาประเภทเดียวกัน ผู้ตอบคำถามเป็นผู้อธิบายและชี้แจง ส่วนมากคำถามของกลุ่มใดตัวแทนของกลุ่มจะเป็นผู้ตอบ คนอื่นอาจเสริมเพิ่มเติมความคิดให้สมบูรณ์ ส่วนผู้ฟังจะจดบันทึกคำถามคำตอบแต่ละประเด็น

5. ทบทวนและสรุปความรู้ : หลังการถามตอบแต่ละครั้ง จะช่วยกันสรุปเนื้อหาสาระตามประเด็นคำถาม โดยจัดหมวดหมู่ของเนื้อหาสาระเข้าด้วยกัน และตั้งเป็นหัวข้อเรื่องที่เป็นคำตอบคล้ายกันเข้าด้วยกัน

6. กิจกรรมสร้างสรรค์: ตอบคำถามหมดทุกประเด็นแล้ว แต่ละกลุ่มประชุมวางแผนจัดกิจกรรมประกอบการจัดการเรียนรู้ เช่นทำสมุดถามตอบ เขียนบทความ ประกวดสมุดบันทึกความรู้ เขียนบทวิจารณ์ เขียนแผนภูมิ/แผนภาพความคิด ป้ายนิเทศ สรุปความคิดร่วมกันทั้งชั้นเรียน ประโยชน์ของการสอนในรูปแบบนี้ คือ ผู้เรียนกับผู้สอนสื่อความหมายกันได้ดี ช่วยให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างแรงจูงใจและกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ช่วยเน้นและทบทวนประเด็นสำคัญของสาระการเรียนรู้ที่เรียน ช่วยในการประเมินผลการเรียนการสอน ให้เข้าใจความสนใจที่แท้จริงของผู้เรียน สามารถวินิจฉัยจุดแข็งจุดอ่อนของผู้เรียนได้ และช่วยสร้างลักษณะนิสัยการขบคิดให้กับผู้เรียน ตลอดจนนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต

6. การเสริมแรงและการลงโทษ

กุลิสรา จิตรชญาวณิช (2563 : 49) กล่าวว่า ทักษะการเสริมแรง คือ การที่ผู้สอนให้แรงจูงใจด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกหรือให้ความร่วมมือในการเรียนการสอน การเสริมแรง (Reinforcement) คือ การทำให้อัตราการตอบสนองหรือความถี่ของการแสดงพฤติกรรมเพิ่มขึ้นอันเป็นผลจากการได้รับสิ่งเสริมแรง (Reinforce) ที่เหมาะสม ส่วนการลงโทษ (Punishment) คือ การทำให้อัตราการตอบสนองหรือความถี่ของการแสดงพฤติกรรมลดลง

Hery Noer Aly (2557: 251, ฮาเร๊ะ เจ๊ะโต, แปล) อธิบายไว้ว่าในภาษาอาหรับวิธีการนี้เรียกว่า *อุสลุบ อัร-ดรัฮิบ อัต-ดรัฮิบ* วิธีการนี้เหมาะสมกับธรรมชาติของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นเพศ สีมืดหรือแนวคิดใด โดยธรรมชาติของมนุษย์แล้วจะมีนิสัยที่เหมาะสมกับความรู้ของเขาเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่อาจเกิดจากพฤติกรรมและการกระทำของเขา ผลของการกระทำของเขาอาจจะยังประโยชน์หรือเป็นโทษแก่เขา สร้างความสุขหรือความทุกข์แก่เขา อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวถึงเหตุผลของความสมดุลระหว่างผลตอบแทนกับการกระทำ ดังที่พระองค์ตรัสไว้ว่า

يَوْمَئِذٍ يُضَدُّ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِّيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ

ความว่า : ในวันนั้นมนุษย์จะกระเจาออกมาเป็นหมู่ ๆ เพื่อพวกเขาจะถูกให้
เห็นผลงานของพวกเขาตั้งนั้นผู้ใดทำความดีหนักเท่าละอองธูลี เขาก็จะ
เห็นมัน ส่วนผู้ใดทำความชั่วหนักเท่าละอองธูลีเขาก็จะเห็นมัน

(อัซซัลซะละฮฺ : 6-8)

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ ﴿٧﴾ جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ ﴿٨﴾

ความว่า : แท้จริงบรรดาผู้ปฏิบัติเสศศรัทธาในหมู่อะฮ์ลุลกิตาบและบุชญาเจ็ดนั้น จะอยู่ในนรกญะฮันนัม พวกเขาเป็นผู้พำนักอยู่ในนั้นตลอดกาล คนเหล่านั้น พวกเขาเป็นมนุษย์ที่ชั่วช้ายิ่ง แท้จริง บรรดาผู้ศรัทธาและประกอบความดีทั้งหลาย คนเหล่านั้น พวกเขาเป็นมนุษย์ที่ดียิ่ง การตอบแทนของพวกเขา ณ ที่พระเจ้าของพวกเขาคือสวนสวรรค์หลากหลายอันสถาพร ณ เบื้องล่างของม่านมีลำน้ำหลายสายไหลผ่าน พวกเขาเป็นผู้พำนักอยู่ในนั้นตลอดกาล อัลลอฮ์ ﷻ ทรงปิติต่อพวกเขา และพวกเขาก็ยินดีในพระองค์ นั่นคือสำหรับผู้ที่กลัวเกรงพระเจ้าของพวกเขา

(อัลบัยยนิษะฮ : 6-8)

การใช้เสริมแรงหรือการสร้างแรงจูงใจที่สอดคล้องกับสิ่งที่มีอยู่ในจิตวิทยาการศึกษาที่เรียกว่า Law of happiness ซึ่งเป็นหลักการที่ทำให้ความสำคัญกับสภาพในการเรียนรู้ การใช้วิธีการเสริมแรงสามารถมองเห็นได้จากคำสอนของอิสลาม อัลลอฮ์ ﷻ ทรงยกย่องท่านรอซูล ﷺ ที่ได้ส่งข่าวดียังมวลมนุษยชาติ ดังคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ว่า

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ

ความว่า : เนื่องด้วยความเมตตาจากอัลลอฮ์ ﷻ นั่นเอง เจ้า (มุฮัมมัด ﷺ) จึงได้สุภาพอ่อนโยนแก่พวกเขา และถ้าหากเจ้าเป็นผู้ประพฤติดุร้าย และจะมีใจแข็งกระด้างแล้วไซ้ร้ แน่นนอนพวกเขาก็ยอมแยกตัวออกไปจากรอบ ๆ เจ้ากันแล้ว ดังนั้นจงอภัยให้แก่พวกเขาเถิด และจงขอร้องให้แก่พวกเขาด้วย และจงปรึกษาหารือกับพวกเขาในกิจการทั้งหลาย ครั้นเมื่อเจ้าได้ตัดสินใจแล้วก็จงมอบหมายแด่อัลลอฮ์ ﷻ เถิด แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ทรงรักใคร่ผู้มอบหมายทั้งหลาย

(อาลี อิมรอน : 159)

นักจิตวิทยาได้กล่าวว่าการเสริมแรงสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การเสริมแรงบวก คือ การให้ตัวเสริมแรงบวก เมื่อทำพฤติกรรมที่กำหนด (ต้องการ) แล้ว เช่น ทำงานเสร็จแล้วได้รับค่าจ้าง ทำงานเป็นพฤติกรรมที่กำหนด เงินค่าจ้างเป็นตัวเสริมแรงบวก
2. การเสริมแรงลบ คือ การให้ตัวเสริมแรงลบ เมื่อทำพฤติกรรมที่กำหนด (ต้องการ) แล้ว เช่น เมื่ออยู่ในห้องที่อบอ้าวเราจะเปิดหน้าต่าง เปิดหน้าต่างเป็นพฤติกรรมที่กำหนด หายอบอ้าว

เป็นตัวเสริมแรงลบ หรือนักเรียนที่ตอบคำถามครูก็จะได้รับการยกเว้นไม่ต้องทำรายงานมาส่งเป็นต้น

ส่วนการลงโทษยังเป็นวิธีการที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งได้รับความสนใจจากนักปราชญ์และนักการศึกษามุสลิม เช่น อิบน์ซึนา อัลอับดารีย อิบน์ค็อลดูน และมุหัมมัด อะดียะฮฺ อัลอับรอซีย นักวิชาการเหล่านี้มีความคิดเห็นพ้องกันในหลักการที่ว่า

الوقاية خير من العلاج

การป้องกัน (การดูแลรักษา) ดีกว่าการรักษาเยียวยา

แม้ว่าการลงโทษเป็นสิ่งที่ผู้สอนควรหลีกเลี่ยง แต่ในสถานการณ์เฉพาะก็สามารถนำวิธีการนี้มาใช้ในการศึกษาได้ ด้วยเหตุนี้ Hery Noer Aly (2557 : 257, ฮาเร๊ะ เจ๊ะโด แพล) การนำเทคนิคการลงโทษมาใช้กับนักเรียนนั้น ผู้สอนต้องศึกษาหลักการและวิธีการลงโทษ ดังนี้

1. การลงโทษเป็นวิธีการในการรักษาหรือการเยียวยา หมายถึง เป้าหมายของการลงโทษคือ เพื่อการปรับปรุงแก้ไขนักเรียนที่กระทำความผิดและป้องกันนักเรียนคนอื่นมิให้กระทำความผิดเช่นนั้น ซึ่งการลงโทษที่กล่าวมานี้มิใช่เป็นการแก้แค้น ด้วยเหตุนี้ ผู้สอนจึงไม่สมควรที่จะลงโทษนักเรียนในขณะที่ตนเองมีความโกรธอยู่

2. การลงโทษจะนำมาใช้ก็ต่อเมื่อวิธีการอื่น ๆ เช่น การตักเตือน และอื่น ๆ ใช้ไม่ได้ผล อับดุลลอฮฺ นาซิฮฺ อุลวาน ได้เสนอแนวทางที่ควรให้ความสนใจในการแก้ไขปัญหากับนักเรียน ซึ่งแนวทางที่เขาเสนอคือ การให้นักเรียนคำนึงถึงความผิดที่ตนกระทำด้วยการชี้แนะ การเขียนตีและการลงโทษที่เป็นบทเรียนแก่คนอื่น ในโอกาสอัลกุรอานหลักการลงโทษอย่างเป็นลำดับขั้น เราสามารถสังเกตได้จากคำดำรัสของอัลลอฮฺ ﷻ

وَاللَّاتِي تَخَافُونَ نُشُورَهُنَّ فَعُظُوهُنَّ وَأُحْزِرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْتُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا كَبِيرًا

ความว่า : และบรรดาหญิงที่พวกเจ้าหวั่นเกรงในความต้อดึงของนางนั้น ก็จงกล่าวตักเตือนนางและทอดทิ้งนางไว้แต่ลำพังในที่นอนและจงเขียนนาง แต่ถ้านางเชื่อฟังพวกเจ้าแล้วก็จงอย่าหาทางเอาเรื่องแก่นาง แท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ เป็นผู้ทรงสูงส่งผู้ทรงเกรียงไกร

(อันนิสาอ : 34)

3. ก่อนที่จะลงโทษนักเรียนที่กระทำความผิด ผู้สอนควรที่จะให้โอกาสแก่เขาในการกลับเนื้อกลับตัวและแก้ตัวใหม่

4. การลงโทษนักเรียน ฝ่ายผู้ที่ถูกลงโทษจะต้องเข้าใจและสำนึกในความผิดที่เขากระทำไป และจะไม่ทวนกลับไปทำอีก ในอีกความหมายหนึ่ง เป้าหมายของการลงโทษมิใช่เป็น Correct

behavior เพื่อให้นักเรียนเป็นคนที่มีพฤติกรรมที่ดี เป็น Correct emotion เพื่อให้เขามีอารมณ์ที่สดใส และด้วยอารมณ์ที่ดีนั้นเองจะทำให้เขามีพฤติกรรมที่ดี

5. การลงโทษเด็กนั้น จะต้องตระหนักถึงหลักเหตุและผล คือ การลงโทษจะต้องคำนึงถึงความผิดที่กระทำขึ้น

7. แบบอย่างที่ดี

การจัดการศึกษาอาศัยแบบอย่างที่ดีเป็นการเรียนรู้โดยการแสดงแบบอย่างให้ผู้เรียนได้เห็น ทั้งที่เป็นกิริยามารยาท คุณลักษณะ วิธีและวิธีคิด เป็นต้น นักการศึกษาส่วนใหญ่ได้ให้ความคิดเห็นว่าการศึกษาโดยอาศัยแบบอย่างที่ดีนับเป็นการศึกษาที่มีผลมากที่สุด ดังสำนวนที่ว่า “แบบดีกว่าบอก” ทั้งนี้ โดยปกติแล้วสิ่งที่เป็นรูปธรรมผู้เรียนจะซึมซับและรับง่ายกว่าสิ่งที่เป็นนามธรรม

ในภาษาอาหรับ “แบบอย่าง” ใช้คำว่า “أسوة” หมายถึงเลียนแบบ ทำตามแบบคนใดคนหนึ่งจะเป็นเรื่องดีหรือร้ายก็ได้ แต่ในทางอิสลามนั้นได้กำหนดให้เลียนแบบในสิ่งที่ดี คำว่า “أسوة” อัลลอฮ์ ﷻ ได้บัญญัติไว้ในอัลกุรอานถึงสามครั้ง กล่าวถึงท่านนบีอิบรอฮีม 2 ครั้ง และท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ 1 ครั้ง ท่านนบีสามารถเปลี่ยนแปลงสังคมแห่งความมมกาย (ญาฮิลียะฮฺ) ให้เป็นสังคมอิสลามได้ภายในระยะเวลา 23 ปี เพราะท่านเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นต้นแบบให้แก่บรรดาเศาะฮาบะฮฺทุกองการที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ประทานมายังรอซูล ﷺ ท่านปฏิบัติและประพฤติตนแบบอย่างที่ดี ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ กล่าวไว้ในอัลกุรอานว่า

لَمَّا كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ
كَبِيرًا ﴿٢١﴾

ความว่า : โดยแน่นอน ในรอซูลของอัลลอฮ์ ﷻ มีแบบฉบับอันดีงามสำหรับพวกเจ้าแล้ว สำหรับผู้ที่หวัง (จะพบ) อัลลอฮ์ ﷻ และวันอาคีเราะฮฺ และรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ อย่างมาก

(อัลอะฮฺซาบ : 21)

ซัมซูล นิชาร์ (Samsul Nizar, 2015: 73) ได้อธิบายถึงอายะห์ข้างต้นว่า แบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ นั้น เป็นแบบอย่างที่ดีงามที่ถอดแบบมาจากอัลกุรอาน ดังที่ท่านหญิงอาอีชะฮฺ ภรรยาของท่านได้กล่าวว่า “มารยาทของท่านศาสดาคืออัลกุรอาน” ท่านมีพฤติกรรมที่ดีงาม ทั้งกาย วาจา และใจ มารยาทของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ มิใช่เป็นที่ยอมรับของบรรดามุสลิมเท่านั้น แต่ต่างศาสนิกต่างก็ยอมรับในความประเสริฐของท่านนบีมุฮัมมัด ﷻ

8. การสอนทักษะการคิด

การสอนทักษะการคิดเป็นวิธีการสอนที่สำคัญ ทั้งนี้อัลลอฮ์ ﷻ ทรงเรียกร้องให้บ่าวของพระองค์ทำการพิณิจ ไคร์ครวญ (ตะดับบур) จากบรรดาโองการต่าง ๆ ในอัลกุรอานที่พระองค์ทรงประทานลงมา ดังปรากฏในอัลกุรอานว่า

كِتَابُ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٢٩﴾

ความว่า : คัมภีร์ (อัลกุรอาน)ที่เราได้ประทานลงมาให้แก่เจ้าซึ่งมีความจำเริญเพื่อพวกเขาจะได้พิจารณาวิจารณ์โครงการต่าง ๆ ของอัลกุรอานและเพื่อปวงผู้ที่มีสติปัญญาจะได้สำนึก

(ศอด : 29)

อีกทั้งอัลลอฮ์ ﷻ ทางแย่งต่อคนที่ไม่ทำการใคร่ครวญต่ออัลกุรอาน ดังที่ปรากฏในอัลกุรอานที่ว่า

﴿٦٨﴾ أَفَلَمْ يَدَّبَّرُوا الْقَوْلَ أَمْ جَاءَهُمْ مَا لَمْ يَأْتِ آبَاءَهُمُ الْأَوَّلِينَ

ความว่า : พวกเขาได้พิจารณาพระดำรัสดอกหรือ ? หรือว่าได้มีมายังพวกเขาสิ่งที่มีได้มีมายังบรรพบุรุษของพวกเขาหรือไม่ ?

(อัลมูอมีนูน : 68)

การนำเอาเรื่องราวต่าง ๆ มาพิจารณาใคร่ครวญเพื่อเป็นอุทาหรณ์ในการดำเนินชีวิตเป็นสิ่งที่ได้รับการสนับสนุนให้กระทำ ดังปรากฏในอัลกุรอานที่ว่า

وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ إِنْ تَحْمِلَ عَلَيْهِ يَلْهَثْ أَوْ تَتْرَكُهُ يَلْهَثْ ذَلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٧٦﴾

ความว่า : และหากเราประสงค์แล้ว แน่นอนเราก็ยกเขาขึ้นและ ด้วยบรรดาโครงการเหล่านั้น แต่ทว่าเขาคงมันอยู่กับดิน และปฏิบัติตามความใคร่ใฝ่ต่ำของเขา ดังนั้นอุปมาของผู้นั้น จึงตั้งอุปมาของสุนัขหากเจ้าขบไล่มัน มันก็จะหอบแลบลิ้นห้อยลง นั่นแหละคือ อุปมากลุ่มชนที่ปฏิเสธบรรดาโครงการของเรา ดังนั้นเจ้าจงเล่าเรื่องราวเหล่านั้นเถิด เพื่อว่าพวกเขาจะได้ใคร่ครวญ

(อัลอะฮรอฟ : 176)

การสอนให้ผู้เรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้เรียนในปัจจุบัน เนื่องจากปัจจุบันกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ ซึ่งมีการนำเทคนิคการสอนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผนที่ความคิด (Mind Map) ผังก้างปลา โครงงาน เป็นต้น มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เองก็ได้สอนบรรดาเศาะฮาบะฮ์โดยการใช้เทคนิคแผนที่ความคิด ดังหะดีษรายงานจากอับดุลลอฮ์ บิน มัสอูด เล่าว่า

ท่านรอซูลุลลอฮ์ ﷺ ได้ลากเส้นเป็นรูปสี่เหลี่ยมและได้ขีดเส้นเป็นรูปสี่เหลี่ยมอีกรอบหนึ่งนอกกรอบสี่เหลี่ยมนั้น โดยเปรียบเทียบว่า มนุษย์อยู่ตรงกลางกรอบสี่เหลี่ยมซึ่งแวดล้อมไปด้วยอุบัติเหตุเภทภัยต่าง ๆ และกรอบสี่เหลี่ยมด้านนอกทุกด้านคือกำหนดแห่งความตาย (อะญัล) หากมนุษย์ปลอดภัยจากอุบัติเหตุเภทภัย

มนุษย์ก็จะมีชีวิตอยู่ไปจนถึงแก่เฒ่า ส่วนนอกรอบสี่เหลี่ยมด้านนอกนั้น คือ ความหวังที่มนุษย์ต้องการ โดยหารู้ไม่ว่าอายุของเขาไปไม่ถึง นอกจากต้องผ่าน ความตายเสียก่อน

(บันทึกโดยอัลบุคอรี)

ด้วยเหตุนี้ในการสอนแต่ละครั้งครูจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์การสอนที่ชัดเจนว่ามุ่งเน้น ด้านใดบ้างอย่างไร ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้การเลือกใช้วิธีการสอนที่สอดคล้องและเกิด ประสิทธิภาพมากขึ้น

9. เทคนิคการอุปมาอุปไมย

Hasbiyallah (2015: 23) บ่อยครั้งที่ท่านนบี ได้ใช้เทคนิคการอุปมาอุปไมยในการสอน หลักการทางศาสนาแก่บรรดาเศาะฮาบะฮ์ เพราะวิธีนี้จะทำให้พวกเขาเข้าใจหลักคำสอนได้อย่างแท้จริง ดังวิชันะของท่านรอซูลุลลอฮ์ กล่าวว่า

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، أَرَادَ أَنْ يَهْرَأَ بِيَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ مِنْهُ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ، هَلْ يَبْقَى مِنْ دَرَنِهِ شَيْءٌ؟ قَالُوا: لَا يَبْقَى مِنْ دَرَنِهِ شَيْءٌ، قَالَ: فَذَلِكَ مَثَلُ الصَّلَاةِ الْخَمْسِ، يَمْحُو اللَّهُ بِهَا الْخَطَايَا. (رواه مسلم)

ความว่า : ท่านทั้งหลายเห็นอย่างไร หากมีน้ำคลองสายหนึ่งผ่านประตูบ้าน ของคนหนึ่งคนใดในพวกท่าน แล้วเขาอาบน้ำชำระล้างในคลองนั้นทุกวัน ๆ ละ 5 ครั้ง มันจะมีเหงื่อไคลเหลืออยู่อีกไหม ? พวกเขา (เหล่าเศาะฮาบะฮ์) ตอบว่า "คงไม่มีเหงื่อไคลเหลืออยู่เลย" ท่านรอซูล ﷺ กล่าวว่า ก็ เช่นเดียวกัน อุปมาการละหมาด 5 เวลา อัลลอฮ์ ﷻ ทรงลบล้างความผิด ต่าง ๆ ด้วยละหมาดทั้ง 5 นั้นแหละ"

(บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 667)

หะดีษดังกล่าว ท่านรอซูล ﷺ ร่วมสนทนากับบรรดาเศาะฮาบะฮ์ และได้ร่วมแลกเปลี่ยน ความรู้โดยการตั้งคำถามและเปรียบเทียบการอาบน้ำในแต่ละวันกับการละหมาด เพื่อให้เศาะฮาบะฮ์ ได้ตระหนักถึงคุณค่าของการละหมาด ซึ่งการดำเนินการสอนด้วยเทคนิคนี้เอง บรรดาเศาะฮาบะฮ์ ได้นำไปประยุกต์ในการดำเนินชีวิตและประกอบศาสนกิจประจำวัน

10. การสาธิต

วิธีการสอนแบบสาธิต (Demonstration Method) เป็นวิธีสอนที่ครูมีหน้าที่ในการ วางแผนการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่ โดยมีการแสดงหรือการกระทำให้ดูเป็นตัวอย่าง นักเรียน จะเกิดการเรียนรู้จากการสังเกต การฟัง การกระทำ หรือการแสดง ทิศนา แชมมณี. (2557 : 19) ได้อธิบายถึงความหมายของวิธีสอนแบบสาธิตว่า การสอนแบบสาธิต หมายถึง การที่ครูหรือนักเรียน

คนใดคนหนึ่งแสดงบางสิ่งบางอย่างให้นักเรียนหรือให้เพื่อน ๆ ดู อาจเป็นการแสดงการใช้เครื่องมือ แสดงให้เห็นกระบวนการวิธีการ กลวิธีหรือการทดลองที่มีอันตราย ซึ่งไม่เหมาะที่จะให้นักเรียน ทำการทดลอง การสอนวิธีนี้ช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถทำในสิ่งนั้นได้ถูกต้อง และยังเป็นการสอนให้นักเรียนได้ใช้ทักษะในการสังเกต และถือว่าเป็นการได้ประสบการณ์ตรงวิธีหนึ่ง วิธีสอนแบบสาธิต จึงเป็นการสอนที่ยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง เพราะผู้สอนเป็นผู้วางแผน ดำเนินการ และลงมือปฏิบัติ ผู้เรียนอาจมีส่วนร่วมบ้างเล็กน้อย

เทคนิคและวิธีการสอนแบบสาธิตนี้ เป็นวิธีการสอนที่ท่านรอซูล ﷺ ได้กระทำ เป็นแบบอย่างให้บรรดาเศาะฮาบะฮ์ดู พร้อมกับอธิบายรายละเอียดต่าง ๆ ตามขั้นตอนที่ชัดเจน ท่านซัยน มุฮัมมัด ซะฮาดะฮฺ (ม.ป.ป. : 110) กล่าวว่า การสอนแบบสาธิตเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนอีกรูปแบบหนึ่งที่นิยมใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน โดยผู้สอนเป็นผู้สาธิตขั้นตอนการปฏิบัติอย่างละเอียด สอนผู้เรียนเป็นผู้คอยสังเกต และซักถามขั้นตอนที่ยังไม่เข้าใจ เมื่อเสร็จสิ้นการสาธิตก็จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทดลองปฏิบัติ โดยผู้สอนคอยควบคุมอยู่อย่างใกล้ชิด หากมีขั้นตอนใดที่ไม่ถูกต้องผู้สอนจะแนะนำจนกระทั่งผู้เรียน สามารถปฏิบัติได้ถูกต้องทุกขั้นตอน

พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ไตตร์สวา

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ
وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ

ความว่า : ผู้ศรัทธาทั้งหลาย! เมื่อพวกเจ้ายืนขึ้นจะไปละหมาด ก็จงล้างหน้า
ของพวกเจ้า และมือของพวกเจ้าถึงข้อศอก และจงลูบศีรษะของพวกเจ้า
และล้างเท้าของพวกเจ้าถึงตาตุ่มทั้งสอง

(อัลมาอิดะฮฺ : 6)

จากอายะฮ์ข้างต้น ﷻ อัลลอฮ์ ﷻ ทรงสั่งให้บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลายอาบน้ำละหมาด เมื่อต้องการที่จะทำการละหมาด ซึ่งตามหลักการอิสลามแล้ว การอาบน้ำละหมาดที่สมบูรณ์แบบนั้น จะต้องปฏิบัติตามแบบอย่างที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ปฏิบัติตั้งที่ท่านนุอัยมีน अबดุลลอฮ์ อัลมุจญมิร เล่าว่า

رَأَيْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَتَوَضَّأُ . فغسل وجهه فأسبغ الوضوء . ثم غسل يده اليمنى حتى أشرع في
العضد . ثم يده اليسرى حتى أشرع في العضد . ثم مسح رأسه . ثم غسل رجله اليمنى حتى
أشرع في الساق . ثم غسل رجله اليسرى حتى أشرع في الساق . ثم قال : هكذا رأيت رسول

الله ﷻ يتوضأ . وقال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم أنتم الغر المحجلون يوم القيامة .
من إسباغ الوضوء . فمن استطاع منكم فليطل غزته وتحجيله .

ความว่า : ฉันเห็นอบูฮุร็อยเราะฮฺ อาบนน้ำละหมาด โดยครั้งแรกทานล้างหน้า
อย่างดีที่สุด (เกินขอบเขต) จากนั้นจึงล้างมือขวาไปจนสุดลำแขน หลังจาก
นั้นจึงล้างมือซ้ายจนสุดลำแขนแล้วจึงเช็ดศีรษะ หลังจากนั้นจึงล้างเท้าขวา
จนถึงหน้าแข้ง หลังจากนั้นจึงล้างเท้าซ้ายจนถึงหน้าแข้ง แล้วท่านจึงพูดว่า
“ฉันเห็นท่านรอซูล ﷺ อาบน้ำละหมาดเช่นนี้” และ (อบูฮุร็อยเราะฮฺ) เล่าว่า
ท่านรอซูล ﷺ กล่าวว่า “พวกท่านเป็นผู้ที่มีรัศมีส่องประกายจากหน้าผาก
แขน และขา ในวันกิยามะฮฺ เนื่องจากการอาบน้ำละหมาดที่สมบูรณ์ (เกิน
กว่าขอบเขต) ดังนั้น ผู้ที่มีความสามารถในหมู่พวกท่านก็จงล้างหน้าผากและ
ขาของเขาให้เกินกว่าขอบเขต”

(บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 246)

หะดีษข้างต้นชี้ให้เห็นว่าเป็นวิธีสอนแบบสาธิต โดยนุอัยม บิน अबดุลลอฮฺ ได้เห็น
การอาบน้ำละหมาดของท่านอบูฮุร็อยเราะฮฺ ﷺ ตั้งแต่เริ่มต้นการอาบน้ำละหมาดจนกระทั่งเสร็จสิ้น
วิธีการอาบน้ำละหมาดดังกล่าวเป็นวิธีที่ถูกต้องและสมบูรณ์ตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ
เพราะท่านอบูฮุร็อยเราะฮฺ ﷺ ก็ได้อาบน้ำละหมาดตามแบบอย่างที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้สาธิต
เป็นตัวอย่างไว้

ทศนา แคมมณี (2550 : 330) กล่าวถึงการเตรียมการสอนโดยใช้การสาธิตไว้ว่า
การเตรียมการ ผู้สอนจำเป็นต้องมีการเตรียมการพอสมควร เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างสะดวก
และราบรื่น การเตรียมตัวที่สำคัญคือ ผู้สอนควรมีการซ้อมการสาธิตก่อนเพื่อจะให้เห็นปัญหา
และเตรียมแก้ไข/ป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น ต่อไปจึงจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ และจัดวางไว้
อย่างเหมาะสมสะดวกแก่การใช้ นอกจากนี้ควรจัดเตรียมแบบสังเกตการณ์สาธิต และเตรียมคำถาม
หรือประเด็นที่จะให้ผู้เรียนได้ร่วมคิดและอภิปรายด้วย

เรวณี ชัยเชาวรัตน์ (2559 : 160) ได้อธิบายถึงกระบวนการสอนในรูปแบบของสาธิตว่า
เทคนิคต่าง ๆ ในการใช้วิธีสอนโดยใช้การสาธิตใหม่มีประสิทธิภาพ ควรดำเนินการดังนี้

1. การเตรียมการ ผู้สอนจำเป็นต้องมีการเตรียมตัวพอสมควร เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไป
อย่างสะดวกและราบรื่น การเตรียมตัวที่สำคัญคือ ผู้สอนควรมีการซ้อมการสาธิตก่อนเพื่อจะให้เห็น
ปัญหาเตรียมแก้ไขและป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น ต่อไปจึงจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ และ
สถานที่ที่จะใช้ในการสาธิต และจัดวางไว้อย่างเหมาะสมสะดวกแก่การใช้ นอกจากนี้ควรจัดเตรียม
แบบสังเกตการณ์สาธิต และเตรียมคำถามหรือประเด็นที่จะให้ผู้เรียนได้ร่วมคิดและอภิปรายด้วย

2. ก่อนการสาธิต ผู้สอนควรให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่สาธิตแก่ผู้เรียนอย่างเพียงพอที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจสิ่งที่สาธิตได้ดี โดยอาจใช้วิธีบรรยายหรือเตรียมเอกสารที่หลายละเอียดเกี่ยวกับลำดับขั้นตอนให้ผู้เรียน หรือใช้สื่อ เช่น วัตถุต้น หรือผู้สอนอาจมอบหมายให้ผู้เรียนไปศึกษาเนื้อหาสาระ ที่จะสาธิตมาล่วงหน้า นอกจากนั้นควรให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนในการสังเกตหรือจัดทำแบบสังเกตการสาธิตให้ผู้เรียนใช้ในการสังเกต และผู้สอนอาจใช้เทคนิคการมอบหมายให้ผู้เรียนรายบุคคลสังเกตเป็นพิเศษเฉพาะจุด เฉพาะประเด็นเพื่อช่วยให้ผู้เรียนตั้งใจสังเกต และมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง

3. การสาธิต ผู้สอนอาจใช้วิธีการบรรยายประกอบการสาธิต การสาธิตควรเป็นไปอย่างมีลำดับขั้นตอน ใช้เวลาอย่างเหมาะสม ไม่เร็วเกินไป ขณะสาธิตอาจใช้แผนภูมิ กระดานดำหรือแผ่นใส ประกอบ และควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถาม หรือซักถามผู้เรียนเป็นระยะ ๆ เพื่อกระตุ้นความคิดและความสนใจของผู้เรียน และในบางกรณีอาจให้ผู้เรียนบางคนมาช่วยในการสาธิตด้วย เทคนิคการสาธิตอีกเทคนิคหนึ่งคือ การใช้การสาธิตเงียบ แทนการบรรยายประกอบการสาธิตและอาจมีการสาธิตซ้ำหากผู้เรียนยังไม่เกิดความเข้าใจชัดเจน นอกจากนั้นผู้สอนอาจให้ผู้เรียนเป็นฝ่ายแสดงการสาธิตด้วยก็ได้ ในกรณีที่การสาธิตมีสิ่งทีอาจเป็นอันตรายได้ ผู้สอนจะต้องสอนให้ผู้เรียนรู้และระมัดระวังในเรื่องความปลอดภัย และควรเตรียมการป้องกันและแก้ไขปญหาไว้ด้วย

4. การอภิปรายสรุปการเรียนรู้ หลังจากการสาธิตแล้ว ผู้สอนควรให้ผู้เรียนรายงานสิ่งที่ได้สังเกตเห็นแลกเปลี่ยนกัน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถาม ผู้สอนควรเตรียมคำถามไว้กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดด้วย ผู้เรียนอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นที่แต่ละคนได้รับจากการสาธิตของครูและร่วมกันสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับ

5. นอกจากนั้น ผู้สอนอาจใช้วิธีการสรุปและประเมินผลผู้เรียนในวิธีต่าง ๆ กัน เช่น ให้ผู้เรียนบางคนออกมาสาธิตสิ่งที่ได้ดูไปแล้ว เพื่อทดสอบความสามารถและความเข้าใจ หรืออาจให้ไปเขียนรายงานเกี่ยวกับกระบวนการและสิ่งที่ได้จากการสาธิตนั้น ๆ ก็ได้ เป็นการประเมินผลผู้เรียนว่าได้เรียนรู้อะไรบ้างเกี่ยวกับบทเรียนนั้น ๆ

เทคนิคและวิธีการสอนการสาธิตของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และนักวิชาการการศึกษา จึงสรุปได้ว่า การสอนโดยใช้การสาธิตมีจุดเด่นที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนหลายประการ ซึ่งประมวลสรุปประเด็นที่น่าสนใจได้ ดังนี้

1. เป็นการสอนที่ผู้เรียนสามารถเกิดมโนมติความคิด และเข้าใจหลักการโดยผ่านการแสดงหรือการกระทำให้เห็นได้อย่างชัดเจน

2. เป็นการสอนที่ประหยัดเวลาทั้งผู้สอนและผู้เรียน เช่น บางครั้งครูต้องการอธิบายกระบวนการใดกระบวนการหนึ่ง ซึ่งมีความซับซ้อน ต้องใช้เวลาในการสอนหลายคาบเรียน จึงจะทำให้ประหยัดเวลาในการอธิบาย และทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้อย่างรวดเร็วด้วย

3. เป็นการสอนที่สามารถผสมผสานกับวิธีการสอนแบบต่าง ๆ เช่น แบบบรรยาย แบบอภิปราย แบบทดลอง กล่าวคือมีการสาธิตให้ดูก่อน แล้วนำไปสู่การบรรยาย การอภิปราย การทดลอง หรือการฝึกปฏิบัติ เป็นต้น

4. เป็นการสอนที่เร้าใจผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจบทเรียนมากยิ่งขึ้น เพราะการได้ประสบการณ์ตรงย่อมทำความตื่นตัวให้กับผู้เรียนมากกว่าคำอธิบายธรรมดา ๆ

5. เป็นการสอนที่สามารถใช้ได้ใ้โอกาสต่าง ๆ กัน เช่น เมื่อต้องการนำเข้าสู่บทเรียน เมื่อต้องการนำไปสู่การแก้ปัญหา เมื่อต้องการให้ผู้เรียนเกิดแนวคิดในเรื่องหนึ่ง เมื่อต้องการทบทวนความรู้ที่ได้เรียนไปแล้ว

การจัดการเรียนรู้มีความหมายครอบคลุมทั้งด้านวิธีการ กระบวนการ และตัวบุคคล การจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาในปัจจุบันจำเป็นต้องมีการปรับรูปแบบที่สอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาที่มีอยู่ในอัลกุรอานและแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เช่น การสาธิต การเปรียบเทียบ หรือเทคนิคการอุปมาอุปมัย ล้วนสอดคล้องกับบริบทในปัจจุบัน ดังนั้น การจัดการเรียนรู้เปรียบเสมือนเครื่องมือที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการเรียน ตั้งใจเรียน และเกิดการเรียนรู้ขึ้น การเรียนของผู้เรียนจะไปสู่จุดหมายปลายทาง คือ ความสำเร็จในชีวิตหรือไม่เพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับจัดการเรียนรู้ที่ดีของผู้สอน หากผู้สอนรู้จักเลือกใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ดีและเหมาะสมแล้วย่อมจะมีผลดีต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

PERMAI Model

PERMAI Model เป็นรูปแบบที่ผู้วิจัยได้ออกแบบเพื่อพัฒนาทักษะความเป็นครูของผู้สอนในชมรมตาดีกาตำบลอุโป โดยการมีส่วนร่วมของผู้สอนอิสลามศึกษาชมรมตาดีกาตำบลอุโปในการค้นหาปัญหาและความต้องการในการพัฒนาตนเองตามรูปแบบที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการพัฒนาทักษะความเป็นครู PERMAI Model ไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมก่อนการพัฒนา

การเตรียมการก่อนพัฒนาผู้สอนโดยการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้สอนอิสลามศึกษาในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ตำบลอุโป โดยใช้กิจกรรมสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ตามขั้นตอนของรูปแบบ P – Perception and participation (การสร้างทัศนคติที่ดีและการมีส่วนร่วม) และ E - Education Guidance (การแนะแนวทางการศึกษา) เพื่อการวิเคราะห์ปัญหา การแก้ไขปัญหา ความต้องการในการพัฒนาผู้สอน และการให้ข้อมูลป้อนกลับ

ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่พบปะพูดคุยกับผู้บริหารชมรมตาดีกาตำบลอุโป ผู้บริหารศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด และผู้สอนในชมรมตาดีกาตำบลอุโป เพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการวิจัย ประสานความร่วมมือ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี สร้างความไว้วางใจ และการยอมรับ รวมทั้งนำแนวคิด หลักการความสำคัญ และขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พอสังเขป

หลังจากนั้นผู้วิจัยสัมภาษณ์คณะกรรมการบริหารชมรมตาดีกาตำบลยุโป และประชุมผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโปเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาสภาพปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาด้านผู้สอน การจัดการเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ พร้อมหาแนวทางในการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโปร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 2 กลไกการพัฒนา

กลไกและกระบวนการพัฒนาผู้สอนในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ตำบลยุโป ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 2 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรม R - Resolution การแก้ปัญหาาร่วมกัน และ M - Mechanism กลไกการขับเคลื่อน

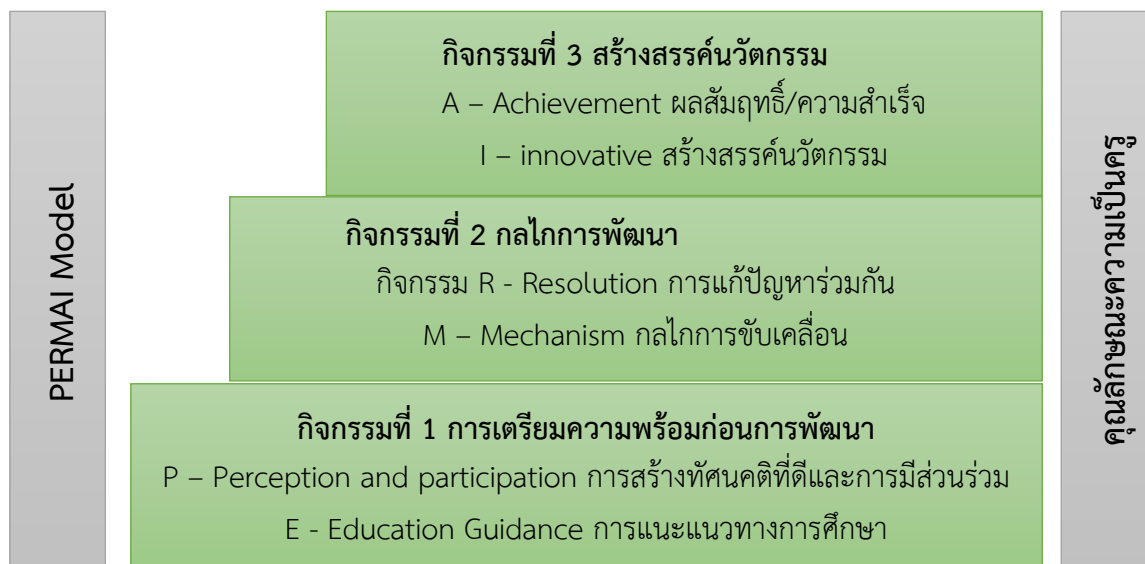
ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยนำผลสรุปที่ได้จากกิจกรรมในกิจกรรมที่ 1 มาวางแผนและกำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโปโดยการมีส่วนร่วมของผู้สอนทุกคน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและความเชื่อมั่น การรู้จักและยอมรับซึ่งกันและกัน การเรียนรู้ร่วมกันแบบกัลยาณมิตร การร่วมมือรวมพลังกันทำงานเป็นทีม การมีเป้าหมายและการสร้างความเข้าใจร่วมกัน ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะความเป็นครู การออกแบบการจัดการเรียนรู้ และการสร้างสื่อเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาให้กับผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป

ขั้นตอนที่ 3 สร้างสรรค์สื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้

การสร้างสรรค์สื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ตำบลยุโป ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 2 กิจกรรม ได้แก่ A - Achievement (ผลสัมฤทธิ์/ความสำเร็จ) และ I - innovative (สร้างสรรค์นวัตกรรม)

ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยและครูผู้สอนอิสลามศึกษาในตำบลยุโปร่วมกันออกแบบและสร้างหนังสือเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษา จำนวน 3 เรื่อง เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและนำไปเผยแพร่ในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ของแต่ละชุมชน

กรอบแนวคิดการพัฒนาทักษะความเป็นครูแบบ PERMAI Model สามารถสรุปเป็นแผนภาพ
ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด PERMAI Model

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มูหำมัดสุห์ใหม่ เสงยามา (2558) ได้ดำเนินการวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะและเทคนิคการจัดการเรียนรู้สำหรับครูศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ระดับความสามารถ ความเชี่ยวชาญของครูเกี่ยวกับทักษะการจัดการเรียนรู้ หลังการอบรม ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านทักษะการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ตามแผน ด้านทักษะการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และด้านทักษะการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ หลังการอบรมในภาพรวมอยู่ในระดับดี ส่วนระดับความสามารถ ความเชี่ยวชาญของครูเกี่ยวกับเทคนิคการจัดการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน คือด้านเทคนิคการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านเทคนิคการจัดการเรียนรู้ตามแผน ด้านเทคนิคการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และด้านเทคนิคการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ หลังการอบรมในภาพรวมอยู่ในระดับดีเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ เพราะครูผู้เข้ารับการอบรมมีความตั้งใจที่จะพัฒนาตนเองเพื่อไปใช้ในการปฏิบัติงานหรือการสอน จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญของครูเกี่ยวกับทักษะและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ ทั้ง 4 ด้าน พัฒนาเพิ่มขึ้น และด้านความรู้ความเข้าใจของครูเกี่ยวกับทักษะและเทคนิคการจัดการเรียนหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากผู้วิจัยได้วางแผนการสอนอย่างมีระบบ มีการดำเนินการสอนตามแผนการเรียนรู้ ทำให้ความรู้ความเข้าใจของครูหลังการอบรมสูงขึ้น

ชนิดา มิตรานันท์ อัจศรา ประเสริฐสิน และอัญชลีพร ลพประเสริฐ (2559) ได้วิจัยเรื่อง การสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ด้านบุคลากร ผู้สอนขาดความรู้ คุณสมบัติของผู้สอนไม่เป็นไปตามเกณฑ์ และผู้บริหารขาดความรู้ความสามารถด้านวิชาการและการบริหาร ดังนั้น ควรออกระเบียบศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ว่าด้วยการสรรหาและคุณสมบัติของผู้สอนตาดีกาอย่างชัดเจน เพื่อให้สามารถถ่ายทอดในเรื่องอิสลามศึกษาได้อย่างถูกต้อง ควรจัดตั้งศูนย์พัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรับผิดชอบการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับ โดยมีมหาวิทยาลัยในพื้นที่เป็นพี่เลี้ยง และสนับสนุนวิทยากร และเปิดโอกาสให้อิหมามสามารถแต่งตั้งผู้ช่วยบริหารศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ได้

วันเพ็ญ นันทศรี (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูวิชาชีพในศตวรรษที่ 21 พบว่า องค์ประกอบของเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนักศึกษาได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ ตามขั้นตอนการวิจัยในระยยะที่ 1 เป็นผลจากกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรที่จัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยผู้วิจัยมีขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรที่ชัดเจน นับตั้งแต่ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ ความจำเป็นในการพัฒนาในระยยะที่ 1 ของการวิจัย จนได้องค์ประกอบของหลักสูตรที่ครบถ้วนถูกต้องสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตามแนวคิดของนักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรได้กล่าวไว้ เช่น วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554) กัมปนาท อาษา (2555) ที่กล่าวว่าหลักสูตรประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา เนื้อหาและจำนวนชั่วโมงสอนของแต่ละวิชากระบวนการเรียนการสอน การประเมินผลการสอน เป็นต้น

นาซีพะ เจ๊ะมูดอ (2560) การวิจัยเชิงประเมินโครงการเสริมศักยภาพครูสอนตาดีกา ในโรงเรียนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้รูปแบบการประเมินของเคิร์กแพทริค พบว่า 1) ด้านการพัฒนาครูตาดีกา ให้ได้รับการฝึกอบรมเพื่อเสริมศักยภาพของครูสอนตาดีกาอย่างทั่วถึงครอบคลุมทุกพื้นที่โดยเฉพาะครูตาดีกาที่ยังไม่เคยได้รับการฝึกอบรม เนื่องจากการพัฒนาครูโดยวิธีการฝึกอบรมเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ครูได้เรียนรู้และเข้าใจหลักการวิธีการปฏิบัติการสอนที่ถูกต้อง ได้มีส่วนในการพัฒนาความรู้และทักษะเพื่อนำไปพัฒนาตนเองและพัฒนา รูปแบบการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละระดับเพื่อพัฒนาศักยภาพของครูสอนตาดีกา โดยการเปิดโอกาสให้ครูตาดีกาที่ยังไม่เคยได้รับการฝึกอบรม เนื่องจากการพัฒนาครูโดยวิธีการฝึกอบรมเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ครูได้เรียนรู้เข้าใจหลักการวิธีการปฏิบัติการสอนที่ถูกต้อง ได้มีส่วนในการพัฒนาความรู้และทักษะเพื่อนำไปพัฒนาตนเองและผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม สำหรับครูตาดีกาที่ได้รับการฝึกอบรมแล้วควรมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่องและพัฒนาศักยภาพในระดับที่ดียิ่งขึ้น 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรมีการปรับปรุงด้านเทคนิคการสอนให้ครูมีวิธีการสอนที่หลากหลาย นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน

มีการพูดคุยตอบคำถามกับนักเรียนและเน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติมากขึ้น อีกทั้งเสนอแนะให้มีการนิเทศติดตามการสอนเพื่อช่วยเพิ่มพูน ทักษะและเทคนิคการสอนที่เหมาะสม ช่วยให้ผู้ครูเห็นคุณค่าและศักยภาพแห่งตน อีกทั้งช่วยให้ครูมีความเชื่อมั่นและมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู

สำราญ กำจัดภัยและคณะ (2553) ได้ดำเนินการวิจัย เรื่อง การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด : กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านท่าวัด “คุรุราษฎร์บำรุงวิทย” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนครเขต 1 พบว่า รูปแบบการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้จริงกับกลุ่มเป้าหมายและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบทุกประการ กล่าวคือ ครูกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ (เชิงทฤษฎี) เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด สามารถนำความรู้ที่ได้ไปจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดและนำแผนการจัดการเรียนรู้นั้นไปทดลองใช้จริงในห้องเรียน สร้างความพึงพอใจอย่างมากทั้งครูและนักเรียน ทั้งนี้เนื่องมาจากเหตุผลสำคัญ ดังนี้

1. รูปแบบการพัฒนาครูดังกล่าวได้ถูกพัฒนาขึ้นอย่างมีระบบ เป็นขั้นเป็นตอนตามระเบียบแบบแผนของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติตามแผน ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น) โดยเริ่มจาก 1) คณะผู้วิจัยร่วมกันศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงความสัมพันธ์องค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้เพื่อลงสรุปให้เห็นภาพของแนวคิด หลักการ กระบวนการ วิธีการ และอื่น ๆ สำหรับใช้เป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด 2) คณะผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือจากโรงเรียนเป้าหมายและศึกษาข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน โดยการพบปะพูดคุยกับผู้อำนวยการโรงเรียนและคณะครูทุกคนในโรงเรียนเพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการวิจัย ประสานความร่วมมือที่ดีสร้างความไว้วางใจและการยอมรับ รวมทั้งนำแนวคิด หลักการ ความสำคัญ และขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมพอสังเขป 3) คณะผู้วิจัย ผู้บริหารโรงเรียน และครูกลุ่มเป้าหมายร่วมกันศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด พร้อมกับกำหนดแนวทางหรือวิธีการพัฒนา จากนั้นร่วมกันสร้างเป็นรูปแบบ จัดทำแผนปฏิบัติการ แผนติดตามและประเมินผลการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด 4) ร่วมกันปฏิบัติการตามแผนที่วางไว้พร้อมทั้งกำกับติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดโดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ได้แก่ การสังเกต การสอบถามโดยใช้ แบบสอบถาม การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ การทดสอบโดยใช้แบบทดสอบ และการตรวจชิ้นงาน และ 5) ร่วมกันสะท้อนผลการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ และดำเนินการปรับปรุงแก้ไขทันทีเมื่อพบปัญหาหรือข้อบกพร่อง จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าการใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดนั้นเป็นกระบวนการดำเนินไปอย่างมีระบบ โดยทุก

ขั้นตอนของการวิจัยอาศัยความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกันระหว่างคณะผู้วิจัยและบุคลากรทุกคนในโรงเรียนเป้าหมาย ทำให้ได้รูปแบบการพัฒนาครูตรงกับสภาพปัญหาความต้องการของครูกลุ่มเป้าหมายและสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบที่วางไว้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นว่า การพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) โดยการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบที่เหมาะสม สามารถเปลี่ยนวิธีคิด วิธีสอน และวิธีปฏิบัติตนของครูตามเป้าหมายของการพัฒนาอย่างได้ผล เนื่องจากผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาส่วนใหญ่เป็นจิตอาสา ขาดทักษะในการออกแบบจัดการเรียนรู้ที่ดี ดังนั้นการพัฒนาทักษะและคุณลักษณะความเป็นครูให้มีทักษะการจัดการเรียนรู้ที่ดีและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรกำหนดรูปแบบและขั้นตอนการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโปให้มีความชัดเจน การทำงานจะประสบความสำเร็จได้ในการดำเนินการกิจกรรม ควรให้ทุกคนมีส่วนร่วม PERMAI Model จึงเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาจากมีจุดประสงค์สำคัญเชิงปรัชญา เพื่อให้ผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโปตระหนักถึงความสำคัญขององค์กรที่ตนเองทำงาน (ชมรมตาดีกา) และสร้างคุณค่าจากการมีส่วนร่วมในองค์กรเพื่อความสำเร็จขององค์กรร่วมกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการงานวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะความเป็นครูแบบมีส่วนร่วมของผู้สอนอิสลามศึกษา ชมรมตาดีกาตำบลยุโป จังหวัดยะลา โดยใช้รูปแบบ PERMAI Model ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participated Action Research : PAR) โดยอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้บริหารชมรมตาดีกาตำบลยุโป ผู้บริหารศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) และผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป โดยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือผู้บริหารชมรมตาดีกาตำบลยุโป จำนวน 14 คน ผู้บริหารศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด จำนวน 7 คน และผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา จำนวน 56 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารชมรมตาดีกาตำบลยุโป จำนวน 3 คน และผู้บริหารศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดในตำบลยุโป จำนวน 7 คน ผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 30 คน เป็นผู้สอนที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอนตามระเบียบของสำนักงานการศึกษาเอกชน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา รวมทั้งสิ้น 40 คน

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research - PAR) เป็นเกลียวของวงจรการสะท้อนคิดและการปฏิบัติ เริ่มจากการสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้น สะท้อนคิดร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้และวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลง ลงมือปฏิบัติตามแผน สังเกตผลจากการปฏิบัติและวางแผนซ้ำ จนกว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ปฏิบัติอยู่ให้ดีขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งกระบวนการการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างทัศนคติที่ดี ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 1 P-perception and Participation การสร้างทัศนคติที่ดีและการมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการพูดคุยสัมภาษณ์ผู้บริหารชมรม ผู้บริหารและผู้สอนในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) แบบมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพปัญหาของผู้สอนในด้านการจัดการศึกษา การออกแบบการจัดการเรียนรู้ และการสร้างสื่อการเรียนรู้ และกิจกรรมที่ 2 กิจกรรม E- Education Guidance การแนะแนวทางการศึกษาเชิงบวก ด้วยการสรุปสภาพปัญหาของผู้สอนในชมรมตาดีกา

ตำบลโยโป ลำดับความสำคัญ และสำรวจความต้องการในการพัฒนาผู้สอนด้วยการลำดับความสำคัญ จากกิจกรรมที่ 1 และการให้ข้อมูลป้อนกลับ

การวางแผนสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาความสามารถในการพัฒนาทักษะ ความเป็นครูของผู้สอนในชมรมตาดีกาตำบลโยโป มีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่างร่วมสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการ พัฒนาตนเองของผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลโยโป

2. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและ เชิงปริมาณ

3. สรุปผลการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาความสามารถในการจัดการ พัฒนาทักษะความเป็นครู

4. กำหนดแนวทางหรือวิธีการพัฒนาความสามารถในการพัฒนาทักษะความเป็นครูร่วมกัน ด้วยการกำหนดแนวทางหรือวิธีการพัฒนาทักษะความเป็นครู ขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

4.1 ลำดับความสำคัญของสภาพปัญหาและความต้องการ แล้วนำมากำหนดแนวทาง วิธีการหรือกิจกรรมการพัฒนาร่วมกัน

4.2 ผู้วิจัยแจ้งผลการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาความสามารถในการ พัฒนาทักษะความเป็นครูให้กลุ่มตัวอย่างทุกคนทราบ

4.3 สรุปผลการกำหนดแนวทาง วิธีการ หรือกิจกรรมการพัฒนาความสามารถในการ พัฒนาทักษะความเป็นครู เทรียมนำเสนอให้กลุ่มตัวอย่างทราบร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนวางแผนปฏิบัติการแก้ปัญหา ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 2 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 R - Resolution การแก้ปัญหาาร่วมกัน ผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่างได้สรุปประเด็นและ กำหนดแนวทางการแก้ปัญหาในการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลโยโปแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและความเชื่อมั่น การรู้จักและยอมรับซึ่งกันและกัน การร่วมมือร่วมพลัง กันทำงานเป็นทีม การมีเป้าหมายและการสร้างความเข้าใจร่วมกันในการวางแผนร่วมกันขับเคลื่อน การพัฒนาผู้สอน กิจกรรมที่ 2 M – Mechanism กลไกการขับเคลื่อน และสร้างสื่อการเรียนรู้อิสลาม ศึกษา ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติการในการร่วมกันออกแบบการสอน การจัดกิจกรรม การเรียนรู้ และการสร้างสื่อเสริมการเรียนรู้

การวางแผนปฏิบัติการและแนวทางการแก้ปัญหามีกิจกรรมดำเนินการต่าง ๆ ดังนี้

1. กลไกการแก้ปัญหาและการขับเคลื่อนในการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาชมรมตาดีกา ตำบลโยโป ผู้วิจัยวางแผนในการจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติการ เรื่อง การออกแบบการจัดการเรียนรู้ อิสลามศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการสร้างสื่อเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษา การอบรม ปฏิบัติการพัฒนาครูผู้สอนให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีขั้นตอน ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยนำเสนอผลการกำหนดแนวทางหรือวิธีการพัฒนาความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ติดตามด้วยรูปแบบการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการสร้างสื่อเสริมการเรียนรู้

1.2 กลุ่มเป้าหมายแสดงความคิดเห็น อภิปรายและให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.3 สรุปและปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติการ เรื่อง การออกแบบการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษา ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการสร้างสื่อเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษา

กิจกรรมที่ 3 การสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 1 กิจกรรม ได้แก่ A – Achievement ผลสัมฤทธิ์/ความสำเร็จ และ I – innovative สร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อร่วมกันกำหนดเป้าหมาย การสร้างเป้าหมายของความสำเร็จ และการสร้างสื่อและนวัตกรรม การเรียนรู้ที่เน้นผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนร่วมกัน ในการสร้างสรรค์สื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้อิสลามศึกษาสำหรับผู้เรียนในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา)

การวางแผนปฏิบัติการการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้อิสลามศึกษา มีกิจกรรมดำเนินการต่าง ๆ ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สอนอิสลามศึกษา 3 กลุ่ม โดยให้แต่ละกลุ่มศึกษาหนังสือ เรื่อง สัตว์ในอัลกุรอาน ให้แต่ละกลุ่มคัดเลือกเรื่องราวที่น่าสนใจมากลุ่มละ 1 เรื่อง ซึ่งกลุ่มที่ 1 เลือกเรื่องยุงกองทัพของอัลลอฮ์ ﷻ กลุ่มที่ 2 เรื่องหนอนกับบนปีศาจ ~~๙๙๙~~ และกลุ่มที่ 3 ความมหัศจรรย์ของปลวก

2. แต่ละกลุ่มออกแบบและสร้างหนังสืออ่านเสริมประกอบการเรียนรู้อิสลามศึกษาตามเรื่องที่เลือกมา โดยมีผู้วิจัยเป็นที่ปรึกษา

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ และแนวการสนทนากลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

3.1 เครื่องมือวิจัย

3.1.1 แบบสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์นี้ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารชมรมตาดีกา ตำบลยุโปและผู้บริหารศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด

1) แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

เพศ ..... อายุ.....ปี

วุฒิการศึกษา .....

ประสบการณ์ในการสอน .....

2) คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

1. ชมรมตาดีกาหรือศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ของท่านมี “สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษา” อย่างไรบ้าง
2. ในความคิดเห็นของท่านทักษะความเป็นครูของผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมหรือตาดีกาของท่าน ควรมี “ลักษณะ” อย่างไรบ้าง
3. ในความคิดเห็นของท่าน “รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาผู้สอน” เพื่อพัฒนาทักษะของความเป็นครู ควรเป็นอย่างไร

3.1.2 การสนทนากลุ่ม การสนทนากลุ่มนี้ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมประชุมร่วมกับผู้บริหารชมรม ผู้บริหารศูนย์ตาดีกา และผู้สอนอิสลามศึกษาที่ได้บรรจุเป็นผู้สอนตามระเบียบของสำนักงานการศึกษาเอกชน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ประกอบด้วย

1) ด้านผู้สอน

- ปัญหาและอุปสรรคของผู้สอนในชมรมตาดีกาตำบลยุโป
- จากประสบการณ์การสอนที่ผ่านมาผู้สอนเห็นว่าควรได้รับการพัฒนา/ส่งเสริมในด้านใด เพราะเหตุใด
- พฤติกรรมที่เห็นว่าควรได้รับการพัฒนา

2) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน

- ปัญหาและอุปสรรคของผู้สอนในชมรมตาดีกาตำบลยุโป
- จากประสบการณ์การสอนที่ผ่านมาผู้สอนเห็นว่าควรได้รับการพัฒนา/ส่งเสริมในด้านใด เพราะเหตุใด
- สิ่งที่คาดหวังจากการจัดกระบวนการจัดการเรียนการสอน

3) ด้านสื่อการจัดการเรียนรู้

- จากประสบการณ์การสอนที่ผ่านมาผู้สอนใช้การสื่อการเรียนรู้อะไรบ้าง
- ปัญหาและอุปสรรคของผู้สอนในชมรมตาดีกาตำบลยุโปด้านสื่อการจัดการเรียนรู้
- พฤติกรรมที่เห็นว่าควรได้รับการพัฒนา

3.2 ขั้นตอนการดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์และแนวการสนทนากลุ่ม

ขั้นที่ 1 ศึกษาทบทวนแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะความเป็นครู ด้านทักษะการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้อิสลามศึกษา และกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นที่ 2 นำข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการทบทวนมาสร้างข้อคำถามในการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของประเด็นที่ต้องศึกษา

ขั้นที่ 3 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านวิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษา จำนวน 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านอิสลามศึกษา จำนวน 2 ท่าน มีค่าเท่ากับ 1.00

ขั้นที่ 4 ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำข้อคำถามในการสัมภาษณ์และแนวการสนทนากลุ่มที่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้ง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบการสัมภาษณ์และแนวการสนทนากลุ่ม โดยการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal) คือ การนัดหมายวัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม คณะผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์หรือผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้รับทราบก่อนการสัมภาษณ์หรือการสนทนากลุ่มทุกครั้ง วิธีดำเนินการในการลงภาคสนามสำหรับการสัมภาษณ์หรือการสนทนากลุ่ม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมตัวก่อนสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม โดยการเตรียมแบบสัมภาษณ์และแนวการสนทนากลุ่ม อุปกรณ์บันทึกเสียงและอุปกรณ์จดบันทึก

ขั้นที่ 2 การติดต่อขอสัมภาษณ์และการเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับประธานชมรมตาดีกาตำบลยุโป ผู้บริหารศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) และผู้สอนอิสลามศึกษาในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด โดยผู้วิจัยได้แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์หรือการสนทนากลุ่มก่อนทุกครั้ง เมื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญยินยอมให้การสัมภาษณ์หรือเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม จึงมีการนัดวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม

ขั้นที่ 3 ลงภาคสนามเพื่อสัมภาษณ์และการจัดสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ด้วยการดำเนินการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มตามวัน เวลา และสถานที่ที่ได้กำหนดไว้

ขั้นที่ 4 นำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์ผลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มมาประมวลผลข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) ผู้วิจัยได้ทำไปพร้อม ๆ กันทุกครั้งที่ได้ข้อมูลมา จะต้องจัดประเภทและจัดหมวดหมู่ของข้อมูล สังเคราะห์ หาความถี่ ร้อยละ แปลความหมาย และตีความข้อมูลที่ได้รวบรวมมาหลังการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มทุกครั้ง ผู้วิจัยได้นำข้อมูลไปถอดความ รวบรวม เรียบเรียงความ และตรวจสอบความหมายกับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่ม พร้อมทำการแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องจนครบและสมบูรณ์

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะความเป็นครูโดยการมีส่วนร่วมของผู้สอนอิสลามศึกษา ชมรม ตาดีกาตำบลยุโป จังหวัดยะลา โดยใช้รูปแบบ PERMAI Model ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยข้อมูล ตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารและผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป

ตอนที่ 2 สภาพปัญหาและความต้องการของผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกา ตำบลยุโป

ตอนที่ 3 การพัฒนาทักษะความเป็นครูของผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป โดยใช้รูปแบบ PERMAI Model

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการพัฒนาทักษะความเป็นครูของผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกา ตำบลยุโป โดยใช้รูปแบบ PERMAI Model ในกิจกรรมที่ 1 คือ การเตรียมการก่อนพัฒนาผู้สอนโดยการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้สอนอิสลามศึกษาในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำ มัสยิด (ตาดีกา) ตำบลยุโป โดยใช้กิจกรรมสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ตามขั้นตอนของรูปแบบ P – Perception and participation (การสร้างทัศนคติที่ดีและการมีส่วนร่วม) และ E - Education Guidance (การแนะแนวทางการศึกษา) เพื่อการวิเคราะห์ปัญหา การแก้ไขปัญหา ความต้องการในการพัฒนาผู้สอน และการให้ข้อมูลป้อนกลับ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สอนอิสลามศึกษาชมรมตาดีกาตำบลยุโป

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สอนอิสลามศึกษาชมรมตาดีกาตำบลยุโป ทั้ง 40 คน

รายการ	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	ร้อยละ
เพศ	เพศชาย จำนวน 7 คน	17.50
	เพศหญิงจำนวน 33 คน	82.50
อายุ	20-29 จำนวน 17 คน	27.50
	30-39 จำนวน 15 คน	37.50
	40 ขึ้นไป จำนวน 8 คน	20.00

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สอนอิสลามศึกษาชมรมตาดีกาตำบลยุโป (ต่อ)

รายการ	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	ร้อยละ
วุฒิการศึกษา	ชั้นอิสลามศึกษาตอนกลาง จำนวน 7 คน	17.50
	ชั้นอิสลามศึกษาตอนปลาย จำนวนคน 28	70.00
	ปริญญาตรีอิสลามศึกษา จำนวน 5 คน	12.50
ประสบการณ์ในการสอน	มีประสบการณ์การสอน 1 – 5 ปี จำนวน 13 คน คิด	32.50
	มีประสบการณ์การสอน 6 – 10 ปี จำนวน 18 คน คิด	45.00
	มีประสบการณ์การสอน มากกว่า 11 ปี จำนวน 9 คน	27.50

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้บริหารและผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป ทั้งหมด 40 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 82.50 อายุผู้สอนอิสลามศึกษา ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 30-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.50 และส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาวิย) คิดเป็นร้อยละ 45.00 ของผู้สอนทั้งหมด

ตอนที่ 2 สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป

จากการดำเนินการกิจกรรมที่ 1 ในการสร้างทัศนคติ การมีส่วนร่วม และการแนะแนวทางการจัดการศึกษา ตามรูปแบบ PERMAI Model ที่ผู้วิจัยได้จัดขึ้น ผลจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป

ตารางที่ 4.2 สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป

องค์ประกอบที่ศึกษา	ข้อความถามเพื่อการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม	ผลการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม	ความถี่
ด้านผู้สอน	ปัญหาและอุปสรรคของผู้สอนในชมรมตาดีกาตำบลยุโป	1. ผู้สอนขาดการวางแผนและการเตรียมพร้อมในด้านการสอน	9
		2. ผู้สอนไม่มีเทคนิคในการสอน เน้นทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ	14
		3. ผู้สอนไม่มีจิตวิทยาในการสอน	7
		4. ขาดความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	6
	จากประสบการณ์การสอนที่ผ่านมา ผู้สอนเห็นว่าควรได้รับการพัฒนา/ส่งเสริมในด้านใด	1. ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการสอน วิธีสอน และเทคนิคการสอนต่าง ๆ	17
		2. การสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้	10
พฤติกรรมที่เห็นว่าควรได้รับการพัฒนา	3. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	7	
	4. การศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบ	3	
พฤติกรรมที่เห็นว่าควรได้รับการพัฒนา	1. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	32	
	2. การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การสอนบุคลากรภายในชมรม	6	

ตารางที่ 4.2 สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดิกาตำบลยุโป (ต่อ)

องค์ประกอบที่ศึกษา	ข้อความถามเพื่อการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม	ผลการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม	ความถี่
ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน	ปัญหาและอุปสรรคของผู้สอนในชมรมตาดิกาตำบลยุโป	1. การจัดการเรียนการสอนของผู้สอนยังไม่มีรูปแบบหรือวิธีการที่หลากหลาย ทำให้ไม่น่าสนใจ	15
		2. ผู้สอนขาดการเอาใจใส่ในตัวผู้เรียน	7
		3. ผู้สอนไม่มีความรู้ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้	17
	จากประสบการณ์การสอนที่ผ่านมา ผู้สอนเห็นว่าควรได้รับการพัฒนา/ส่งเสริมในด้านใด	1. การวิเคราะห์และการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ 2. ควรส่งเสริมในการใช้จิตวิทยาในการสอน 3. การออกแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	13 8 17
สิ่งที่คาดหวังจากการพัฒนาผู้สอน	1. ผู้สอนสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ 2. การศึกษาดูงานตาดิกา/โรงเรียนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้	23 13	
ด้านสื่อและนวัตกรรม การจัดการเรียนรู้	จากประสบการณ์การสอนที่ผ่านมา ผู้สอนใช้การสื่อการเรียนรู้อะไรบ้าง	1. ใบงาน	6
		2. ใบความรู้	4
		3. บัตรคำ	3
		4. ไม่มีสื่อ	21

ตารางที่ 4.2 สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป (ต่อ)

องค์ประกอบที่ศึกษา	ข้อความคำถามเพื่อการสัมภาษณ์และ สนทนากลุ่ม	ผลการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม	ความถี่
ด้านสื่อและ นวัตกรรม	ปัญหาและอุปสรรคของผู้สอนในชมรม ตาดีกาตำบลยุโปด้านสื่อการจัดการ เรียนรู้	1. ผู้สอนขาดความรู้ในการสร้างสื่อการสอน	16
		2. ขาดสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและเร้าความสนใจของผู้เรียน	7
		3. ตาดีกาไม่มีงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์สร้างสื่อ	9
		4. ไม่มีห้องสมุด	6
การจัดการเรียนรู้	พฤติกรรมที่เห็นว่าควรได้รับการพัฒนา	1. จัดอบรมการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้อิสลามศึกษา	29
		2. จัดหาหนังสือหรือสื่อการเรียนรู้อื่นๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวนและศึกษา เพิ่มเติมด้วยตนเอง	8

จากตารางที่ 4.2 พบว่า สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนอิสลามศึกษาชมรมตาดีกาตำบลยุโป ดังนี้

1. ด้านผู้สอน

1.1 ปัญหาและอุปสรรคของผู้สอนในชมรมตาดีกาตำบลยุโป

ความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้สอนอิสลามศึกษาต่อปัญหาและอุปสรรคของผู้สอนในชมรมตาดีกาตำบลยุโป พบว่า ผู้สอนไม่มีเทคนิคในการสอนเน้นทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ ความถี่ 14 ผู้สอนขาดการวางแผนและการเตรียมพร้อมในด้านการสอน ความถี่ 9 และผู้สอนไม่มีจิตวิทยาในการสอน ความถี่ 7 ตามลำดับ

1.2 จากประสบการณ์การสอนที่ผ่านมาผู้สอนเห็นว่าควรได้รับการพัฒนา/ส่งเสริมในด้านใด

ความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้สอนอิสลามศึกษาต่อการพัฒนา/ส่งเสริมผู้สอนในชมรมตาดีกาตำบลยุโป พบว่า ควรพัฒนา/ส่งเสริมด้านความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการสอน วิธีสอน และเทคนิคการสอนต่าง ๆ ความถี่ 17 ด้านการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ ความถี่ 10 และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ความถี่ 7

1.3 พฤติกรรมที่เห็นว่าควรได้รับการพัฒนา

ความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้สอนอิสลามศึกษาต่อพฤติกรรมที่ควรพัฒนามากที่สุดของผู้สอนในชมรมตาดีกาตำบลยุโป พบว่า ควรมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ความถี่ 32 และมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การสอนบุคลากรภายในชมรม ความถี่ 6

2. ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน

2.1 ปัญหาและอุปสรรคของผู้สอนในชมรมตาดีกาตำบลยุโป

ความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้สอนอิสลามศึกษาต่อปัญหาและอุปสรรคของผู้สอนในชมรมตาดีกาตำบลยุโป พบว่า ผู้สอนไม่มีความรู้ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ มากที่สุดด้วยความถี่ 17 การจัดการเรียนการสอนของผู้สอนยังไม่มีรูปแบบหรือวิธีการที่หลากหลาย ทำให้ไม่น่าสนใจ 15 และผู้สอนขาดการเอาใจใส่ในตัวผู้เรียน 7 ตามลำดับ

2.2 จากประสบการณ์การสอนที่ผ่านมาผู้สอนเห็นว่าควรได้รับการพัฒนา/ส่งเสริมในด้านใด

ความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้สอนอิสลามศึกษาต่อการพัฒนา/ส่งเสริมผู้สอนในชมรมตาดีกาตำบลยุโป พบว่า ควรพัฒนา/ส่งเสริมในการออกแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากที่สุด ความถี่ 17 การวิเคราะห์และการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ความถี่ 13 และควรส่งเสริมในการใช้จิตวิทยาในการสอน น้อยที่สุด ความถี่ 7 ตามลำดับ

2.3 สิ่งที่คาดหวังจากการพัฒนาผู้สอน

ความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้สอนอิสลามศึกษาต่อสิ่งที่คาดหวังจากการพัฒนาผู้สอนในชมรมตาดีกาตำบลโยโป พบว่า ผู้บริหารและผู้สอนอิสลามศึกษามีความคิดเห็นว่า ผู้สอนสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ มากที่สุด ด้วยความถี่ 23 และมีการศึกษาดูงานตาดีกา/โรงเรียนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ น้อยที่สุด ด้วยความถี่ 23

3. ด้านสื่อการจัดการเรียนรู้

3.1 จากประสบการณ์การสอนที่ผ่านมาผู้สอนใช้สื่อการเรียนรู้อะไรบ้าง

ความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้สอนอิสลามศึกษาต่อใช้สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษา พบว่า ผู้สอนไม่มีการใช้สื่อการสอน มากที่สุด ด้วยความถี่ 21 มีการใช้ใบงาน ความถี่ 6 และมีการใช้บัตรคำ น้อยที่สุด ด้วยความถี่ 3 ตามลำดับ

3.2 ปัญหาและอุปสรรคของผู้สอนในชมรมตาดีกาตำบลโยโปด้านสื่อการจัดการเรียนรู้

ความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้สอนอิสลามศึกษาต่อใช้สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษา พบว่า ผู้สอนขาดความรู้ในการสร้างสื่อการสอน มากที่สุด ด้วยความถี่ 16 ตาดีกาไม่มีงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์สร้างสื่อ ความถี่ 9 และตาดีกาไม่มีห้องสมุด น้อยที่สุด ด้วยความถี่ 6

3.3 พฤติกรรมที่เห็นว่าควรได้รับการพัฒนา

ความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้สอนอิสลามศึกษาต่อพฤติกรรมที่ได้รับการพัฒนา พบว่า ควรมีการจัดอบรมการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้อิสลามศึกษา มากที่สุด ด้วยความถี่ 29 และควรจัดหาหนังสือหรือสื่อการเรียนรู้อื่นๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวนและศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเอง น้อยที่สุด ความถี่ 8

ข้อเสนอแนะ

จากข้อคำถามปลายเปิดให้ผู้สอนอิสลามศึกษาเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาผู้สอนให้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏว่ามีข้อเสนอแนะไว้ 3 รายการ ดังนี้

1. ชมรมตาดีกาตำบลโยโปควรจัดการอบรมปฏิบัติการเพื่อพัฒนาผู้สอน อย่างน้อยเทอมละ 1 ครั้ง
2. แต่ละตาดีกาควรจัดหาสื่อหรือหนังสือเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษา
3. ควรมีการประสานกับสำนักงานการศึกษาเอกชน อำเภอเมือง จังหวัดยะลาในการนิเทศติดตาม และการให้ความรู้แก่ผู้สอนอย่างต่อเนื่อง

ตอนที่ 3 การพัฒนาทักษะความเป็นครูของผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลโยโป โดยใช้รูปแบบ PERMAI Model

การพัฒนาทักษะความเป็นครูของผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลโยโป ผู้วิจัยได้ดำเนินการอบรมปฏิบัติการ เรื่อง การออกแบบการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษา โดยใช้รูปแบบของ

PERMAI Model ในกิจกรรมที่ 2 กลไกและกระบวนการพัฒนาผู้สอนในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ตำบลยุโป ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 2 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรม R - Resolution การแก้ปัญหาพร้อมกัน และ M – Mechanism กลไกการขับเคลื่อน และกิจกรรมที่ 3 การสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ตำบลยุโป ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 2 กิจกรรม ได้แก่ A – Achievement (ผลสัมฤทธิ์/ความสำเร็จ) และ I – innovative (สร้างสรรค์นวัตกรรม)

การดำเนินการพัฒนาทักษะความเป็นครูของผู้สอนในชมรมตาดีกาตำบลยุโปในกิจกรรมที่ 2 ตามรูปแบบ PERMAI Model ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติการ เรื่อง ความเป็นครูและเทคนิคการออกแบบการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลการพัฒนาทักษะความเป็นครูด้วยการให้ผู้เข้ารับการอบรมสอบก่อนและหลังการอบรม ผลการจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติการเพื่อพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาชมรมตาดีกาตำบลยุโป รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.3 ผลการเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจของผู้สอนเกี่ยวกับความเป็นครูและเทคนิคการออกแบบการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ก่อนและหลังการอบรม

คนที่	คะแนนก่อนการอบรม (คะแนนเต็ม 20)	คะแนนหลังหลังการอบรม (คะแนนเต็ม 20)	ผลต่าง
1	10	13	3
2	8	15	7
3	10	15	5
4	11	13	2
5	9	17	8
6	10	15	5
7	9	16	7
8	9	16	7
9	9	15	6
10	9	13	4
11	6	12	6
12	7	11	4
13	9	14	5
14	11	16	5
15	10	16	6
16	6	11	5
17	9	16	7
18	13	17	4
19	12	15	3

ตารางที่ 4.3 ผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจของผู้สอน (ต่อ)

คนที่	คะแนนก่อนการอบรม (คะแนนเต็ม 20)	คะแนนหลังหลังการอบรม (คะแนนเต็ม 20)	ผลต่าง
20	8	12	4
21	9	14	5
22	12	17	5
23	10	16	6
24	7	12	5
25	11	15	4
26	8	13	5
27	9	16	7
28	5	11	6
29	7	14	7
30	8	17	9
31	10	16	6
32	5	12	7
33	8	14	6
34	9	16	7
35	9	15	6
36	11	17	6
37	10	13	3
38	8	11	3
39	6	13	7
40	9	15	6
ค่าเฉลี่ย	8.9 (ร้อยละ 44.5)	14.38 (ร้อยละ 71.87)	5.48 (ร้อยละ 27.37)

ตามรูปแบบการฝึกผู้สอนให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กลุ่มเป้าหมายทุกคนมีคะแนนเพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับก่อนการพัฒนา ซึ่งโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.48 ของคะแนนเต็ม

ในกิจกรรมที่ 3 การสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้อิสลามศึกษา ภายหลังจากอบรม ปฏิบัติการพัฒนาผู้สอนในการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้อิสลาม โดยการแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ผู้สอนสามารถสร้างสื่อเสริมประกอบการเรียนรู้จำนวน 3 เล่ม ประกอบด้วย เรื่อง Anai-anai dan keajaibannya, Nyamuk sebagai tantara Allah, dan Kisah ulat dan nabi Daud (AS)

จากข้อคำถามปลายเปิดให้ผู้สอนอิสลามศึกษาเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาผู้สอนให้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีข้อเสนอแนะไว้ 3 รายการ ดังนี้

1. ชมรมตาดูการตำบลยุโปควรจัดการอบรมปฏิบัติการเพื่อพัฒนาผู้สอนอย่างน้อย 1 ครั้ง
2. แต่ละตาดูการควรจัดหาสื่อหรือหนังสือเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษา
3. ควรมีการประสานกับสำนักงานการศึกษาเอกชน อำเภอเมือง จังหวัดยะลาในการนิเทศ ติดตาม และการให้ความรู้แก่ผู้สอนอย่างต่อเนื่อง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะความเป็นครูโดยการมีส่วนร่วมของผู้สอนอิสลามศึกษาชมรม ตาดีกาตำบลยุโป จังหวัดยะลา โดยใช้รูปแบบ PERMAI Model มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป และ 2) เพื่อพัฒนาทักษะความเป็นครูของผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป โดยใช้รูปแบบ PERMAI Model กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้บริหารชมรมตาดีกาตำบลยุโป ผู้บริหารศูนย์ตาดีกา และผู้สอนอิสลามศึกษา จำนวน 40 คน และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัย การศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน และได้สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและบุคลากรในชมรมตาดีกาตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา อันประกอบด้วย ผู้บริหารชมรมตาดีกา ตำบลยุโป ผู้บริหารศูนย์ตาดีกา และผู้สอนอิสลามศึกษา 40 คน ได้ข้อสรุปผลการวิจัยเรียงลำดับตาม วัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป

1.1 ด้านผู้สอน

ความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้สอนอิสลามศึกษาต่อสภาพปัญหาและความต้องการของผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป พบว่า ผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีเทคนิคในการสอน รูปแบบการสอนจะเน้นทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ ผู้สอนขาดการวางแผนและการเตรียมพร้อมในด้านการสอน และผู้สอนไม่มีจิตวิทยาในการสอน แนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าว ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในแนวทางเดียวกันว่า ควรมีการพัฒนาและส่งเสริมให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้สอนเกี่ยวกับรูปแบบการสอน วิธีสอน และเทคนิคการสอนต่าง ๆ การสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ด้วยการจัดอบรมปฏิบัติการการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้สอนสามารถปรับเปลี่ยนวิธีคิด และสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญได้

1.2 ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน

ความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้สอนอิสลามศึกษาต่อปัญหาและอุปสรรคของผู้สอนในชมรมตาดีกาตำบลยุโป ด้านกระบวนการจัดการสอน พบว่า ในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนไม่มีความรู้ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนของผู้สอนยังไม่มีรูปแบบหรือวิธีการที่หลากหลาย เน้นการบรรยายทำให้ไม่น่าสนใจและไม่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ควรมีพัฒนาหรือส่งเสริมผู้สอนอิสลามศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจในการออกแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น

สำคัญ สามารถวิเคราะห์และการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และควรส่งเสริมในการใช้จิตวิทยาในการสอน ซึ่งผู้สอนอิสลามศึกษามีความคาดหวังว่าแนวทางการพัฒนาดังกล่าว ผู้สอนจะสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ และควรมีการศึกษาดูงานตามตึกา/โรงเรียนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้สอนมีประสบการณ์ตรงจากผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสามารถนำมาประยุกต์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองได้

1.3 ด้านสื่อการจัดการเรียนรู้

ความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้สอนอิสลามศึกษาต่อปัญหาและอุปสรรคของผู้สอนในชมรมตึกาตำบลยุโป ด้านการใช้สื่อการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีการใช้สื่อประกอบการสอน เนื่องจากผู้สอนขาดความรู้ในการสร้างสื่อการสอน และแต่ละตึกาไม่มีงบประมาณในการจัดซื้อสื่อหรืออุปกรณ์ในการสร้างสื่อการสอน ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้นำเป็อดังนั้น ผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตึกาตำบลยุโปมีความคิดเห็นว่ ควรมีการจัดอบรมการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้อิสลามศึกษา และควรจัดหาหนังสือหรือสื่อการเรียนรู้อเพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวนและศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเอง

2. ผลการพัฒนาทักษะความเป็นครูของผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตึกาตำบลยุโป โดยใช้รูปแบบ PERMAI Model

ผู้วิจัยได้ดำเนินการกิจกรรมการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาตามกิจกรรมที่ 2 และ 3 ตามรูปแบบ PERMAI Model โดยมีการจัดอบรมปฏิบัติการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบจัดการเรียนรู้อที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย 1) กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเนื้อหาทั้งความรู้เชิงทฤษฎีและการฝึกทักษะปฏิบัติในสถานการณ์จำลอง หรือตามกิจกรรมฝึกทักษะที่ผู้วิจัยและวิทยากรจัดเตรียมไว้ 2) กิจกรรมสาธิตการจัดการเรียนรู้อที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญ 3) กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้อต่าง ๆ ได้แก่ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ชุดการเรียนรู้อด้วยตนเอง หนังสือ ตำรา และตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้อที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ผลการใช้รูปแบบ PERMAI Model เพื่อพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาให้มีความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้อที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ กล่าวคือ ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอบรมปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะความเป็นครูของผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตึกา ตำบลยุโป โดยใช้รูปแบบ PERMAI Model กลุ่มเป้าหมายมีคะแนนเฉลี่ยของความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบการจัดการเรียนรู้อที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เท่ากับ ร้อยละ 44.5 ภายหลังการเข้าร่วมการอบรมปฏิบัติการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาตามรูปแบบการฝึกผู้สอนให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้อที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คะแนนความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบการจัดการเรียนรู้อที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เท่ากับร้อยละ 71.87 กลุ่มเป้าหมายทุกคนมีคะแนนเพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับก่อนการพัฒนา ซึ่งโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.48 ของคะแนนเต็ม

ในกิจกรรมที่ 3 ของการพัฒนาผู้สอนตามรูปแบบ PERMAIL Model ภายหลังจากอบรมปฏิบัติการพัฒนาผู้สอนในการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้อิสลาม โดยการแบ่งเป็น 3 กลุ่มผู้สอนสามารถสร้างสื่อเสริมประกอบการเรียนรู้จำนวน 3 เล่ม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง เรื่องการพัฒนาทักษะความเป็นครูโดยการมีส่วนร่วมของผู้สอนอิสลามศึกษาชมรมตาดีกาตำบลยุโป จังหวัดยะลา โดยใช้รูปแบบ PERMAIL Model ได้ข้อสรุปที่มีประเด็นที่ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาตนเองของผู้สอนในชมรมตาดีกาตำบลยุโปพบว่า ผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีเทคนิคหรือรูปแบบการสอน ในการจัดการเรียนการสอนจะเน้นการบรรยายหรือเน้นทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติ ไม่มีสื่อประกอบการเรียนรู้ ทำให้บรรยากาศการเรียนรู้น่าเบื่อ ไม่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน เนื่องจากผู้สอนส่วนใหญ่เป็นจิตอาสาที่เข้ามาสอนในช่วงเวลาว่าง หรือวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ ไม่มีความรู้ในด้านศาสตร์การสอนหรือความเป็นครู ผู้สอนไม่สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ ไม่สามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ได้ สภาพปัญหานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของชนิดา มิตรานันท อัจศรา ประเสริฐสิน และอัญชลีพร ลพประเสริฐ (2559 : 163) ได้วิจัยเรื่อง การสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ด้านบุคลากร ผู้สอนขาดความรู้ คุณสมบัติของผู้สอนไม่เป็นไปตามเกณฑ์ และผู้บริหารขาดความรู้ความสามารถด้านวิชาการและการบริหาร ดังนั้น ควรออกระเบียบศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ว่าด้วยการสรรหาและคุณสมบัติของผู้สอนตาดีกาอย่างชัดเจน เพื่อให้สามารถถ่ายทอดในเรื่องอิสลามศึกษาได้อย่างถูกต้อง ควรจัดตั้งศูนย์พัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรับผิดชอบการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับ โดยมีมหาวิทยาลัยในพื้นที่เป็นพี่เลี้ยง และสนับสนุนวิทยากร และเปิดโอกาสให้อิหมามสามารถแต่งตั้งผู้ช่วยบริหารศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ได้ และอับดุลฮาลิม อาแด (2560 : 67) สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) จังหวัดยะลา พบว่า สภาพปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารและผู้สอนมีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) จังหวัดยะลา ว่าการจัดการเรียนรู้ในตาดีกานั้นส่วนใหญ่ผู้สอนไม่มีความรู้เกี่ยวกับการออกแบบและเทคนิคการสอน เน้นท่องจำมากเกินไป สอนตามหนังสือเป็นหลัก ไม่ได้คำนึงถึงความสอดคล้องกับตัวหลักสูตร ทำให้ขาดความรู้ที่ดี เป็นลักษณะของการสอนในรูปแบบที่สอนท่องจึงทำให้ผลการเรียนรู้ไม่ได้ดีเท่าที่ควร และข้อเสนอแนะของผู้บริหารและผู้สอนที่ให้ความสำคัญในการอบรมผู้สอนอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

แนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าว ผู้สอนอิสลามศึกษามีความเห็นที่ควรมีการจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติการการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามรูปแบบกิจกรรมที่ 2 ของ

PERMAI Model เพื่อให้ผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการออกแบบการจัดการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนาซีพะ เจ๊ะมุดอ (2560 : 111) ที่ได้ทำการวิจัยเชิงประเมิณโครงการเสริมศักยภาพครูสอนตาดีกาในโรงเรียนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้รูปแบบการประเมินของเคิร์กแพทริก พบว่า 1) ด้านการพัฒนาครูตาดีกา ให้ได้รับการฝึกอบรมเพื่อเสริมศักยภาพของครูสอนตาดีกาอย่างทั่วถึงครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเฉพาะครูตาดีกาที่ยังไม่เคยได้รับการฝึกอบรม เนื่องจากการพัฒนาครูโดยวิธีการฝึกอบรมเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ครูได้เรียนรู้ เข้าใจหลักการวิธีการปฏิบัติการสอนที่ถูกต้อง เนื่องจากการพัฒนาครูโดยวิธีการฝึกอบรมเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ครูได้เรียนรู้ เข้าใจหลักการวิธีการปฏิบัติการสอนที่ถูกต้อง ได้มีส่วนในการพัฒนาความรู้ และทักษะเพื่อนำไปพัฒนาตนเองและผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม สำหรับครูตาดีกาที่ได้รับการฝึกอบรมแล้ว ควรมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่องและพัฒนาศักยภาพในระดับที่ดียิ่งขึ้น 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรมีการปรับปรุงด้านเทคนิคการสอนให้ครูมีวิธีการสอนที่หลากหลาย นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมีการพูดคุยตอบคำถามกับนักเรียน และเน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติมากขึ้น อีกทั้งเสนอแนะให้มีการนิเทศ ติดตามการสอนเพื่อช่วยเพิ่มพูน ทักษะและเทคนิคการสอนที่เหมาะสม ช่วยให้ครูเห็นคุณค่าและศักยภาพแห่งตน อีกทั้งช่วยให้ครูมี ความเชื่อมั่น และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู และสอดคล้องกับงานวิจัยของมูฮำมัดสุห์ไมี เสงยามา อับดุลรอแม สุหลง และมะนาวาวิ มามะ (2558 : 95) ที่ได้ดำเนินการวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะและเทคนิคการจัดการเรียนรู้สำหรับครูศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ภายหลังจากอบรมปฏิบัติการ เรื่องทักษะและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ ระดับความสามารถ ความเชี่ยวชาญของครูเกี่ยวกับทักษะการจัดการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านทักษะการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ตามแผน ด้านทักษะการใช้สื่อ และแหล่งเรียนรู้ และด้านทักษะการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ หลังการอบรม ในภาพรวม อยู่ในระดับดี ส่วนระดับความสามารถ ความเชี่ยวชาญของครูเกี่ยวกับเทคนิคการจัดการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน คือด้านเทคนิคการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านเทคนิคการจัดการเรียนรู้ตามแผน ด้านเทคนิค การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และด้านเทคนิคการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ หลังการอบรม ในภาพรวมอยู่ในระดับดีเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ เพราะครูผู้เข้ารับการอบรมมีความตั้งใจที่จะพัฒนาตนเองเพื่อไปใช้ในการปฏิบัติงานหรือการสอน จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญของครูเกี่ยวกับทักษะและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน พัฒนาเพิ่มขึ้น

2. การใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ในการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการที่ดำเนินไปอย่างมีระบบ โดยทุกขั้นตอนของการวิจัยอาศัยความร่วมมือร่วมแรง ร่วมใจกันระหว่างผู้วิจัยและบุคลากรทุกคนในชมรมตาดีกาตำบลยุโปที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ทำให้ได้รูปแบบการพัฒนาผู้สอน PERMAI Model ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบที่วางไว้ ผลของการอบรมปฏิบัติการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษา ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอบรมปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะความเป็นครูของผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกา ตำบลยุโป โดย

ใช้รูปแบบ PERMAIL Model กลุ่มเป้าหมายมีคะแนนเฉลี่ยของความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะ ความเป็นครูในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เท่ากับ ร้อยละ 44.5 ภายหลังจาก การเข้าร่วมการอบรมปฏิบัติการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาตามรูปแบบการฝึก ผู้สอนมีคะแนนความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เท่ากับร้อยละ 71.87 กลุ่มเป้าหมายทุกคนมีคะแนนเพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับก่อนการพัฒนา ซึ่งโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.48 ของคะแนนเต็ม สอดคล้องกับงานวิจัยของสำราญ กำจัดภัย และคณะ (2553 : 105) ที่ได้ดำเนินการ วิจัย เรื่อง การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการ จัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านท่าวัด “คุรุราษฎร์บำรุงวิทย” สังกัดสำนักงาน งานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนครเขต 1 พบว่า รูปแบบการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการ เรียนรู้ที่เน้นการคิดที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ได้จริงกับกลุ่มเป้าหมายและบรรลุ ตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบทุกประการ กล่าวคือครูกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ (เชิงทฤษฎี) เกี่ยวกับการ จัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด สามารถนำความรู้ที่ได้ไปจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด และนำ แผนการจัดการเรียนรู้นั้นไปทดลองใช้จริงในห้องเรียน สร้างความพึงพอใจอย่างมากทั้งครูและ นักเรียน ทั้งนี้เนื่องมาจากเหตุผลสำคัญ ดังนี้ 1. รูปแบบการพัฒนาครูดังกล่าวได้ถูกพัฒนาขึ้นอย่างมี ระบบ เป็นขั้นเป็นตอนตามระเบียบแบบแผนของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (ร่วมคิด ร่วม ตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติตามแผน ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น) โดยเริ่ม จาก 1) คณะผู้วิจัย ร่วมกันศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด วิเคราะห์ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ องค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้ เพื่อลงสรุปให้เห็นภาพของแนวคิด หลักการ กระบวนการ วิธีการ และอื่น ๆ สำหรับใช้เป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการพัฒนาครูให้มีความ สามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด 2) คณะผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือจาก โรงเรียนเป้าหมายและศึกษาข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน โดยการพบปะพูดคุยกับผู้อำนวยการโรงเรียน คณะครูทุกคนในโรงเรียน เพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการวิจัย ประสานความร่วมมือที่ดีสร้างความ ไว้วางใจและการยอมรับ รวมทั้งนำ แนวคิด หลักการความสำคัญ และขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการแบบ มีส่วนร่วม พอสั่งเขป 3) คณะผู้วิจัย ผู้บริหารโรงเรียน และครูกลุ่มเป้าหมายร่วมกันศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด พร้อมกับ กำหนดแนวทางหรือวิธีการพัฒนา จากนั้นร่วมกันสร้างเป็นรูปแบบ จัดทำแผนปฏิบัติการ แผนติดตาม และประเมินผลการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด 4) ร่วมกัน ปฏิบัติการตามแผนที่วางไว้พร้อมทั้งกำกับติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดโดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายได้แก่การสังเกต การสอบถามโดยใช้ แบบสอบถาม การ พูดคุยอย่างไม่เป็นทางการทดสอบโดยใช้แบบทดสอบ และการตรวจชิ้นงาน และ 5) ร่วมกัน สะท้อนผลการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ และดำเนินการปรับปรุงแก้ไข ทันทีเมื่อพบปัญหาหรือข้อบกพร่อง จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่า การใช้กระบวนการวิจัย ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่ เน้นการคิดนั้นเป็นกระบวนการดำเนินไปอย่างมีระบบ โดยทุกขั้นตอนของการวิจัยอาศัยความร่วมมือ

ร่วมแรง ร่วมใจกันระหว่างคณะผู้วิจัย และบุคลากรทุกคนในโรงเรียนเป้าหมาย ทำให้ได้รูปแบบการพัฒนาครูตรงกับสภาพ ปัญหาความต้องการของครูกลุ่มเป้าหมายและสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบที่วางไว้

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่า แนวคิดสำคัญที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาผู้สอนให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีจุดเน้นสำคัญสอดคล้องกัน คือการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของผู้สอนอิสลามศึกษาทุกคนในชมรมตาดีกาตำบลยุโป โดยประเด็นที่ร่วมกันพัฒนานั้น เป็นเรื่องที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ ซึ่งแนวคิดเหล่านี้สอดคล้องและเหมาะสมอย่างยิ่งที่ผู้วิจัยเลือกใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการดำเนินการพัฒนารูปแบบการพัฒนาผู้สอนให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับวันเพ็ญ นันทศรี (2559 : 103) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูวิชาชีพในศตวรรษที่ 21 พบว่า องค์ประกอบของเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนักศึกษาได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบตามขั้นตอนการวิจัยในระยะที่ 1 เป็นผลจากกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรที่จัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยผู้วิจัยมีขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรที่ชัดเจน นับตั้งแต่ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ ความจำเป็นในการพัฒนาในระยะที่ 1 ของการวิจัย จนได้องค์ประกอบของหลักสูตรที่ครบถ้วนถูกต้องสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะความเป็นครูโดยการมีส่วนร่วมของผู้สอนอิสลามศึกษาชมรมตาดีกาตำบลยุโป จังหวัดยะลา โดยใช้รูปแบบ PERMAI Model ผู้วิจัยมีแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลและกำกับศูนย์การอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ควรมีการอบรมผู้บริหารและผู้สอนเกี่ยวกับการออกแบบการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษา เทคนิคการสอน เทคนิคการสร้างสื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

1.2 ชมรมตาดีกาตำบลยุโป ควรมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ระหว่างตาดีกาในชมรม และมีการประกวดแข่งขันการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นให้ผู้สอนเกิดการพัฒนาตนเอง

1.3 ชมรมตาดีกาตำบลยุโปควรมีการสร้างเครือข่ายครูที่เลี้ยงกับสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรสร้างรูปแบบและจัดระบบสารสนเทศการติดตาม นิเทศการสอน และการให้คำปรึกษาแก่ผู้สอนในชมรมตาดีกาต่าง ๆ

บรรณานุกรม

- กุลิสรา จิตรชญาวนิช. (2563). *การจัดเรียนรู้*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ฉันท ชาติทอง. (2559). *หลักการจัดการเรียนรู้*. นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์
- ชนิดา มิตรานันท์ อัจศรา ประเสริฐสิน และอัญชลีพร ลพประเสริฐ. (2559). *การสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาอีสเทิร์น ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม 2559 - กันยายน 2559*
- ขอลีอะห์ หะยีสะมะแอ. (2556). *มโนทัศน์การศึกษาในอิสลาม*. สงขลา : ชานเมือง
- ทิศนา แคมมณี. (2560). *ศาสตร์การสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพฯ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นาซีพะ เจ๊ะมูดอ. (2560). *การวิจัยเชิงประเมินโครงการเสริมศักยภาพครูสอนตาดีกาในโรงเรียนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้รูปแบบการประเมินของเคิร์กแพทริก*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและการประเมินผลทางการศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- บรรจง บินกาซัน. (2554). *การศึกษาในอิสลาม*. กรุงเทพมหานคร : นิติวิดาการพิมพ์
- พรรณอร อุซุภาพ. (2561). *การศึกษาและวิชาชีพครู*. กรุงเทพฯ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พิณสุดา สิริธรังศรี. (2557). *การยกระดับคุณภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพของเยาวชน
- มุห์หมัดรอฟลี แวะหะมะ, จารูว์จัน สองเมือง, มุฮัมหมัดอาฟีฟี อัซซอลีฮีย์, ยูโสบ บุนดูซุข และสรารูซ สายทอง. (2021). *คุณลักษณะพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนอิสลามศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทย*. *Journal of Information and Learning*, 32 (2), 40-50. <https://doi.org/10.14456/jil.2021.9>
- มุห์มัดสุไหมี เองยามา. (2558). *การพัฒนาทักษะและเทคนิคการจัดการเรียนรู้สำหรับครูศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้*. คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
- ยาสีร์ อีซา. (2554). *อิสลามกับการศึกษา*. พระนครศรีอยุธยา : สายสัมพันธ์
- เรวณี เชาวชัยวัฒน์. (2559). *การออกแบบการจัดการเรียนรู้*. คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

บรรณานุกรม (ต่อ)

- วรภรณ์ ศรีวิโรจน์. (2558). *เอกสารประกอบการสอนวิชา 1022230: หลักการจัดการเรียนรู้ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน*. เพชรบุรี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
- วิลิต ตั้งจิตสมคิด. (2554). *ความเป็นครู*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์
- วิลิตลักษณ์ ลังกา. (2559). *กระบวนการบ่มเพาะคุณลักษณะครูไทยในทศวรรษการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาครูคณะครุศาสตร์-ศึกษาศาสตร์*. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- วันเพ็ญ นันทศรี. (2559). *การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูวิชาชีพในศตวรรษที่ 21*. วารสาร มหาวิทยาลัยนครพนม ; ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2559
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2552). *สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้*. กรุงเทพฯ : วีทีซี คอมมิวนิเคชั่น
- สันติ บุญภิรมย์. (2557). *ความเป็นครู*. กรุงเทพฯ : ทริปเปิ้ล เอ็ดดูเคชั่น
- สำราญ กำจัดภัยและคณะ. (2553). *การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนา ครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านท่าวัด “ครู ราษฎร์บำรุงวิทย์” สังกัดสำนักงานงานเขตพื้นที่การศึกษากลนครเขต 1. มหาวิทยาลัย ราชภัฏสกลนคร*
- อับดุลฮาติม อาแด. (2560). *สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาในศูนย์การศึกษาอิสลาม ประจำมัสยิด (ตาดีกา) จังหวัดยะลา*. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
- อับรอฮีม ณรงค์รักษาเขต. (2558). *ปรัชญาการศึกษาอิสลาม*. ปัตตานี : บันลือการพิมพ์
- อิสมาแอ ลุตฟี จะปะเกีย. (2015). *มุอัลลิม ร็อบบานีย์*. มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
- อุไรรัตน์ ยามาเรียง ยามีละห์ โต๊ะแม และซัมซู สาอู. (2561). *การพัฒนาโปรแกรมฟิตเราะฮู (FITRAH) แบบมีส่วนร่วม*. การประชุมวิชาการระดับชาติการเรียนรู้เชิงรุก ครั้งที่ 6 “Active Learning ตอบโจทย์ Thailand 4.0 อย่างไร” วันที่ 26 - 27 มีนาคม 2561 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
- อุทัยทิพย์ เจียวิวรรณกุล. (2553). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม : แนวคิด หลักการ และ บทเรียน*. กรุงเทพฯ : พี เอ ลีฟวิ่ง
- อับดุลอาซิซ เจ๊ะมามะ. (2556). *ภาวะผู้นำและบทบาทของอิหม่ามในการจัดการศูนย์การศึกษาอิสลาม ประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในจังหวัดนราธิวาส*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต การบริหาร และการจัดการการศึกษาอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บรรณานุกรม (ต่อ)

ฮาซัน ป็อราเฮง. (2554). *การศึกษาในอิสลาม : แนวคิดและกระบวนการเรียนรู้*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ฮาเร๊ะ เจ๊ะโด. (2557). *การศึกษาในอิสลาม*. ปัตตานี : ศูนย์อิกเราะห์มีเดีย

Ramayulis. (2008). *Ilmu Pendidikan Islam*. Jakarta: Kalam Mulia

Beni Ahmad Shaebani. (2009). *Ilmu Pendidikan Islam 1*. Bandung: Pustaka Setia

Quraish Shihab. (1997). *Wawasan Al-Quran*. Bandung: Penerbit Mizan

Kadar M.Yusuf. (2011). *Tafsir Tarbawi*. Bandung: Pustaka Setia

ออนไลน์

จารูว์จน์ สองเมือง. การสอนอิสลามศึกษาสำหรับเด็กในศตวรรษที่ 21. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2565 <https://www.gotoknow.org/posts/587520>

จารูว์จน์ สองเมือง, พลิกกลยุทธ์การสอน สร้างสรรค์ให้เด็กคิด พิชิตศตวรรษที่ 21, สืบค้นเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2565 <http://tawasau.ftu.ac.th/jaruwut/?p=140>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ภาคผนวก ข
ผลการหาค่า IOC

ผลการหาค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ

กิจกรรมที่ 1 สัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการในการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

ด้าน	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ									แปลผล
		คนที่ 1			คนที่ 2			คนที่ 3			
		1	0	-1	1	0	-1	1	0	-1	
เพศ	ชาย	/			/			/			ใช้ได้
	หญิง	/			/			/			ใช้ได้
อายุ	20 – 30 ปี	/			/			/			ใช้ได้
	31 – 40 ปี	/			/			/			ใช้ได้
	41 – 50 ปี	/			/			/			ใช้ได้
ระดับ การศึกษา/ วุฒิการศึกษา	มุตาวัซซีเตาะห์ (อิสลามศึกษาตอนกลาง)	/			/			/			ใช้ได้
	ชานาวีรีย (อิสลามศึกษาตอนปลาย)	/			/			/			ใช้ได้
	ปริญญาตรี (อิสลามศึกษา)	/			/			/			ใช้ได้
ระยะเวลา ที่สอน	1 – 5 ปี	/			/			/			ใช้ได้
	6 – 10 ปี	/			/			/			ใช้ได้
	มากกว่า 11 ปี	/			/			/			ใช้ได้

ตอนที่ 2 สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป

องค์ประกอบ ที่ศึกษา	ข้อความเพื่อการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม	จุดประสงค์	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ									แปลผล
			คนที่ 1			คนที่ 2			คนที่ 3			
			1	0	-1	1	0	-1	1	0	-1	
ด้านผู้สอน	ปัญหาและอุปสรรคของผู้สอนในชมรมตาดีกาตำบลยุโป		/			/			/			ใช้ได้
	จากประสบการณ์การสอนที่ผ่านมาผู้สอนเห็นว่าควรได้รับการพัฒนา/ส่งเสริมในด้านใด		/			/			/			ใช้ได้
	พฤติกรรมที่เห็นว่าควรได้รับการพัฒนา		/			/			/			ใช้ได้
ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน	ปัญหาและอุปสรรคของผู้สอนในชมรมตาดีกาตำบลยุโป		/			/			/			ใช้ได้
	จากประสบการณ์การสอนที่ผ่านมาผู้สอนเห็นว่าควรได้รับการพัฒนา/ส่งเสริมในด้านใด		/			/			/			ใช้ได้
	สิ่งที่คาดหวังจากการพัฒนาผู้สอน		/			/			/			ใช้ได้

ตอนที่ 2 สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาคาตำบลูโป (ต่อ)

องค์ประกอบ ที่ศึกษา	ข้อความเพื่อการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม	จุดประสงค์	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ									แปลผล
			คนที่ 1			คนที่ 2			คนที่ 3			
			1	0	-1	1	0	-1	1	0	-1	
ด้านสื่อและ นวัตกรรมการ จัดการเรียนรู้	จากประสบการณ์การสอนที่ผ่านมาผู้สอนใช้การ สื่อการเรียนรู้อะไรบ้าง		/			/			/			ใช้ได้
	ปัญหาและอุปสรรคของผู้สอนในชมรมตาคา ตำบลูโปด้านสื่อการจัดการเรียนรู้		/			/			/			ใช้ได้
	พฤติกรรมที่เห็นว่าควรได้รับการพัฒนา		/			/			/			ใช้ได้

กิจกรรมที่ 2 แบบทดสอบ

วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาทักษะความเป็นครูของผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดิกาตำบลยุโป โดยใช้รูปแบบ PERMAI Model
แบบทดสอบทักษะความเป็นครู

คำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ									แปลผล
	คนที่ 1			คนที่ 2			คนที่ 3			
	1	0	-1	1	0	-1	1	0	-1	
1. ข้อใดตรงกับความหมายของ “การศึกษา” ก. การเรียนรู้เพื่อความเจริญของบุคคลและสังคม ข. การเรียนรู้เพื่อความเจริญขององงามของบุคคลและสังคม ค. กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญของบุคคลและสังคม ง. กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญขององงามของบุคคลและสังคม	/			/			/			ใช้ได้
2. ข้อใดไม่ใช่หลักการจัดการศึกษา ก. เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ข. ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ค. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เป็นอย่างต่อเนื่อง ง. การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้เป็นอย่างต่อเนื่อง	/			/			/			ใช้ได้

กิจกรรมที่ 2 แบบทดสอบ (ต่อ)

คำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ									แปลผล
	คนที่ 1			คนที่ 2			คนที่ 3			
	1	0	-1	1	0	-1	1	0	-1	
3. “กำหนดรูปแบบ วิธีการหรือเทคนิคการจัดการเรียนรู้” ข้อใดไม่ถูกต้อง ก. สามารถสร้างเสริมความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะได้ตรงกับพฤติกรรมที่กำหนดในตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ ข. ต้องการให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมด้านใด ในระดับใด ค. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ง. ก่อประโยชน์ให้ผู้เรียนสูงสุด	/			/			/			ใช้ได้
4. ข้อใดเป็นเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ก. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจความถนัด และความแตกต่างของผู้เรียน ข. ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์และประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ค. ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ง. ถูกทุกข้อ	/			/			/			ใช้ได้

กิจกรรมที่ 2 แบบทดสอบ (ต่อ)

คำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ									แปลผล
	คนที่ 1			คนที่ 2			คนที่ 3			
	1	0	-1	1	0	-1	1	0	-1	
5. ข้อใดไม่ใช่ จุดเน้นของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ก. ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเอง ข. ผู้เรียนเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ค. ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนมีบทบาทสำคัญทางการเรียนรู้	/			/			/			ใช้ได้
6. ข้อใดไม่ใช่ลักษณะของการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ก. เน้นการท่องจำเนื้อหาเพื่อใช้ในการสอบ ข. สนับสนุนให้มีการฝึกและปฏิบัติในสภาพจริงของการทำงาน ค. ให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้จากนอกห้องเรียน มีการเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับสังคมและประยุกต์ใช้ได้	/			/			/			ใช้ได้
7. ผลจากการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือข้อใด ก. ผู้เรียนกล้าแสดงออก ข. ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ค. ผู้เรียนมีความสามัคคี ง. ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ	/			/			/			ใช้ได้

กิจกรรมที่ 2 แบบทดสอบ (ต่อ)

คำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ									แปลผล
	คนที่ 1			คนที่ 2			คนที่ 3			
	1	0	-1	1	0	-1	1	0	-1	
8. การจัดการเรียนรู้ ต้องคำนึงถึงสิ่งใดมากที่สุด ก. ผู้เรียน ข. มาตรฐานการเรียนรู้ ค. ผู้สอน สื่อ	/			/			/			ใช้ได้
9. สิ่งใดที่ครูผู้สอนต้องทำเป็นลำดับแรกในการจัดการเรียนรู้ ก. ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ข. กำหนดวัตถุประสงค์ให้กับผู้เรียน ค. ออกแบบการเรียนรู้ จัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสม	/			/			/			ใช้ได้
10. การเป็นครูที่ดี และมีคุณค่ามากที่สุดควรท ะอย่างไร ก. เอาใจผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรให้มากที่สุด ข. เอาใจใส่ทุ่มเทการสอนตามที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุด ค. ทำตนเป็นครูที่ขยันการสอนและประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ง. ตั้งใจสอน ศึกษา ค้นคว้าพัฒนาตนเอง และประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	/			/			/			ใช้ได้

กิจกรรมที่ 2 แบบทดสอบ (ต่อ)

คำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ									แปลผล
	คนที่ 1			คนที่ 2			คนที่ 3			
	1	0	-1	1	0	-1	1	0	-1	
11. การจัดบรรยากาศแบบใดที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี ก. บรรยากาศที่มีความอบอุ่น ข. บรรยากาศที่ท้าทาย ค. บรรยากาศแห่งความสำเร็จ บรรยากาศที่มีอิสระ	/			/			/			ใช้ได้
12. กระบวนการเรียนรู้ที่ดี ต้องมีลักษณะอย่างไร ก. ผู้เรียนได้ค้นพบสาระสำคัญหรือองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง ข. มีวิธีการที่หลากหลาย ค. นักเรียนเข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้ง ยึดถือผู้สอนเป็นสำคัญ	/			/			/			ใช้ได้
13. ในการจัดการเรียนรู้ ต้องให้ความสำคัญต่อสิ่งใด ก. ความประพฤติและการปฏิบัติ ข. ความรู้และความสามารถ ค. ความรู้และคุณธรรม ง. ความถนัดและความสนใจ	/			/			/			ใช้ได้

กิจกรรมที่ 2 แบบทดสอบ (ต่อ)

คำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ									แปลผล
	คนที่ 1			คนที่ 2			คนที่ 3			
	1	0	-1	1	0	-1	1	0	-1	
14. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรประเมินนักเรียนอย่างไร ก. ประเมินด้วยแบบทดสอบปรนัย ข. ประเมินด้วยการสังเกต ค. ประเมินตามสภาพจริง ง. ประเมินด้วยแบบทดสอบอัตนัย	/			/			/			ใช้ได้
15. เทคนิคการอธิบายและเล่าเรื่อง ไม่ควรเลือกรื่องที่มีลักษณะอย่างไร ก. เรื่องที่มีคุณค่าทางศีลธรรม ข. เรื่องที่ผู้เรียนมีความกลัว ค. เรื่องที่ผู้เรียนสนใจฟัง ง. เรื่องที่ไม่ยาวเกินไป	/			/			/			ใช้ได้
16. การนำเข้าสู่บทเรียนมีจุดประสงค์เพื่อสิ่งใด ก. เพื่อให้ผู้เรียนหายง่วงนอน ข. เพื่อให้ผู้เรียนสนใจบทเรียน ค. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน ง. เพื่อให้ผู้เรียนทบทวนความรู้เดิม	/			/			/			ใช้ได้

กิจกรรมที่ 2 แบบทดสอบ (ต่อ)

คำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ									แปลผล
	คนที่ 1			คนที่ 2			คนที่ 3			
	1	0	-1	1	0	-1	1	0	-1	
17. ข้อใดเป็นปัญหาของครู ที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนน้อยที่สุด ก. ขาดการพัฒนาเทคนิคการสอน ข. ขาดการพัฒนาสื่อที่สนองความแตกต่าง ค. ครูมีขวัญกำลังใจต่ำเนื่องจากปัญหาค่าครองชีพ ง. มีชั่วโมงสอนมาก และปฏิบัติการกิจซึ่งนอกเหนือการเรียนการสอน										
18. วิธีการสอนแบบใดที่เกี่ยวข้องกับเวลามากที่สุด ก. ทดลอง ข. บรรยาย ค. สาธิต ง. บทบาทสมมุติ	/			/			/			ใช้ได้
19. เพราะเหตุใดการใช้สื่อการสอนจึงต้องมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาของบทเรียน ก. จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามเนื้อหาของบทเรียน ข. สื่อการสอนถูกกำหนดการใช้สื่อการสอนไว้แล้ว ค. เนื้อหาของบทเรียนกำหนดการใช้สื่อการสอนไว้แล้ว ง. สื่อการสอนจะต้องใช้ให้เด็กเกิดการเรียนรู้	/			/			/			ใช้ได้

กิจกรรมที่ 2 แบบทดสอบ (ต่อ)

คำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ									แปลผล
	คนที่ 1			คนที่ 2			คนที่ 3			
	1	0	-1	1	0	-1	1	0	-1	
20. ข้อใดคือจุดมุ่งหมายของการสอน ก. เพื่อให้เด็กนำไปใช้ได้ ข. เพื่อให้เด็กมีความรู้ความสามารถ ค. เพื่อให้เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ง. เพื่อให้เด็กสามารถแก้ปัญหาชีวิตประจำวันได้	/			/			/			ใช้ได้
21. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่บนพื้นฐานความเชื่อเรื่องใดสำคัญที่สุด ก. ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถและพัฒนาได้ ข. ผู้เรียนมีสิทธิเท่าเทียมกัน ค. ผู้เรียนมีโอกาสแตกต่างกัน ง. ผู้เรียนต้องการความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็น	/			/			/			ใช้ได้
22. ข้อใดกล่าวเรื่องหลักการสอนไม่ถูกต้อง ก. สอนจากง่ายไปหายาก ข. สอนจากทฤษฎีไปหาตัวอย่าง ค. สอนจากสิ่งใกล้ตัวไปสู่สิ่งไกลตัว ง. สอนจากรูปธรรมไปหานามธรรม	/			/			/			ใช้ได้

กิจกรรมที่ 2 แบบทดสอบ (ต่อ)

คำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ									แปลผล
	คนที่ 1			คนที่ 2			คนที่ 3			
	1	0	-1	1	0	-1	1	0	-1	
23. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูควรจัดบรรยากาศแบบใดช่วยส่งเสริมความรู้ของนักเรียน ก. จัดห้องให้สะอาด ข. จัดห้องให้สวยงาม ค. จัดห้องให้เหมือนบ้าน ง. จัดมุมประสบการณ์และป้ายนิเทศกลุ่มสาระต่าง ๆ	/			/			/			ใช้ได้
24. จัดเน้นการพัฒนาทักษะให้เกิดการผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ ควรใช้เทคนิคการสอนในข้อใด ก. เทคนิคแบบร่วมมือ ข. เทคนิคการบูรณาการ ค. เทคนิคการปฏิบัติจริง ง. เทคนิคแบบใช้เทคโนโลยี	/			/			/			ใช้ได้
25. บรรยากาศในการเรียนรู้ คือข้อใด ก. ทุกอย่างที่นักเรียนลงมือทำ ข. ทุกอย่างที่ครูเตรียมมาสอน ค. ทุกอย่างที่นักเรียนท่องจำได้ ง. ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องครูในการสอน	/			/			/			ใช้ได้

กิจกรรมที่ 2 แบบทดสอบ (ต่อ)

คำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ									แปลผล
	คนที่ 1			คนที่ 2			คนที่ 3			
	1	0	-1	1	0	-1	1	0	-1	
26. การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ต้องยึดสิ่งใดเป็นหลัก ก. สื่อและนวัตกรรม ข. กิจกรรมการเรียนรู้ ค. การวัดผลและประเมินผล ง. สารการเรียนรู้	/			/			/			ใช้ได้
27. การจัดการเรียนรู้ของคุณครูแบบใดที่นักเรียนเกิดการเรียนรู้มากที่สุด ก. ครูบอกความรู้ให้นักเรียน ข. ครูให้นักเรียนเกิดความรู้ ค. ครูให้นักเรียนค้นหาความรู้ ง. ครูให้นักเรียนเล่าความรู้	/			/			/			ใช้ได้
28. หลักการสอนที่ครูใหม่จะต้องใช้กับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนสนใจ ข้อใดสำคัญที่สุด ก. การเสริมแรง ข. การวางเงื่อนไข ค. การดูตัวอย่าง ง. การลงโทษนักเรียนที่ไม่สนใจ	/			/			/			ใช้ได้

กิจกรรมที่ 2 แบบทดสอบ (ต่อ)

คำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ									แปลผล
	คนที่ 1			คนที่ 2			คนที่ 3			
	1	0	-1	1	0	-1	1	0	-1	
29. เราจะรู้ว่าครูมีวิธีการสอนอย่างไร ตามข้อใด ก. จากชั้นนำ ข. จากชั้นสอน ค. จากชั้นสรุป ง. ได้ทุกชั้นตอน	/			/			/			ใช้ได้
30. การสอนแต่ละครั้งจะทราบได้อย่างไรว่าการสอนมีความสำเร็จ ก. ประเมินตามจุดประสงค์ ข. ประเมินตามเนื้อหา ค. ประเมินตามมาตรฐาน ง. ประเมินการใช้สื่อ	/			/			/			ใช้ได้

เฉลย

ข้อที่	คำตอบ	ข้อที่	คำตอบ
1	ง	16	ข
2	ค	17	ค
3	ข	18	ก
4	ง	19	ก
5	ง	20	ค
6	ก	21	ก
7	ข	22	ข
8	ข	23	ง
9	ค	24	ข
10	ง	25	ง
11	ค	26	ข
12	ก	27	ค
13	ง	28	ก
14	ค	29	ข
15	ข	30	ก

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

ภาคผนวก ง
เครื่องมือเก็บข้อมูลงานวิจัย
แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม และแบบทดสอบ

กิจกรรมที่ 1 สัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการในการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรม
ตาดีกาตำบลยุโป

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

1. เพศ

..... ชาย

..... หญิง

2. อายุ

..... 20 – 30 ปี

..... 31 – 40 ปี

..... 41 – 50 ปี

3. ระดับการศึกษา/วุฒิการศึกษา

ศาสนา

..... มุตาวัซซีเตาะห์

..... ชานาวียี

..... ปริญญาตรี

4. ระยะเวลาที่สอนในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด

..... 1 – 5 ปี

..... 6 – 10 ปี

..... มากกว่า 11 ปี

ตอนที่ 2 สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป

องค์ประกอบที่ศึกษา	ข้อความคำถามเพื่อการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม	ผลการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม
ด้านผู้สอน	ปัญหาและอุปสรรคของผู้สอนในชมรมตาดีกาตำบลยุโป	
	จากประสบการณ์การสอนที่ผ่านมาผู้สอนเห็นว่าควรได้รับการพัฒนา/ส่งเสริมในด้านใด	
	พฤติกรรมที่เห็นว่าควรได้รับการพัฒนา	
ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน	ปัญหาและอุปสรรคของผู้สอนในชมรมตาดีกาตำบลยุโป	
	จากประสบการณ์การสอนที่ผ่านมาผู้สอนเห็นว่าควรได้รับการพัฒนา/ส่งเสริมในด้านใด	
	สิ่งที่คาดหวังจากการพัฒนาผู้สอน	
ด้านสื่อและนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้	จากประสบการณ์การสอนที่ผ่านมาผู้สอนใช้การสื่อการเรียนรู้อะไรบ้าง	
	ปัญหาและอุปสรรคของผู้สอนในชมรมตาดีกาตำบลยุโปด้านสื่อการจัดการเรียนรู้	
	พฤติกรรมที่เห็นว่าควรได้รับการพัฒนา	

กิจกรรมที่ 2 แบบทดสอบ

วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาทักษะความเป็นครูของผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโป โดยใช้รูปแบบ PERMAI Model

แบบทดสอบทักษะความเป็นครู

<p>1. ข้อใดตรงกับความหมายของ “การศึกษา”</p> <p>ก. การเรียนรู้เพื่อความเจริญของบุคคลและสังคม</p> <p>ข. การเรียนรู้เพื่อความเจริญของงามของบุคคลและสังคม</p> <p>ค. กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญของบุคคลและสังคม</p> <p>ง. กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญของงามของบุคคลและสังคม</p> <p>2. ข้อใดไม่ใช่หลักการจัดการศึกษา</p> <p>ก. เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน</p> <p>ข. ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา</p> <p>ค. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง</p> <p>ง. การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง</p> <p>3. “กำหนดรูปแบบ วิธีการหรือเทคนิคการจัดการเรียนรู้” ข้อใดไม่ถูกต้อง</p> <p>ก. สามารถสร้างเสริมความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะได้ตรงกับพฤติกรรมที่กำหนดในตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้</p> <p>ข. ต้องการให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมด้านใดในระดับใด</p> <p>ค. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>ง. ก่อประโยชน์ให้ผู้เรียนสูงสุด</p>	<p>4. ข้อใดเป็นเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ</p> <p>ก. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจความถนัดและความแตกต่างของผู้เรียน</p> <p>ข. ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา</p> <p>ค. ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง</p> <p>ง. ถูกทุกข้อ</p> <p>5. ข้อใด ไม่ใช่ จุดเน้นของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ</p> <p>ก. ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเอง</p> <p>ข. ผู้เรียนเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม</p> <p>ค. ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง</p> <p>ง. ผู้สอนมีบทบาทสำคัญทางการเรียนรู้</p> <p>6. ข้อใดไม่ใช่ลักษณะของการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ</p> <p>ก. เน้นการท่องจำเนื้อหาเพื่อใช้ในการสอบ</p> <p>ข. สนับสนุนให้มีการฝึกและปฏิบัติในสภาพจริงของการทำงาน</p>
--	--

- ค. ให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้จากนอกห้องเรียน
- ง. มีการเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับสังคมและประยุกต์ใช้ได้
7. ผลจากการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือข้อใด
- ก. ผู้เรียนกล้าแสดงออก
- ข. ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์
- ค. ผู้เรียนมีความสามัคคี
- ง. ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ
8. การจัดการเรียนรู้ ต้องคำนึงถึงสิ่งใดมากที่สุด
- ก. ผู้เรียน
- ข. มาตรฐานการเรียนรู้
- ค. ผู้สอน
- ง. สื่อ
9. สิ่งใดที่ครูผู้สอนต้องทำเป็นลำดับแรกในการจัดการเรียนรู้
- ก. ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล
- ข. กำหนดวัตถุประสงค์ให้กับผู้เรียน
- ค. ออกแบบการเรียนรู้
- ง. จัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสม
10. การเป็นครูที่ดี และมีคุณค่ามากที่สุดควรทำอย่างไร
- ก. เอาใจผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรให้มากที่สุด
- ข. เอาใจใส่ทุ่มเทการสอนตามที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุด
- ค. ทำตนเป็นครูที่ขยันการสอนและประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
- ง. ตั้งใจสอนและศึกษาค้นคว้าพัฒนาตนเองและประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
11. การจัดบรรยากาศแบบใดที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี
- ก. บรรยากาศที่มีความอบอุ่น
- ข. บรรยากาศที่ทำทนาย
- ค. บรรยากาศแห่งความสำเร็จ
- ง. บรรยากาศที่มีอิสระ
12. กระบวนการเรียนรู้ที่ดี ต้องมีลักษณะอย่างไร
- ก. ผู้เรียนได้ค้นพบสาระสำคัญหรือองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง
- ข. มีวิธีการที่หลากหลาย
- ค. นักเรียนเข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้ง
- ง. ยึดถือผู้สอนเป็นสำคัญ
13. ในการจัดการเรียนรู้ ต้องให้ความสำคัญต่อสิ่งใด
- ก. ความประพฤติและการปฏิบัติ
- ข. ความรู้และความสามารถ
- ค. ความรู้และคุณธรรม
- ง. ความถนัดและความสนใจ
14. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรประเมินนักเรียนอย่างไร
- ก. ประเมินด้วยแบบทดสอบปรนัย
- ข. ประเมินด้วยการสังเกต
- ค. ประเมินตามสภาพจริง
- ง. ประเมินด้วยแบบทดสอบอัตนัย
15. เทคนิคการอธิบายและเล่าเรื่อง ไม่ควรเลือกเรื่องที่มีลักษณะอย่างไร
- ก. เรื่องที่มีคุณค่าทางศีลธรรม
- ข. เรื่องที่ผู้เรียนมีความกลัว
- ค. เรื่องที่ผู้เรียนสนใจฟัง
- ง. เรื่องที่ไม่ยาวเกินไป

16. การนำเข้าสู่บทเรียนมีจุดประสงค์เพื่อสิ่งใด
- เพื่อให้ผู้เรียนหายง่วงนอน
  - เพื่อให้ผู้เรียนสนใจบทเรียน
  - เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสุขสนาน
  - เพื่อให้ผู้เรียนทบทวนความรู้เดิม
17. ข้อใดเป็นปัญหาของครู ที่ส่งผลกระทบต่อ การเรียนการสอนน้อยที่สุด
- มีชั่วโมงสอนมาก และปฏิบัติภารกิจ ซึ่งนอกเหนือการเรียนการสอน
  - ขาดการพัฒนาเทคนิคการสอน
  - ครูมีขวัญกำลังใจต่ำเนื่องจากปัญหาค่าครองชีพ
  - ขาดการพัฒนาสื่อที่สนองความแตกต่าง
18. วิธีการสอนแบบใดที่เกี่ยวข้องกับเวลามากที่สุด
- ทดลอง
  - บรรยาย
  - สาธิต
  - บทบาทสมมติ
19. เพราะเหตุใดการใช้สื่อการสอนจึงต้องมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาของบทเรียน
- จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามเนื้อหา ของบทเรียน
  - สื่อการสอนถูกกำหนดการใช้สื่อ การสอนไว้แล้ว
  - เนื้อหาของบทเรียนกำหนดการใช้สื่อ การสอนไว้แล้ว
  - สื่อการสอนจะต้องใช้ให้เด็กเกิดการ เรียนรู้
20. ข้อใดคือจุดมุ่งหมายของการสอน
- เพื่อให้เด็กมีความรู้ความสามารถ
  - เพื่อให้เด็กนำไปใช้ได้
  - เพื่อให้เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม
  - เพื่อให้เด็กสามารถแก้ปัญหา ชีวิตประจำวันได้
21. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่บนพื้นฐานความเชื่อเรื่องใดสำคัญที่สุด
- ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถและ พัฒนาได้
  - ผู้เรียนมีสิทธิเท่าเทียมกัน
  - ผู้เรียนมีโอกาสแตกต่างกัน
  - ผู้เรียนต้องการความรู้ ทักษะและ คุณลักษณะที่จำเป็น
22. ข้อใดกล่าวเรื่องหลักการสอนไม่ถูกต้อง
- สอนจากง่ายไปหายาก
  - สอนจากทฤษฎีไปหาตัวอย่าง
  - สอนจากสิ่งใกล้ตัวไปสู่สิ่งไกลตัว
  - สอนจากรูปธรรมไปหานามธรรม
23. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูควร จัดบรรยากาศแบบใดช่วยส่งเสริมความรู้ของ นักเรียน
- จัดห้องให้สะอาด
  - จัดห้องให้สวยงาม
  - จัดห้องให้เหมือนบ้าน
  - จัดมุมประสบการณ์และป้ายนิเทศ กลุ่มสาระต่าง ๆ

24. จัดเน้นการพัฒนาทักษะให้เกิดการผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ ควรใช้เทคนิคการสอนในข้อใด
- เทคนิคแบบร่วมมือ
  - เทคนิคการบูรณาการ
  - เทคนิคการปฏิบัติจริง
  - เทคนิคแบบใช้เทคโนโลยี
25. บรรยากาศในการเรียนรู้ คือข้อใด
- ทุกอย่างที่นักเรียนลงมือทำ
  - ทุกอย่างที่ครูเตรียมมาสอน
  - ทุกอย่างที่นักเรียนท่องจำได้
  - ทุกอย่างที่เอื้อต่อครูในการสอน
26. การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ต้องยึดสิ่งใดเป็นหลัก
- สื่อและนวัตกรรม
  - กิจกรรมการเรียนรู้
  - การวัดผลและประเมินผล
  - สาระการเรียนรู้
27. การจัดการเรียนรู้ของคุณครูแบบใดที่นักเรียนเกิดการเรียนรู้มากที่สุด
- ครูบอกความรู้ให้นักเรียน
  - ครูให้นักเรียนเกิดความรู้
  - ครูให้นักเรียนค้นหาความรู้
  - ครูให้นักเรียนเล่าความรู้
28. หลักการสอนที่ครูใหม่จะต้องใช้กับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนสนใจ ข้อใดสำคัญที่สุด
- การเสริมแรง
  - การวางเงื่อนไข
  - การดูตัวอย่างกล่าว
  - การลงโทษนักเรียนที่ไม่สนใจ
29. เราจะรู้ว่าครูมีวิธีการสอนอย่างไร ตามข้อใด
- จากชั้นนำ
  - จากชั้นสอน
  - จากชั้นสรุป
  - ได้ทุกขั้นตอน
30. การสอนแต่ละครั้งจะทราบได้อย่างไรว่าการสอนมีความสำเร็จ
- ประเมินตามจุดประสงค์
  - ประเมินตามเนื้อหา
  - ประเมินตามมาตรฐาน
  - ประเมินการใช้สื่อ

เฉลย

ข้อที่	คำตอบ	ข้อที่	คำตอบ
1	ง	16	ข
2	ค	17	ค
3	ข	18	ก
4	ง	19	ก
5	ง	20	ค
6	ก	21	ก
7	ข	22	ข
8	ข	23	ง
9	ค	24	ข
10	ง	25	ง
11	ค	26	ข
12	ก	27	ค
13	ง	28	ก
14	ค	29	ข
15	ข	30	ก

ภาคผนวก จ
PERMAI MODEL

รูปแบบการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษา PERMAI Model

1. ชื่อรูปแบบ

การพัฒนาทักษะความเป็นครูโดยการมีส่วนร่วมของผู้สอนอิสลามศึกษา โดยใช้รูปแบบ PERMAI Model

2. ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบ

กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่ (constructive) และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ (innovation) โดยการใช้กระบวนการทางปัญญา (กระบวนการคิด) กระบวนการทางสังคม (กระบวนการกลุ่ม) และให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ (interactive) และมีส่วนร่วม (participate) ในการเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ โดยผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องจัดให้สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถและความถนัดเน้นการบูรณาการความรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ ใช้หลากหลายวิธีการสอนหลากหลายแหล่งความรู้สามารถพัฒนาปัญญาอย่างหลากหลาย คือ พหุปัญญา รวมทั้งเน้นการวัดผลอย่างหลากหลายวิธี การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงได้แนวคิดสำคัญ ดังนี้

แนวคิดจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2544

รัฐธรรมนูญไทยแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กล่าวถึงอุดมการณ์สำคัญของการศึกษา คือ การจัดให้มีการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งค่านิยมของคำว่า “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” ไว้ว่า เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาขึ้นโดยตัวบุคคล อันเป็นผลมาจากการได้รับความรู้ หรือประสบการณ์จากการศึกษา หรือกิจกรรมในชีวิตที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาตลอดชีวิตที่เป็นกระบวนการผสมผสานการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ หรือการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ทุกสถานการณ์ เวลา และสถานที่อย่างต่อเนื่อง การศึกษาที่สามารถสร้างคุณภาพชีวิตและสังคมบูรณาการอย่างสมดุลระหว่างปัญญา ธรรม คุณธรรมและวัฒนธรรม อันเป็นการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อคนไทยทั้งปวง โดยมุ่งสร้างพื้นฐานที่ดีในวัยเด็ก ปลูกฝังความเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมตั้งแต่วัยการศึกษาขั้นพื้นฐานและพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อการทำงานอย่างมีคุณภาพ โดยให้สังคมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการจัดการศึกษาได้ตรงตามความต้องการของเด็กและสามารถตรวจสอบได้อย่างมั่นใจว่า การศึกษาเป็นกระบวนการของการพัฒนาชีวิตและสังคม เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองและพึ่งกันเองได้ และสามารถแข่งขันในระดับนานาชาติ

การดำเนินการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เป็นไปตามอุดมการณ์และหลักการในการจัดการศึกษาดังกล่าว จึงได้กำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้ไว้ 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทย ที่ประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก มาตรฐานที่ 2 แนวทางการจัดการศึกษา และ

มาตรฐานที่ 3 แนวทางการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้ในยุคปฏิรูปการศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา จนถึง พ.ศ. 2542 เป็นปีที่ได้ประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบันซึ่งเป็นช่วงเวลาของการปฏิรูปการเรียนรู้ให้บุคลากรทุกฝ่ายในระดับการศึกษาและการศึกษาทุกประเภท “เป็นนักเรียน (learner)” เพื่อทำให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ คนไทยเป็นคนเก่ง ดี มีสุข และโดยเฉพาะหมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษาในมาตรา 22 ถึง มาตรา 30 ที่เน้นให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรและหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ (มาตรา 27 และ 28) เน้นให้จัดการเรียนรู้โดยเน้นเด็กเป็นสำคัญ (มาตรา 22, 23, 24) โดยกำหนดให้การเรียนรู้ของเด็กเกิดจากกิจกรรมที่เน้นกระบวนการ เพราะกระบวนการเท่านั้นที่นำไปสู่การให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เป็นการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การสร้างค่านิยมต่อสังคม จึงจะส่งผลให้เด็กคิดเป็น ทำเป็น ตัดสินใจเลือกอย่างชาญฉลาด และสามารถแก้ปัญหาที่ต้องเผชิญในทุกสถานการณ์ได้ อีกทั้งส่งผลให้รักการอ่านอย่างมีความหมาย เพราะการอ่านเป็นการรวบรวมข้อมูลข้างต้นก่อนที่นำไปสู่ทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตจริง การประเมินจากการวางแผน การหาทางเลือก การตัดสินใจ การปฏิบัติจริง และการประเมินผลปฏิบัติ จนนำไปสู่งาน ผลงาน หรือองค์ความรู้ที่เด็กสร้างและสรุปเอง ซึ่งกระบวนการพัฒนาดังกล่าวนี้นี้ คือการเรียนรู้ที่สะท้อนให้เห็นถึงการคิดอย่างเป็นระบบและการทำงานอย่างมีทักษะ กระบวนการซึ่งเด็กสามารถนำวิธีการเรียนรู้นี้ไปเรียนรู้ได้ด้วยตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่อย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต ส่วนในมาตรา 25 เน้นแหล่งเรียนรู้ แหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ เพื่อการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมการเรียนรู้หลากหลาย นอกจากนี้ยังจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง (มาตรา 26) และให้ครู ทำวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้เป็นการพัฒนาตนเองและเด็ก (มาตรา 30) โดยในการจัดการศึกษานั้น เน้นให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (มาตรา 29) ครูเป็นบุคคลสำคัญที่มีความใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุดในชีวิตของการเรียนรู้ที่นอกจากเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจดีในความรู้ ทั้งความรู้พื้นฐาน และความรู้ทางวิชาชีพตลอดจนเป็นการผู้มีทักษะศตวรรษที่ 21 (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, 2557 : 3-6)

ดังนั้น การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คุณภาพและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข กระบวนการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองดีและถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด นอกจากนั้นยังต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ เป้าหมายของการจัดการศึกษาดังกล่าวจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้ จำเป็นต้องอาศัยทุกส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมผลักดันให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติ

1. แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในอิสลาม

วิจารณ์ พานิช (2555 : 144-169 อ้างถึงใน ฆนัท ธาตุทอง, 2555 : 135) กล่าวว่า การศึกษาที่ดีสำหรับคนยุคใหม่นั้น ไม่เหมือนการศึกษาเมื่อสิบหรือยี่สิบปีที่แล้ว การศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ของศิษย์ไปอย่างสิ้นเชิง และบทบาทของครูอาจารย์ก็ต้องเปลี่ยนอย่างสิ้นเชิง ครูที่ รักศิษย์ เอาใจใส่ศิษย์ แต่ยังคงใช้วิธีการสอนแบบเดิม ๆ จะไม่ใช่ครูที่ทำประโยชน์แก่ศิษย์อย่างแท้จริง กล่าวคือ ครูที่มีใจแก่ศิษย์ยังไม่พอ ครูเพื่อศิษย์ต้องเปลี่ยนจุดสนใจหรือจุดเน้น

จากการสอน ไปเน้นที่การเรียนรู้ (ทั้งของศิษย์และของตนเอง) ครูเพื่อศิษย์ต้องเปลี่ยนบทบาทของตนเองจาก “ครูสอน” (teacher) ไปเป็น “ครูฝึก” (coach) หรือ “ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้” (learning facilitator) และต้องเรียนทักษะในการทำหน้าที่นี้ โดยรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องที่เรียกว่า PLC (Professional Learning Community) อิสลามได้ให้ความสำคัญกับการศึกษา นับตั้งแต่โองการแรกที่อัลลอฮ์ทรงประทานมายังท่านนบีมุฮัมมัด คือลา ในซูเราะห์อัลอะลัก อายะห์ที่ 1-5

اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ

ความว่า “จงอ่านเถิด(โอมูฮัมมัด)ด้วยพระนามแห่งพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าผู้ทรงให้บังเกิด ผู้ทรงให้บังเกิดมนุษย์จากก้อนเลือด จงอ่านเถิด และพระเจ้าของเจ้านั้นทรงการุณยยิ่ง ผู้ทรงสอนการใช้ปากกา ผู้ทรงสอนมนุษย์ในสิ่งที่เขาไม่รู้”

อิสลามไม่ได้สอนให้มนุษย์มีความรักต่อความรู้ แต่อิสลามยังเรียกร้องให้มนุษย์ทุกคนกลับมาศึกษาหาความรู้ด้วยกระบวนการที่มีความหลากหลาย กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ท่านนบีมุฮัมมัด คือลา ได้สอนให้กับบรรดาศอฮาบะฮ์ของท่านนั้นสอดคล้องกับบริบทความแตกต่างของผู้เรียน โดยนบีได้กล่าวไว้ในหะดีษบทหนึ่งว่า

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) : "إِنَّا مَعَاشِرَ الْأَنْبِيَاءِ أُمِرْنَا أَنْ نُكَلِّمَ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ"

ความว่า พวกเรา (บรรดา) นบี ที่ถูกกำชับให้พูดคุยหรือบอกกล่าวต่อเพื่อนมนุษย์ให้เหมาะสมกับสติปัญญาของพวกเขา

(บันทึกโดยอัลซุรอกอนีย์ : 162)

หะดีษบทนี้ท่านนบีมุฮัมมัด คือลา ได้อธิบายรูปแบบ วิธีการเผยแพร่อิสลามหรือการถ่ายทอดหลักธรรมศาสนานั้นต้องยึดหลักความแตกต่างของสติปัญญาของผู้ฟัง การบรรยายและการถ่ายทอดองค์ความรู้จากผู้สอนไปสู่ผู้เรียนนั้นต้องเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของแต่ละคน ผู้สอนจะต้องรู้จักและวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งจะส่งผลให้การออกแบบและการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายของการเรียนรู้

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ؟ قَالَ: الصَّلَاةُ عَلَى وَفْيِهَا. فُلْتُ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: بُرِّ الْوَالِدَيْنِ. فُلْتُ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: الْجَاهُذُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ. (مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ)

ความว่า ท่านอับดุลลอฮ์ บินมัสอูด เราะฮ์ฎียัลลอฮุอันฮุ ได้เล่าว่า ฉันได้ถามท่านรอซูล คือลา ว่า “งานใดที่อัลลอฮ์รักที่สุด” ท่านตอบว่า “คือการทำละหมาดตามเวลาของมัน” ฉันถามต่ออีกว่า “ถัดจากนั้นคืออะไร” ท่านตอบว่า “คือการกตัญญูต่อบิดา

มารดา” และฉันก็ถามต่ออีกว่า “ถัดนั้นคืออะไรอีก” ท่านตอบว่า “คือการเสียดสละ
ในหนทางของอัลลอฮ์”

(บันทึกโดย บุคอรีและมุสลิม)

ท่านอับดุลลอฮ์ บินอัมรฺ บินอัลอาศฺ เราะฎียัลลอฮูอันฮู ได้เล่าว่า

جاء رجلٌ إلى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَسْتَأْذِنُهُ فِي الْجِهَادِ فَقَالَ: أَحْيِي وَالِدَاكَ؟ قَالَ:
نَعَمْ، قَالَ: فَفِيهِمَا فَجَاهِدْ (متفق عليه)

ความว่า “ฉันคนหนึ่งได้มาหาท่านนบี ค็อล ๆ เพื่อมาเขออนุญาตท่านในการ
ทำญิฮาด แล้วท่านก็ถามว่า “พ่อแม่ของท่านยังมีชีวิตอยู่ไหม?” เขาตอบว่า “ยังมี
อยู่” ท่านก็ตอบว่า “เช่นนั้น กับท่านทั้งสองนี้แหละ ที่ท่านจงทำญิฮาด (เพียร
พยายามทำดี)”

(บันทึกโดยบุคอรีและมุสลิม)

หะดีษข้างต้นนี้ได้อธิบายบริบทความแตกต่างของผู้เรียน ครั้งหนึ่งมีศอฮาบะฮ์ได้ไปถามท่าน
นบีมุฮัมมัด ค็อล ๆ ว่าการทำศาสนกิจใดที่อัลลอฮ์ทรงพึงพอใจมากที่สุด อีกหะดีษเป็นคำถามเดียวกัน
ที่ศอฮาบะฮ์ถามท่านนบี แต่คำตอบมีความแตกต่างกัน ซึ่งคำตอบที่ท่านนบีได้ตอบแก่ศอฮาบะฮ์ของ
ท่านนั้นตั้งอยู่บนหลักการของความแตกต่างของผู้คนที่ไปถามท่านนบี

จากหะดีษทั้งสามบทข้างต้นจะเห็นได้ว่า ท่านนบีมุฮัมมัด ค็อล ๆ ได้ดำเนินการเผยแพร่
อิสลามจะเน้นถึงความแตกต่างของผู้เรียน ผู้สอนต้องให้ความสำคัญต่อผู้เรียน ท่านนบีได้ดำเนินการ
สอนหรือพูดคุยกับบรรดาศอฮาบะฮ์นั้น ท่านได้คำนึงถึงความแตกต่างของตัวบุคคล อันเนื่องมาจาก
ภูมิหลังและภูมิรัฐของแต่ละคนนั้นไม่เหมือนกัน ในบางโอกาสเหมาะสมกับบุคคลนี้ แต่ในบางโอกาสไม่
เหมาะสมกับบุคคลอื่น ดังนั้น ครูผู้สอนจึงต้องรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพราะในการออกแบบการ
เรียนการสอนนั้น ผู้สอนจะต้องวิเคราะห์ผู้เรียน เนื้อหา และจุดประสงค์เพื่อที่จะออกแบบการสอนที่
สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญใน
ปัจจุบัน

ดังนั้น แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามทัศนะของนักการศึกษาและ
แนวคิดของอิสลามสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่
ผสมผสานด้วยวิธีการสอนที่หลากหลาย เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีการศึกษาค้นคว้า การคิด
วิเคราะห์ การแสดงความคิดเห็นและความรู้สึก มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ และสร้างองค์ความรู้ด้วย
ตนเอง โดยบทบาทของครูเปลี่ยนจากผู้สอบอบรม หรือบอกเล่ามาเป็นการให้การสนับสนุน ชี้แนะ
แนวทางในการหาแหล่งความรู้ ให้คำปรึกษา และให้กำลังใจแก่ผู้เรียนอย่างใกล้ชิด

3. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญ

การจัดการเรียนรู้เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ผู้สอนต้องให้ความสำคัญ ผู้สอนที่มีทักษะและ
ความสามารถทั้งสองด้านจะเป็นครูที่สามารถจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่าง

มีประสิทธิภาพ และความล้มเหลวจะเกิดขึ้นหากผู้สอนไม่ได้สนใจศึกษาเรื่องศาสตร์การสอน การจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความสามารถและความต้องการของผู้เรียน กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 21-22) ได้กำหนด รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่ผู้สอนสามารถนำไปใช้ได้แบ่งได้เป็น 3 รูปแบบดังนี้

1. รูปแบบ Student - Centered class เป็นรูปแบบที่ผู้สอนยังมีบทบาทเป็นผู้เตรียมเนื้อหาวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนทั้งหมด

2. รูปแบบ Learner - Based teaching รูปแบบนี้ผู้สอนจะลดบทบาทลง โดยทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นหรือมอบหมายให้ผู้เรียนค้นคว้าเนื้อหาของเรื่องที่จะเรียน หรือจัดทำสื่อการเรียนรู้อื่น โดยใช้ความรู้ประสบการณ์ความชำนาญพิเศษของผู้เรียน

3. รูปแบบ Learner Independence or Self - directed learning เป็นรูปแบบที่ผู้เรียนเป็นอิสระจากชั้นเรียน ผู้เรียนสามารถเลือกศึกษาจากสื่อที่จัดไว้ในห้อง หรือการเรียนรู้ด้วยตนเอง แล้วเลือกทำงานหรือฝึกปฏิบัติตามความต้องการความสนใจและศักยภาพของตน โดยศึกษาตามลำพังหรือจับคู่กับเพื่อนก็ได้

สำลี รักสุทธี และคณะ (2544 : 12 อ้างถึงใน กุสิศรา จิตรชนาวณิช, 2563 : 64-65) ได้สรุปลักษณะการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือคำว่า “CHILD CENTER” ไว้ดังต่อไปนี้

C มาจากคำว่า Comfort ผู้สอนจะต้องออกแบบจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีความสุข สะดวกสบาย ไม่ให้เกิดความเครียด

H มาจาก 4 ได้แก่ Head Hand Heart Health การจัดการเรียนการสอนต้องส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านจิตใจ คุณธรรมจริยธรรมต้องเน้นเป็นพิเศษ

I มาจาก Imagine ผู้สอนต้องส่งเสริมความคิดจินตนาการให้แก่ผู้เรียน

L มาจาก Logical การรู้ใช้หลักการและเหตุผล ผ่านรูปแบบการสอนที่มีความหลากหลาย

D มาจาก Democracy ผู้สอนต้องใช้หลักประชาธิปไตย โดยการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมการเรียนรู้

C มาจาก Creative ความคิดสร้างสรรค์ ผู้สอนต้องเน้นให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ความคิดแปลก ๆ ใหม่ ๆ

E มาจาก Emotion ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนมีอารมณ์ทางบวก เช่น อารมณ์ดี มีความสุข เป็นต้น

N มาจาก Natural ผู้สอนให้ผู้เรียนรู้จักธรรมชาติ และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนรู้

T มาจาก Tourist ผู้สอนต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ออกไปทัศนศึกษา เพื่อโลกทัศน์แห่งการเรียนรู้แก่ผู้เรียน

E มาจาก Ethic คุณธรรม จริยธรรม การแสดงออกในทางที่ดี

R มาจาก Relation ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

สำนักวิชาการและประมวลผล มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด (2556 : 8) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้เรียนรู้ ผู้สอนพยายามออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ ได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล สื่อ และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ โดยใช้กระบวนการต่าง ๆ เป็น

เครื่องมือในการเรียนรู้และผู้เรียนมีโอกาสนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่น คำถามคือ ผู้สอนจะมีวิธีการหรือเทคนิคที่จะทำให้เกิดเหตุการณ์นั้น ๆ ได้อย่างไร ผู้สอนทั่วไปยังเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเข้าใจว่าการให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเองคือ การปล่อยให้ผู้เรียนเรียนรู้กันเองโดยที่ผู้สอนไม่ต้องมีบทบาทอะไร หรือใช้วิธีสั่งให้ผู้เรียนไปที่ห้องสมุด อ่านหนังสือกันเองแล้วเขียนรายงานมาส่งซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง แม้ว่าการให้การเรียนรู้เกิดขึ้นที่ตัวผู้เรียน เป็นลักษณะที่ถูกต้องของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแต่การที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ขึ้นมาได้เองนั้นเป็นเรื่องยาก ผู้สอนจึงต้องมีหน้าที่เตรียมจัดสถานการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ นำทางไปสู่การเรียนรู้ โดยไม่ใช้วิธีบอกความรู้โดยตรงหรือถ้าจะจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้โดยใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งข้อมูล ผู้สอนจะต้องสำรวจให้รู้ก่อนว่า ภายในห้องสมุดมีข้อมูลอะไรอยู่บ้าง อยู่ที่ใด จะค้นหาอย่างไร แล้วจึงวางแผนสั่งการ ผู้เรียนต้องรู้เป้าหมายของการค้นหาจากคำสั่งที่ผู้สอนให้ รวมถึงการแนะแนวทางที่จะทำงานให้สำเร็จ และในขณะที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ ผู้สอนควรสังเกตการณ์อยู่ด้วย เพื่ออำนวยความสะดวก นำข้อมูลนั้นมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งการพัฒนาต่อยอดคิดค้นผลิตภัณฑ์ขึ้นใช้อำนวยความสะดวก ในการพัฒนาคุณภาพในการดำรงชีวิต หากเหลือก็คิดกลยุทธ์การโฆษณาและจัดจำหน่ายกับกลุ่มที่มีบริบทเหมือนหรือใกล้เคียงกัน มิฉะนั้นคนหรือกลุ่มบุคคลประชาชนในชาติจะกลายเป็นผู้ซื้อและผู้บริโภค เสียดุล ทางเศรษฐกิจ และที่สำคัญคือถูกโกงทางความคิดทางสติปัญญาเพราะคิดไม่เป็น ดังนั้นการจักระบวนการเรียนรู้ จึงต้องเปลี่ยนจาก Passive Learning มาเป็น Active Learning ตามกระบวนการของ Five Steps ประกอบด้วย การสร้างประเด็นคำถามและคาดเดาคำตอบ (Learn to Question) การสืบค้นและรวบรวมความรู้ (Learn to Search) การสร้างกระบวนการและขั้นตอนลงมือปฏิบัติ (Learn to Construct) การสรุปผลการเรียนรู้ และนำเสนอ (Learn to Communicate) การเผยแพร่และใช้ประโยชน์ในสังคม (Learn to Service)

วิจารณ์ พานิช (2555: 16-21) ได้กล่าวถึงทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ว่าสาระวิชามีความสำคัญ แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันการเรียนรู้สาระวิชา (content หรือ subject matter) ควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของนักเรียน โดยครูช่วยแนะนำ และช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้ สาระวิชาหลัก (Core Subjects) ประกอบด้วย ภาษาแม่และภาษาสำคัญของโลก ศิลปะ คณิตศาสตร์ การปกครองและหน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์โดยวิชาแกนหลักนี้จะนำมาสู่การกำหนดเป็นกรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์สำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary) หรือหัวข้อสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยการส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหาวิชาแกนหลัก และสอดแทรกทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เข้าไปในทุกวิชาแกนหลัก ดังนี้

1. ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม จะเป็นตัวกำหนดความพร้อมของนักเรียนเข้าสู่โลกการทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบัน ได้แก่ ความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา และการสื่อสารและการร่วมมือ

2. ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี เนื่องด้วยในปัจจุบันมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อและเทคโนโลยีมากมาย ผู้เรียนจึงต้องมีความสามารถในการแสดงทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและปฏิบัติงานได้หลากหลาย โดยอาศัยความรู้ในหลายด้าน ได้แก่ ความรู้ด้านสารสนเทศความรู้เกี่ยวกับสื่อและความรู้ด้านเทคโนโลยี

3. ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ ในการดำรงชีวิตและทำงานในยุคปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จนักเรียนจะต้องพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญ ได้แก่ ความยืดหยุ่นและการปรับตัว การริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม การเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิต (Productivity) และความรับผิดชอบเชื่อถือได้ (Accountability) และภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (Responsibility)

นิรดา เวชญาลักษณ์ (2561 : 61-64) กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นั้น ผู้สอนต้องตระหนักอย่างมากถึงความเจริญของโลกที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้น สภาพการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และวิธีการจัดการเรียนรู้ต้องปรับให้ทันสมัยกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

1. การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 แบ่งออกได้เป็น 2 องค์ประกอบด้วยกัน คือ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทางด้านกายภาพและทางด้านจิตวิทยา กล่าวคือ ด้านกายภาพทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ควรจัดให้มีความเหมาะสมเอื้อต่อการเรียนรู้ ส่วนด้านจิตวิทยานั้น ควรสร้างสภาพแวดล้อมในการส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดี ความรู้สึกที่ดีที่เกิดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนมีแรงบันดาลใจและมีความรู้สึกที่ดีจนนำไปสู่การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากแนวปฏิบัติดังกล่าวผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการจัดการศึกษาสามารถนำไปเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ได้กับบริบทสถานศึกษาของตนเอง เพื่อร่วมกันส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และมีประสิทธิภาพเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพของประเทศชาติต่อไป

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นั้นนับว่ามีความสำคัญมาก หากผู้สอนยังใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเดิมที่ถ่ายทอดผ่านตัวผู้สอนไปสู่เด็กเป็นสำคัญแล้ว ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จะไม่มีคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้แน่นอน ซึ่งโฟการ์ตี (Forgaty) ได้กล่าวถึงตัวอย่างกรอบวิสัยทัศน์ด้านการจัดการศึกษาของประเทศสิงคโปร์ 4 ประการซึ่งมีวิสัยทัศน์ที่ 2 เป็นวิสัยทัศน์เพื่อการศึกษาที่ว่า “Teach less learn more สอนให้น้อยลง เรียนรู้ให้มากขึ้น” เป็นนิสัยที่เน้นการสอนในแบบที่ช่วยผู้เรียนให้เรียนรู้โดยไม่ต้องสอน ซึ่งผู้สอนต้องมีกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะการทำงาน ทักษะด้าน

สารสนเทศ สื่อสารสื่อและเทคโนโลยี รวมทั้งทักษะชีวิตที่ใช้ได้จริงกับครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และประเทศชาติ

สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 115) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า ผู้เรียนในอนาคตสำหรับในประเทศไทย ต้องถูกส่งเสริมและกระตุ้นให้เขามีบทบาทในการควบคุมการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น และในปีเดียวกันยังได้เสนอแนะไว้อีกว่า การสอนต้องเน้นทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีผลงานวิจัยที่ยืนยันว่าทักษะการคิดเกี่ยวข้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ในทางบวก

จากแนวโน้มการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สรุปได้ว่าการสอนในศตวรรษที่ 21 ต้องมีกระบวนการที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการศึกษา ค้นคว้า พิสูจน์ ทดลอง ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และสร้างผลงานของตนเองออกมาอย่างมีคุณภาพ ผู้เรียนสามารถค้นคว้าบนอินเทอร์เน็ต การเรียนผ่านโลกเสมือนจริง และนำผลงานของตนเองผ่านสื่อดิจิทัล ผู้สอนเน้นกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ใช้คำถามที่ซับซ้อน และให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองโดยการหาข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึงการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอย่าง กระฉับกระเฉงเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายเป็นวิธีการที่ให้อำนาจแก่ผู้เรียน ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตหลักการพื้นฐานของแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีเป้าหมายสูงสุดคือเพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาตนเองสูงสุด ตามกำลังหรือศักยภาพของแต่ละคน

4. แนวคิดทฤษฎีพื้นฐานของรูปแบบ PERMAI Model

แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะความเป็นครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มี 3 ประการ คือ การฝึกอบรมปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วม การฝึกอบรมปฏิบัติการโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน และการอบรมเพื่อแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานแบบครบวงจร ซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินการ ดังนี้

4.1 แนวคิดการฝึกอบรมปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วม

กระบวนการของ PAR อาจแบ่งออกได้เป็น 4 กระบวนการ เหมือนกับกระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกตการณ์ และการสะท้อนการปฏิบัติ (Kemmis & Wilkison, 1998) ที่เป็นวงจรต่อเนื่องกันไป หมุนเกลียวต่อเนื่องกันไปได้หลายวงจร ดังภาพ (อุทัยทิพย์ เจียวิวรรณ์กุล). 2553: 24)

4.2 หลักการของรูปแบบ

หลักการสำคัญในการทำ PAR มีอยู่ 4 ประการควรคำนึงถึงไว้ตลอด ได้แก่ (stringer, 2007)

- 1) หลักความสัมพันธ์ (relationship)

ความสัมพันธ์จัดเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อในการทำ PAR โดยต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์แนวราบ ที่มีความเท่าเทียมกันระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งระหว่างนักวิจัยและผู้ปฏิบัติหรือกลุ่มเป้าหมายที่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจต่อกัน ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการสร้างการเรียนรู้ กระบวนการวิจัยจึงต้องพยายามสร้างให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี กลมเกลียว ความไว้วางใจ การยอมรับซึ่งกันและกัน และสิ่งหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงในการสร้างความสัมพันธ์ คือการไว้วางใจ การรับรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถป้องกันแก้ไขปัญหาความไม่เข้าใจที่อาจขึ้นในระหว่างการเรียนรู้ และส่งผลต่อความสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของการวิจัยได้

2) หลักการสื่อสาร (communication)

การสื่อสารในกระบวนการวิจัย ต้องยึดหลักการสื่อสารความจริง เปิดกว้าง และจริงใจต่อกัน ในระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจที่ดี การยอมรับซึ่งกันและกัน

3) หลักการมีส่วนร่วม (participation)

ควรคำนึงถึงการสร้างการมีส่วนร่วม ทั้งในด้านความเกี่ยวข้องระหว่างกัน การปฏิบัติร่วมกัน การส่งเสริมสนับสนุนกัน และการสร้างผลสำเร็จร่วมกัน

4) หลักรวมไว้ (inclusion)

การทำ PAR ควรคำนึงถึงบุคคล ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ระดับกลุ่มหรือองค์กร ในขณะเดียวกันต้องนำทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหามาพิจารณาไม่ตัดออก และต้องคำนึงถึงความร่วมมือและผลประโยชน์ร่วมของฝ่ายสำคัญ

ดังนั้น รูปแบบการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีหลักการสำคัญในการพัฒนา ดังนี้

4.1 ผู้บริหารและผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดีกาตำบลยุโปรับรู้ เข้าใจ ต้องการ และยินดีเข้าร่วมกิจกรรม โดยเฉพาะผู้บริหารชมรมและผู้บริหารศูนย์ตาดีกาจะต้องเห็นความสำคัญให้การสนับสนุน โดยจัดทำเป็นโครงการและแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบโดยตรง

4.2 ใช้กระบวนการมีส่วนร่วม (ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมิน และร่วมรับผลที่เกิดขึ้น) ระหว่างบุคลากรในชมรมตาดีกาตำบลยุโป และทีมวิทยากรภายนอกในแต่ละขั้นตอนหรือแต่ละกิจกรรมของรูปแบบการพัฒนา

4.3 ใช้การวิเคราะห์ปัญหาาร่วมกัน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทุกคน ทั้งบุคลากรในชมรมตาดีกาตำบลยุโปและทีมวิทยากรภายนอกรับรู้เข้าใจปัญหาและสาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

4.4 มีการค้นหาแนวทางแก้ปัญหาร่วมกัน ทั้งนี้ เพื่อให้ได้วิธีการฝึกกิจกรรมเสริม รวมทั้งสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ สอดคล้องกับความต้องการของผู้สอนทุกคน

4.5 ทีมวิทยากรภายนอก มีหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ผู้อำนวยการความสะอาด ผู้ให้การช่วยเหลือชี้แนะ และให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้สอนในศูนย์ตาดีกา เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีเสริมสร้างความมั่นใจในการทำงาน

4.6 การพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด มุ่งเปลี่ยนแปลงทั้งความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การนำแผนการจัดการเรียนรู้สู่การปฏิบัติจริงในห้องเรียน รวมทั้งเจตคติที่ดีต่อการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยกิจกรรมการฝึกใช้หลากหลายลักษณะ

4.7 การพัฒนาจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และเว้นระยะเวลาการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของรูปแบบพอสมควรเพื่อให้ผู้สอนได้มีโอกาสทบทวนความรู้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม และฝึกปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ภายใต้การกำกับดูแลของทีมหาวิทยาลัยภายนอก

5. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

รูปแบบการพัฒนาทักษะความเป็นครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

5.1 เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจของผู้สอนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

5.2 เพื่อพัฒนาความสามารถของผู้สอนในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (การเขียนแผนการจัดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด และการนำแผนการจัดการเรียนรู้สู่การปฏิบัติจริงในห้องเรียน)

5.3 เพื่อพัฒนาเจตคติที่ดีของผู้สอนต่อการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษา

6. เนื้อหาของรูปแบบ

การพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ มีเนื้อหาเป็นต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้บริหารและผู้สอนในชมรมตาศีกา ดังนี้

6.1 ความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

6.1.1 ความเป็นครูและความสำคัญของความเป็นครูในทัศนะของอิสลาม

6.1.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการสอน วิธีสอน และเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

6.1.3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกสื่ออุปกรณ์นวัตกรรม แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

6.1.4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการวัดและประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน

6.2 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด

6.3 การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด

7. กระบวนการของรูปแบบ

รูปแบบการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาศีกาตำบลโยโปให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้การมีส่วนร่วมระหว่างวิทยากรภายนอกและบุคลากรทุกคนใน

ชมรมตาดีกาตำบลยุโป โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน คือการพัฒนาผู้สอนให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งกระบวนการของรูปแบบแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่1 ระยะเตรียมการก่อนการพัฒนา

การดำเนินงานในระยะเตรียมการก่อนการพัฒนา มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ

1. เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน ทั้งผู้บริหารชมรม ผู้บริหารศูนย์ตาดีกา และผู้สอนในชมรมตาดีกาและทีมวิทยากรภายนอกรับรู้เข้าใจปัญหาและสาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้สอนในชมรมตาดีกาตำบลยุโป
2. เพื่อค้นหาแนวทางแก้ปัญหาหรือพัฒนาร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อให้ได้วิธีการพัฒนากิจกรรมเสริม รวมทั้งสื่อ และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สอนทุกคน
3. เพื่อวางแผนพัฒนาความสามารถของผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวทางที่วางไว้

การดำเนินงานในระยะเตรียมการก่อนการพัฒนา มีขั้นตอน ดังนี้

1. ประชุมเพื่อชี้แจงและปรึกษาหารือผู้ร่วมประชุม ควรประกอบด้วยประธานชมรม ผู้บริหารศูนย์ตาดีกาผู้สอนทุกคน และวิทยากรภายนอก (ทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการกิจกรรม) โดยประเด็นชี้แจงและปรึกษาหารือ ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญของการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะ การสร้างความร่วมมือที่ดี สำรวจ วิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ และแนวทางแก้ไขหรือพัฒนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้สอนในชมรมตาดีกาตำบลยุโป โดยอาจใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น สัมภาษณ์ แบบสอบถาม (ปลายปิด/ปลายเปิด) การประชุมระดมสมองการอภิปรายหรือการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ
2. ประชุมเพื่อนำเสนอผลการสำรวจ วิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ และแนวทางแก้ไขหรือพัฒนาเกี่ยวกับการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้สอนในชมรมตาดีกา และร่วมกันวางแผนพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวทางที่เลือก
3. จัดทำโครงการพัฒนาผู้สอนให้มีทักษะความเป็นครู มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีวิทยากรภายนอกเป็นที่ปรึกษา ผู้อำนวยการศูนย์ฯ ผู้ให้การช่วยเหลือชี้แนะและให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้สอนในชมรม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีเสริมสร้างความมั่นใจในการทำงาน
4. จัดเตรียมสถานที่ อุปกรณ์ สื่อ และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ สำหรับใช้ในการพัฒนาผู้สอนให้มีความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ยึดหยุ่นได้ถ้าภายหลังการปฏิบัติแล้วพบว่าจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุง

ระยะที่ 2 ระยะปฏิบัติการ นิเทศ ติดตามและประเมินผลการพัฒนา

การดำเนินงานในระยะนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคระหว่างการดำเนินการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาให้มีความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งหาแนวทางและลงมือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
2. เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจของผู้สอนอิสลามศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. เพื่อพัฒนาทักษะความเป็นครู และความสามารถของผู้สอนในการจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการนำแผนการจัดการเรียนรู้สู่การปฏิบัติจริงในห้องเรียน)
4. เพื่อพัฒนาเจตคติที่ดีของผู้สอนอิสลามศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

การดำเนินงานในระยะนี้มีขั้นตอน ดังนี้

1. จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดตามแนวทางและแผนการที่วางไว้ในระยะที่ 1 โดยอาจจำแนกตามลักษณะกิจกรรม เช่น กิจกรรมอบรม กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป็นต้น

ตัวอย่าง แผนปฏิบัติการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาในชมรมตาดิคาต่าบลยุโปให้มีทักษะความเป็นครู และมีความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นผลจากการดำเนินงานตามรูปแบบในระยะที่ 1

- 1) กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งมีทั้งการเพิ่มพูนความรู้เชิงทฤษฎี และการฝึกทักษะการปฏิบัติในสถานการณ์จำลอง หรือตามกิจกรรมฝึกทักษะที่วิทยากรได้จัดเตรียมไว้ โดยแบ่งการอบรมเป็นช่วง ๆ ดังนี้

ครั้งที่ 1 ใช้ระยะเวลาในการอบรม 1 วัน โดยเนื้อหาที่อบรมประกอบด้วย แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ครั้งที่ 2 ใช้ระยะเวลาในการอบรม 2 วัน โดยเนื้อหาที่อบรมประกอบด้วย รูปแบบการสอน วิธีสอน และเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเลือกสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และกิจกรรมสาธิตการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญ

- 1) กิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ประกอบด้วย

1.1 การติดตามให้คำปรึกษา ให้การช่วยเหลือ ชี้แนะและให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้สอนในชมรมตาดิคาต่าบลยุโป โดยทีมวิทยากร ซึ่งสามารถจัดได้หลายรูปแบบ ได้แก่ การเยี่ยมศูนย์ตาดิคาการให้คำปรึกษาผ่านกลุ่มไลน์ ทางโทรศัพท์ การตรวจชิ้นงาน และให้ข้อมูลป้อนกลับ เพื่อการปรับปรุงแก้ไข

1.2 การเรียนรู้จากตาติกาหรือโรงเรียนในระบบต้นแบบการสอนอิสลามศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยศึกษาผ่านสื่อเทคโนโลยี (วิดีโอ) ซึ่งจัดรวมกับการอบรมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 2

2. ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้โดยที่สามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม ก่อนและหลังการพัฒนาให้ทำการทดสอบความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่วนหลังการพัฒนาให้มีการประเมินความสามารถในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้ง ผลที่เกิดจากการนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้จริงในห้องเรียน ซึ่งหลักการพัฒนาจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยเว้นระยะเวลาการฝึกหรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของรูปแบบพอสมควร เพื่อให้ผู้สอนได้มีโอกาสทบทวนความรู้ ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม และฝึกปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ภายใต้การกำกับ ดูแล (นิเทศ/ติดตาม) ของผู้บริหารชมรมและทีมวิทยากรภายนอก

8. สื่อและแหล่งเรียนรู้

สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ในรูปแบบการพัฒนาทักษะความเป็นครูอิสลามศึกษาให้มีความสามารถในการจัดการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จะต้องมียุทธศาสตร์หลายรูปแบบ เช่น เอกสารประกอบการอบรม ชุมนำเสนอเพาเวอร์พอยต์ประกอบการบรรยายของวิทยากร ชุมนำเสนอด้วยตนเอง ฐานข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรม การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หนังสือ ตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแหล่งเรียนรู้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

9. การวัดและประเมินผลรูปแบบ

การวัดและประเมินผลรูปแบบการพัฒนาทักษะความเป็นครู PERMAI Model ให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดำเนินการดังนี้

9.1 เปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจของผู้สอนอิสลามศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ก่อนและหลังการพัฒนาตามรูปแบบที่สร้างขึ้น

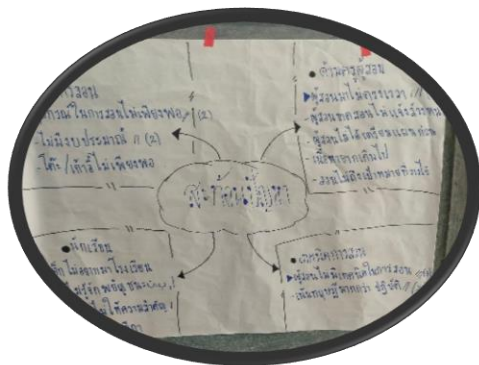
9.2 ศึกษาความสามารถของผู้สอนในการจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หลังการฝึกตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น โดยพิจารณาจากความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่ครูพัฒนาขึ้นกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ซึ่งประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ

9.3 ศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อการใช้รูปแบบการพัฒนาทักษะความเป็นครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ภาคผนวก ช

ประมวลภาพกิจกรรมตามรูปแบบ PERMAI Model

กิจกรรมที่ 1 สัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม

กิจกรรมที่ 2 อบรมปฏิบัติการการออกแบบการจัดการเรียนรู้

ประวัติผู้วิจัย

1. ชื่อ-สกุล
การศึกษา
ปัจจุบัน
- อับดุลฮาติม อาแอด
ปริญญาตรี (2543) อิสลามศึกษา สาขาการปรีक्षाและแนะแนวอิสลาม
วิทยาลัยอิสลามซารีฟฮีดายาตุลลอฮ์ กรุงจาการ์ต้า ประเทศอินโดนีเซีย
ประกาศนียบัตรวิชาชีพครู (ป.บัณฑิต) (2553)
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
ปริญญาโท (2556) ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา